

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav translatologie

Diplomová práce

Bc. Martina Uková

Role tlumočnicka v zónách konfliktu

The Role of the Interpreter in Conflict Zones

Praha 2014

Vedoucí práce: PhDr. Jaroslav Špirk, Ph.D

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Jaroslavu Špírkovi, PhD. za velmi vstřícný přístup a vedení práce.

Dále bych chtěla poděkovat mjr. Ing. Janu Beckovi za cenné rady z vojenského prostředí a pomoc s dotazníkovým šetřením. Za pomoc s dohledáním primárních pramenů pro tuto práci rovněž děkuji prof. PhDr. Ivaně Čenkové, CSc. a prof. PhDr. Janě Králové, CSc. Poděkování patří také doc. PhDr. Jiřímu Buriánkovi, CSc. za praktické názory při sestavování dotazníků a všem zúčastněným výzkumu.

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze, dne 24. prosince 2014

.....
Jméno a příjmení

Anotace

Diplomová práce „Role tlumočnicka v zónách konfliktu“ popisuje charakteristiky tlumočení v konfliktních zónách z pohledu vojáků Armády České republiky. V teoretické části je uveden historický vývoj tlumočení a status tlumočnicků v zónách konfliktu z hlediska mezinárodního humanitárního práva. Další část odráží zkušenosti s tlumočením na zahraničních misích AČR, předkládá souhrn jejích uplynulých a současných misí a popisuje jazykovou přípravu vojáků. Z těchto poznatků vychází empirická část práce, která pracuje s výsledky odpovědí z dotazníků předloženým vojákům se zkušenostmi s tlumočením v zahraniční misi. Výzkum ukázal, že dotazovaní vojáci si tlumočení velmi cení a upřednostňují tlumočnický-civilisty z řad místního obyvatelstva.

Klíčová slova: tlumočnick, zóna konfliktu, civilista, komatant, Armáda České republiky.

Abstract

This thesis *The Role of the Interpreter in Conflict Zones* presents a general overview of some basic characteristics of interpreting in conflict zones. The theoretical part characterizes historical development of interpreting in conflict zones and describes the legal status of interpreters working in such an environment based on the international humanitarian law. The following section describes the use of interpreters in the Czech Army, examines the language training of the Czech soldiers and defines a summary of the past and current missions of the Czech Army. These descriptions serve as a basis for the empirical section of this thesis which analyzes responses of Czech soldiers represented in the questionnaire survey that aimed to clarify their experiences with interpreting in foreign missions of the Czech Army. The survey shows that the Czech soldiers appreciate the quality of interpreting in foreign missions and prefer to use the local civilian interpreters.

Key words: interpreter, conflict zone, civilian, combatant, Czech Army.

Obsah

1.	Úvod	1
2.	Teoretický rámec	2
2.1.	Úvod do problematiky	2
2.1.1.	Úvod do kapitoly	2
2.1.2.	Historie tlumočení v zónách konfliktu.....	2
2.1.3.	Fáze tlumočení v konfliktu a uplatnění tlumočnicků	4
2.1.4.	Kategorie tlumočnicků v zónách konfliktu	6
2.1.5.	Závěr kapitoly	8
2.2.	Právní status tlumočnicků v zónách konfliktu	9
2.2.1.	Právní status tlumočnicků z hlediska humanitárního práva	9
2.2.2.	Právní status tlumočnicků v průběhu ozbrojeného konfliktu.....	13
2.2.3.	Právní status tlumočnicků v případě zajetí.....	17
2.2.4.	Právní status tlumočnicků po skončení konfliktu.....	19
2.2.5.	Závěr kapitoly	23
2.3.	Tlumočení v Armádě České republiky.....	24
2.3.1.	Úvod do kapitoly	24
2.3.2.	Tlumočníci v české armádě	24
2.3.3.	Zkušenosti s tlumočnickými v zahraničních operacích AČR.....	27
2.4.	Jazyková příprava vojáků AČR.....	33
2.4.1.	Úvod do kapitoly	33
2.4.2.	Současný stav jazykových schopností příslušníků AČR	33
2.4.3.	Jazyková zkouška Stanag 6001.....	34
2.4.4.	Maximální dosažené jazykové schopnosti příslušníků AČR.....	37
2.5.	Zahraněční operace ČR a ohledem na analyzované mise	40
2.5.1.	Úvod do kapitoly	40
2.5.2.	Přehled misí AČR.....	41
2.5.3.	Analyzované operace AČR.....	45
3.	Metodologie.....	52
3.1.	Cíl práce.....	52
3.2.	Strategie šetření	52
3.2.1.	Kvantitativní výzkum	52
3.2.2.	Kvalitativní výzkum	54

4.	Analýza informací z dotazníků.....	55
4.1.	Úvod do kapitoly	55
4.2.	Jazyková znalost vojáků v misi	55
4.3.	Zkušenosti vojáků s komunikací za pomoci tlumočnicka.....	62
4.4.	Tlumočení v misi.....	64
4.5.	Kvalita tlumočnických služeb v misi.....	66
4.6.	Věrohodnost tlumočení v misi.....	68
4.7.	Nestrannost tlumočnicka v misi	70
4.8.	Ovlivnění tlumočnicka v misi	72
4.9.	Vztah vojáka s tlumočnickem	75
4.10.	Celkové hodnocení tlumočení v misi	78
4.11.	Rady a doporučení vojáků pro komunikaci s tlumočnickem	79
4.12.	Závěry z dotazníků	81
5.	Diskuze	84
5.1.	Tlumočnice v zónách konfliktu	84
5.2.	Porovnání tlumočnick-kombatant a tlumočnick-civilista	88
6.	Závěr.....	99
7.	Summary.....	101
8.	Seznam použitých pramenů.....	103
9.	Přílohy	I
9.1.	Seznam tabulek a grafů	I
9.1.1.	Seznam tabulek.....	I
9.1.2.	Seznam grafů.....	II
9.2.	Vzor dotazníku pro vojáky AČR.....	IV
9.3.	Vzor dotazníku pro vojákyně AČR	IX
9.4.	Přepis rozhovoru s vojenským pozorovatelem.....	XIV

Seznam použitých zkratk

AČR	Armáda České republiky
BAF	Bagram Air Field
ISAF	International Security Assistance Force
MAT	Military Advisory Team
MOT	Mobilní pozorovací tým
NP	Námořní pěchota
OUI	Ochrana utajovaných informací
OZ	Občanský zaměstnanec
PRT	Provinční rekonstrukční tým
SERR	Společný evropský referenční rámec pro jazyky
SOC	Společné operační centrum
STANAG	Standardization Agreement
VZP	Voják z povolání

1. ÚVOD

Role tlumočnicka v zónách konfliktu si klade za cíl popsat problematiku tlumočení v zónách konfliktu. Tomuto tématu není v českém prostředí věnována patřičná pozornost. Kapitoly teoretické části diplomové práce představují jednotlivé charakteristiky tlumočení v ozbrojených, ale i ukončených konfliktech.

Úvodní kapitola práce se stručně zabývá historickým vývojem válečného tlumočení a fázemi konfliktu, ve kterých se uplatňují tlumočníci.

První výzkumná otázka této práce: „*Jak je upraven právní status tlumočnicků v zónách konfliktu?*“ je analyzována v druhé kapitole, kde je popsán právní status tlumočnicků v zónách konfliktu z hlediska mezinárodního humanitárního práva.

Na druhou otázku: „*Jak složky Armády České republiky pracují s tlumočnickými?*“ odpovídá třetí kapitola teoretické části, která popisuje systém rekrutování tlumočnicků do služeb české armády, jejich využití, pracovní náplň a zkušenosti s nimi.

Čtvrtá kapitola se věnuje jazykové přípravě vojáků Armády České republiky (dále AČR) a odpovídá na výzkumnou otázku: „*Jaká je jazyková a komunikační příprava vojáků AČR před odjezdem na zahraniční misi?*“. Popisuje vojenskou jazykovou přípravu před odjezdem do mise a jazyková kvalifikační kritéria dle normy STANAG 6001.

Pátá kapitola teoretické části této práce představuje stručný přehled uplynulých, ale i aktuálních operací Armády České republiky.

Empirická část práce vychází z analýzy dotazníků, které byly předloženy vojákům s účastí v zahraniční misi, pracuje s informacemi ze strukturovaných rozhovorů s vojenským pozorovatelem a zástupci Společného operačního centra AČR.

Analýza dotazníků odpovídá na následující výzkumné otázky:

„*Jak vojáci vnímají rozdíly v tlumočnickém výkonu vycvičeného vojáka a vycvičeného tlumočnicka v zóně konfliktu?*“

„*Do jaké míry je v konfliktní situaci ovlivněn tlumočnický výkon?*“

Poslední část mimo jiné zahrnuje specifika používání tlumočnic v zónách konfliktu a dále dokládá rozdíly v názorech dotazovaných vojáků na využívání služeb tlumočnicků civilistů z řad místního obyvatelstva oproti tlumočnickům-kombatantům (vojákům). To zodpovídá poslední výzkumná otázka: „*Jaké jsou v zóně konfliktu výhody a nevýhody profesionálního tlumočnicka s adekvátním výcvikem oproti jiným variantám?*“

2. TEORETICKÝ RÁMEC

2.1. ÚVOD DO PROBLEMATIKY

2.1.1. Úvod do kapitoly

Tato kapitola se představuje uvedením do problematiky tlumočení v zónách konfliktu. První část se věnuje historii tlumočení v konfliktních zónách na základě srovnání dvou systémů způsobu rekrutování tlumočnicků během války. Jedná se o porovnání tzv. heteronomního a autonomního systému Michaela Cronina a jejich promítnutí do střetů ve dvacátém století.

Druhá část se věnuje uplatnění tlumočnicků v jednotlivých fázích konfliktu na základě analýzy odborné statě Jesúse Baigorriho-Jalóna.

Třetí část kapitoly představuje rozdělení tlumočnicků, kteří pracují v zónách konfliktu. Tato část kapitoly vychází z práce Baraka Salmoniho, kterou se inspiroval Institut doktrín vyškovské Vojenské akademie. Ekvivalent rozdělení tlumočnicků působících ve službách české armády bude probrán v kapitole „Tlumočníci v zahraničních operacích České republiky“.

2.1.2. Historie tlumočení v zónách konfliktu

Tlumočení jako forma zprostředkované jazykové komunikace má velmi dlouhou historii, která sahá až do dávnověku. Z této doby nedochovalo mnoho dokumentů, které by přibližovaly práci tehdejších tlumočnicků, je ale jisté, že tlumočníci nacházeli své uplatnění zejména v oblastech jako je obchod, diplomacie, náboženství a vojenství (Čeňková 2001: 7).

V dávnověku se na dobytelských taženích rovněž podíleli tlumočníci, kteří plnili různé role. Tlumočníci tlumočili přímo svým panovníkům, velitelům-dobyvatelům při vyjednávání s jejich protějšky, ale také komunikovali s podrobeným obyvatelstvem, působili jako zvědové nebo se podíleli na šíření náboženství (např. křesťanství a islámu). I když někteří tlumočníci byli aristokratického původu, většina jich pocházela z různých podrobovaných národů.

Ve středověku tlumočení ve vojenské oblasti zažívalo svůj rozmach mimo jiné v souvislosti s početnými objevnými námořními výpravami. Jako příklad lze zmínit španělské námořní výpravy do Ameriky a role tlumočnic španělských dobyvatelů. Jednou z těchto tlumočnic byla kolem roku 1550 Doña Marina (známá také jako La Malinche). Doña Marina mluvila maysky, protože žila s tamní komunitou Mayů, ale sama byla potomkem Aztéků. Poté, co byla prodána Španělům, se naučila španělsky a stala se výhradní tlumočnicí jednoho z nejslavnějších kolonizátorů Ameriky: Hernána Cortése. Z dobyvatelského hlediska byla Doña Marina neocenitelným přínosem pro úspěch španělské conquisty, ale obyvatelé Ameriky ji spíše vnímali jako: *“mother of a bastard race mestizos and a traitress to her country”* (Mirandé, Enríquez 1979: 24).

Doña Marina je z hlediska vojenského tlumočení příkladem tzv. heteronomního systému (Cronin 2002: 393). Při dobývání a budování nového impéria se k zabezpečení komunikace mohlo přistupovat způsobem, který Michael Cronin nazývá heteronomní systém (*„heteronomous system“*). Jeho podstatou je rekrutování místních obyvatel, kteří se naučí jazyk dobyvatelů a posléze se stanou tlumočníky pro kolonizátory (Cronin 2002: 393).

Opakem tzv. heteronomního systému je tzv. systém autonomní (*„autonomous system“*), kdy kolonizátoři používají tlumočníky ze svých vlastních řad, kteří ovládají jazyk podrobovaného národa. Příkladem v diplomatické sféře může být rozhodnutí francouzského soudu z roku 1669. Tento soud rozhodl, že vybrané děti (tzv. *„enfants de langue“*) se budou učit arabsky, turecky a persky a tyto děti posléze budou pracovat pro francouzské velvyslance a konzuly v zahraničí (Cronin 2002: 393). Autonomní systém je tedy z bezpečnostního hlediska výhodný. Negativem je ale dlouhotrvající výukový proces a v současné době také vyšší finanční náklady na adekvátní vyškolení tlumočnicků.

V novodobé válečné historii a zejména během dvacátého století docházelo k používání obou systémů a jejich kombinování. Příkladem může být příběh tisícovek španělských dětí, které během španělské občanské války (1936–1939) byly nuceny uprchnout do Sovětského svazu. Díky nabytým znalostem ruštiny a uchované španělštině pak tyto osoby v dospělosti pracovaly mimo jiné jako poradci a tlumočníci ve službách sovětských vojsk po Kubánské revoluci (1959) (Baigorri 2000: 1).

Během 20. století byli speciálním příkladem autonomního systému vojáci, kteří používali kódovací jazyky. První známí tlumočníci a překladatelé kódovacích jazyků byli příslušníci amerického indiánského kmene Čerokiů, kteří působili během první světové války. Během druhé světové války byl systém zdokonalen a přešlo se k využívání mluveného

kódovacího jazyka kmene Navajo, který se posléze uplatnil i v Korejské a Vietnamské válce a jako jediný nebyl rozluštěn.

2.1.3. Fáze tlumočení v konfliktu a uplatnění tlumočnicků

1. Fáze přípravná („*Preparatory Process*“)

V této fázi se uplatňují tlumočníci působící ve vojenské diplomacii a ve zpravodajství nebo dochází k jejich rekrutování, tréninku a mobilizaci. Základním faktorem pro rekrutování těchto tlumočnicků je mimo bezpečnostní prověření také prověření jejich loajality. Pod pojmem loajalita se zde rozumí tlumočnickův příklon k dominantní ideologii (Baigorri 2000: 7).

Při vypuknutí konfliktu vznikne velká poptávka po tlumočnících pro rozličnou náplň práce a jejich rekrutování mnohdy probíhá v časovém shonu. Někdy ale k náboru tlumočnicků a jazykových expertů dochází až po propuknutí samotného konfliktu. Baigorri k tomuto uvádí: „*We have all read articles in the press on how the demand for Arabic-speaking personnel skyrocketed in the United States after the beginning of the successive wars in the Gulf and Iraq, as if the US/Allied armed forces did not know beforehand that Arabic was the language spoken in that part of the world*“ (Baigorri 2000: 8).

Po vypuknutí konfliktu jsou počty tlumočnicků nedostačující. Z tohoto důvodu dochází k jejich hromadnému rekrutování do vojenských služeb a rychlému školení. Např. během druhé světové války Rudá armáda rekrutovala a vyškolila na 4 500 tlumočnicků (Baigorri 2000: 9).

2. Fáze válečná („*Warfare*“)

V průběhu válečné fáze dochází k samotnému tlumočení v pozemních, vzdušných a námořních operacích. Je zřejmé, že v této fázi se tlumočníci mnohdy pohybují přímo v ohnisku boje a jejich role je obzvláště důležitá v mnohonárodnostních vojenských operacích.

Müller uvádí, že pochybení v zabezpečení tlumočnických služeb pro styčné důstojníky a zpravodajství může mít katastrofické následky. Příkladem se stala operace pod záštitou OSN během Korejské války, kdy vojenský personál pocházel z dvaceti různých zemí: „*Intelligence (...) is only one of several areas in which language competence can be crucial to the success of a military operation. Logistical support, civil-military relations, operational*

planning, psychological operations, even command and control can be heavily influenced by the ability to communicate across cultures. There is considerable information available on the language aspects of our involvement in 20th –century conflicts. A particularly fertile ground for research on language use is to be found among the chronicles of the Korean War, a conflict in which a United Nations command composed of elements from twenty nations sought to maneuver in an environment unfamiliar to all” (Müller, 1984: 82–83).

Müller dále uvádí, že v Korejské válce mělo pochybení v přetlumočení taktických informací tragické důsledky pro turecký kontingent: *„In the UN command in Korea, problems of understanding differed greatly among units, from extensive difficulties in the Turkish brigade and the French battalion to minimal difficulty in the Colombian battalion. At the first major action in which the Turkish brigade took part, at Kunu-ri against the Chinese, the Turks suffered losses of twenty percent in killed, wounded, or missing in action. Losses in communications and vehicles were first estimated at up to ninety percent (later revised slightly downward); only six artillery pieces were salvaged. The blame for this debacle was placed on misunderstandings resulting from language differences“ (Müller 1984: 91).*

Příklad tureckého kontingentu z Korejské války dokresluje důležitost tlumočnicků ve vojenských operacích, kteří tlumočí taktické informace. Během samotné vojenské operace tlumočníci nacházejí uplatnění i při tlumočení jiných úkolů, jako je například jednání s místním obyvatelstvem, tlumočení výslechů vojenských zajatců (během druhé světové války i v koncentračních táborech) aj.

3. Fáze po skončení konfliktu („*End of Hostilities*“)

Po skončení konfliktu se zpravidla tlumočí mírotvorná jednání, konference a summity. V lokalitě ukončeného konfliktu pracují tlumočníci zaměstnaní v mezinárodních organizacích, ale i místní tlumočníci v rámci mírotvorných a rekonstrukčních operacích. Nezanedbatelné je také tlumočení u vojenských a válečných soudů. Nejdůležitějším příkladem této fáze je tlumočení Norimberských procesů (1945–1946), při kterých se začalo používat simultánní tlumočení.

2.1.4. Kategorie tlumočnicků v zónách konfliktu

V zónách konfliktu pracuje pět kategorií tlumočnicků:

- 1) Místní tlumočníci (civilní charakter);
- 2) Civilisté ze země konfliktu působící ve službách státu řídicího operaci (civilní charakter);
- 3) Vojáci státu operace původem ze země konfliktu (vojenský charakter);
- 4) Vojáci státu operace studující jazyk země konfliktu (vojenský charakter);
- 5) Důstojníci pro zahraniční záležitosti (vojenský charakter).

Pro lepší přehlednost budou tyto kategorie tlumočnicků popsány na příkladu pěti kategorií tlumočnicků pracujících ve službách americké pěchoty v Iráku dle Dr. Baraka Salmoniho (*US Naval Postgraduate School, Monterey*). Dr. Salmoni zpracoval kategorie tlumočnicků na základě poznatků a zkušeností příslušníků námořní pěchoty USA v operaci Iraqi Freedom (2003–2011) a z výsledků pohovorů s členy kontingentů po návratu z misí. Z jeho publikace „*Effective Use of a Translator for US Marine Forces*“ rovněž vychází publikace česká vydaná Velitelstvím výcviku – Vojenská akademie Vyškov v rámci série Institutu doktrín „Zkušenosti z operací“. Publikace „Zkušenosti z práce s tlumočnickem“ shrnuje Salmoniovo rozdělení kategorií tlumočnicků pracujících pro americké jednotky v Iráku.

1. Místní tlumočníci a tlumočníci z třetích zemí

Jedná se o tlumočnický civilisty z řad tamního obyvatelstva či příslušníků třetích zemí. Příslušníci třetích zemí v případě mise v Iráku mohou být například občané Saudské Arábie, Kuvajtu aj. Jejich uplatnění je ale potřeba zohlednit kvůli případné neznalosti regionálních dialektů a kulturní odlišnosti.

Tito tlumočníci v mnohých případech nebyli dostatečně bezpečnostně prověřeni. Nemůže jim tedy být svěřeno tlumočení citlivých informací, mohou být podezříváni z napojení na povstalecké organizace a kolaborace s nimi. Místní tlumočníci navíc často nemají dostačující znalost druhého pracovního jazyka (v tomto případě angličtiny). Salmoni uvádí: „*Tato skupina je postačující pro kontraktory, ale není vhodná pro potřeby námořní pěchoty (NP)*“ (Zkušenosti z práce s tlumočnickem 2010: 18).

2. Američtí občané a imigranti do USA

Opět se jedná o tlumočníky-civilisty z řad amerických občanů, kteří splnili bezpečnostní prověrku. Negativem je, že jejich původ nemusí být dostatečně prověřen. Ve většině případů se jedná o imigranty do USA z různých arabsky mluvících zemí. Jazykově a kulturně mohou být jako tlumočníci velmi dobře vybaveni, obzvláště pokud byli narozeni v místě působení amerických vojsk. Tací tlumočníci pak mají navíc i povědomí o tamní společnosti, zvycích a případně mají i výhodné kontakty. Problematické však bývá, pokud v dané zemi nebyli už delší dobu či neznají místní dialekt. Dalším negativem je možné zpochybnění jejich nestrannosti.

3. „Mariňáci arabského původu“

Tato kategorie představuje vojáka, který tlumočí. Je zřejmé, že během období míru nejsou tito vojáci doceňováni, ale ve válečném konfliktu vynikají svou profesionalitou a loajalitou. Navíc mohou monitorovat práci ostatních tlumočnicků (zvláště těch rekrutovaných z místního obyvatelstva) a tím pádem i zdokonalovat tlumočení v misi.

Tito tlumočníci v některých případech nemají dostatečnou jazykovou vybavenost či neznají místní dialekt, ale mohou přispět tím, že veliteli radí v kulturních otázkách.

Salmoni uvádí: „*Podezření některých institucí, že takový „mariňák“ je příliš svázaný s Irákem, se vytratí po prvním boji*“ (Zkušenosti z práce s tlumočnickem 2010: 20).

4. Příslušníci NP studující arabštinu napříč USA

Opět se jedná o kombatanty, kteří nacházejí své uplatnění jako tlumočníci. Jejich jazyková úroveň je různá a totéž platí i o tlumočnických schopnostech. Mohou monitorovat práci ostatních tlumočnicků a radit veliteli. Rovněž se mohou uplatňovat jako kontroloři při analýze informací taktického rázu.

5. Důstojníci pro zahraniční záležitosti

Dle Salmoniho nejvýhodnější kategorie tlumočnicků. Tato kategorie opět představuje profesionálního vojáka (kombatanta), který vyniká svou loajalitou, věrohodností a bezpečnostním prověřením. Tyto osoby se rovněž mohou projevovat

jako neocenitelní rádci při zohledňování kulturních aspektů v zahraniční misi. Jejich pracovní náplní je zejména poradenství, kontrola ostatních tlumočnicků a tlumočení informací strategického charakteru.

2.1.5. Závěr kapitoly

Tato kapitola představuje stručný úvod do problematiky tlumočení v zónách konfliktu. Analyzuje systém rekrutování tlumočnicků dle Michaela Cronina a opírá se o dějinné souvislosti, které podpořily rozvoj tohoto typu tlumočení.

Úvodní kapitola dále rozvíjí jednotlivé fáze konfliktu a uplatnění tlumočnicků. Tlumočníci jsou dle svého původu a profese rozděleni do pěti kategorií, které jsou popsány.

Následující kapitola pojednává o právním statusu těchto tlumočnicků z hlediska humanitárního práva.

2.2. PRÁVNÍ STATUS TLUMOČNÍKŮ V ZÓNÁCH KONFLIKTU

2.2.1. Právní status tlumočnicků v zónách konfliktu z hlediska humanitárního práva

2.2.1.1. Rezoluce 1738 Rady bezpečnosti OSN

Rezoluce 1738 Rady bezpečnosti OSN byla jednomyslně přijata 23. prosince 2006. Její text navazoval na předchozí usnesení, která se týkala ochrany civilistů během ozbrojených konfliktů. Konkrétně se jednalo o rezoluce 1261 z roku 1999 „O ochraně dětí během ozbrojených konfliktů“, 1265 z roku 1999 „O ochraně zranitelných skupin obyvatelstva“, 1296 z roku 2000 „O ochraně civilistů“, 1460 z roku 2003 a 1502 téhož roku „O ochraně pracovníků OSN, humanitárních a pomocných pracovníků“. Poslední usnesení, které předcházelo Rezoluci 1738 je usnesení 1674 z roku 2006, kdy OSN definuje řadu kritérií pro udržitelnou ochranu civilního obyvatelstva.

Rezoluce 1738 udává: *„Deeply concerned at the frequency of acts of violence, including deliberate attacks, in many parts of the world against journalists, media professionals and associated personnel in armed conflicts, the Security Council today condemned such attacks and called on all parties to put an end to such practices“*. Usnesení dále definuje, že novináři, pracovníci mediálních služeb a pomocný personál by se měli považovat za civilisty. Jejich status by měl být zachovávan, respektován a chráněn. Rezoluce rovněž určuje, že všechny strany konfliktu musí respektovat profesní nezávislost a práva novinářů, pracovníků mediálních služeb a pomocného personálu a považovat tyto pracovníky za civilisty¹.

V tomto dokumentu však není žádným způsobem zakotvena zmínka o osobách poskytujících tlumočnické služby. Přestože v textu se objevuje pojem *„associated personnel“* (pomocný či přidružený personál), není jisté, jestli do této smíšené kategorie spadají také tlumočníci pracující v zónách konfliktu.

¹ Rezoluce 1738 Rady bezpečnosti OSN.

Dostupné z WWW:<<http://www.un.org/News/Press/docs/2006/sc8929.doc.htm>>

Je patrné, že ze strany OSN se tlumočnickům v zónách konfliktu nedostává žádné explicitní a specifické právní ochrany. Pokud skutečně osoby poskytující tlumočnické služby se řadí do kategorie „*associated personnel*“, na jejich situaci v praxi se toho však moc nemění. Dokladem této situace může být příklad únosu italského novináře Denieleho Mastrogiacama a jeho tlumočnicka Ajmala Naqsbandiho v Afghánistánu v roce 2007. Zatímco italský novinář byl zachráněn výměnou za pět talibánských vězňů, jeho tlumočnicka záchranu nebyl hoden a později byl únosci zabit².

Je nesporné, že oproti novinářům a válečným reportérům jsou tlumočnicka v tomto směru ve značné nevýhodě. Na rozdíl od válečných reportérů, tlumočnicka v ozbrojených konfliktech se nacházejí v o mnoho horších situacích během výkonu své práce, ale i po něm, kdy jsou často nařčeni z předpojatosti, zkreslování informací, kolaborace či špionáže. V obzvláště životu nebezpečné situaci se nacházejí tlumočnicka z řad místního obyvatelstva, kteří jsou mnohdy tímto obyvatelstvem považováni za zrádce.

Tyto tendence se projevují zvláště po stažení vojsk mezinárodních sil z oblasti ozbrojeného konfliktu, kdy tak tlumočnicka ztrácí své ochránce. Příkladem mohou být informace z otevřeného dopisu AIIC (Mezinárodní asociace konferenčních tlumočnicků) adresovaného španělskému ministru obrany Pedru Morenésovi. Předsedkyně AIIC Linda Fitchettová se na ministra obrací s žádostí o poskytnutí azylu afghánským tlumočnickům, kteří spolupracovali se španělskými jednotkami na letišti v Kábulu. Po stažení španělských jednotek z Afghánistánu v září 2013 se tito tlumočnicka stali terčem útoků povstaleckých skupin. Fitchettová uvádí, že poskytnutí politického azylu tlumočnickům a jejich rodinám je jediný způsob, jak zajistit jejich přežití. V otevřeném dopise pro španělského ministra obrany předsedkyně zmiňuje, že se jedná o 40 tlumočnicků, z nich 24 již podalo žádost o udělení politického azylu³.

V případě otevřeného dopisu se stejným požadavkem pro francouzského prezidenta, je počet ohrožených tlumočnicků daleko vyšší: 70 afghánských tlumočnicků s rodinami se sice již ocitá v bezpečí ve Francii, ale okolo 800 dalších Afghánců, z nichž většina zřejmě poskytovala tlumočnické služby, požádalo o udělení azylu. Předsedkyně AIIC rovněž uvádí, že přestože jsou tito tlumočnicka povstaleckými skupinami označováni za zrádce a spolu

² Committee to Protect Journalists. Dostupné z WWW: <<https://cpj.org/killed/2007/ajmal-nakshbandi.php>>

³ FITCHETT, L. 2013. Open letter to the Spanish Minister of Defense. Dostupné z WWW: <<http://aiic.net/page/6605/open-letter-to-the-spanish-minister-of-defense/lang/1>>

se stažením francouzských jednotek jim hrozí eminentní nebezpečí, francouzská vláda jejich žádosti zamítla⁴.

V souvislosti se stažením mírových sil z Afghánistánu se vedení AIIC kromě zmíněných dopisů se rovněž obrátilo se stejnou žádostí na americkou administrativu, německou kancléřku Angelu Merkelovou, britského premiéra Davida Camerona, dánskou premiérku Helle Thorning-Schmidtovou, švédského premiéra Fredrika Reinfeldta. Je nesporné, že situace afghánských tlumočnicků je velmi vážná.

2.2.1.2. Ženevské úmluvy o ochraně obětí ozbrojených konfliktů

Mezinárodní humanitární právo uznává užitečnost tlumočnických služeb. Nepřímé, ale i konkrétní zmínky lze najít v První, Druhé, Třetí i Čtvrté Ženevské úmluvě z roku 1949.

Podobně jako v usneseních Rady bezpečnosti OSN, se i v Ženevských úmluvách pouze nepřímě popisuje role tlumočnicků a jejich právní postavení. Příkladem může být definice chráněných osob v První Ženevské úmluvě (Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli) v kapitole II, článku 13: „4. osoby, které doprovázejí ozbrojené síly, nejsou však přímo jejich součástí, jako civilní členové posádek vojenských letounů, váleční dopisovatelé, dodavatelé, členové pracovních jednotek a služeb, mající na starosti péči o blaho vojenských osob, pod podmínkou, že k tomu dostali povolení od ozbrojených sil, které doprovázejí.“

V tomto smyslu je možné tlumočnický interpretovat jako „civilní členy pracovních jednotek a služeb, mající na starosti péči o blaho vojenských osob“. Stejně ustanovení je zakotveno i v článku 13 druhé kapitoly Druhé Ženevské úmluvy o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil na moři: „4. osoby, které doprovázejí ozbrojené síly, nejsou však přímo jejich součástí, jako civilní členové posádek vojenských letounů, váleční dopisovatelé, dodavatelé, členové pracovních jednotek a služeb, mající na starosti péči o blaho vojenských osob, pod podmínkou, že k tomu dostali povolení od ozbrojených sil, které doprovázejí.“

Přímé zmínky o tlumočnických obsahuje Třetí Ženevská úmluva (Ženevská úmluva o zacházení s vojenskými zajatci), v kapitole III (Trestní a disciplinární opatření, I.

⁴ FITCHETT, L. 2013. Open letter to the French President. Dostupné z WWW: <<http://www.un.org/News/Press/docs/2006/sc8929.doc.htm>>

Všeobecná ustanovení), v článku 96 Řízení: II. Příslušnost soudů a úřadů, právo hájit se, rejstřík disciplinárních trestů: *„Před vynesením každého disciplinárního trestu budiž obviněný válečný zajatec přesně zpraven o činech, kladených mu za vinu. Budiž mu umožněno vysvětlit své chování a hájit se. Je oprávněn dát předvolat svědky a v případě potřeby použít služeb kvalifikovaného tlumočnicka. Rozhodnutí se oznámí válečnému zajatci a důvěrníku.“*

Další zmínku o přínosné přítomnosti tlumočnicka lze najít rovněž Třetí Ženevské úmluvě, v kapitole III (Trestní a disciplinární opatření, I. Všeobecná ustanovení), v článku 105 Řízení: IV. Právo na obhajobu, doručení žaloby, přítomnost zástupců ochranné mocnosti: *„Válečný zajatec má právo, aby mu byl nápomocen některý ze zajatých druhů, aby byl obhajován kvalifikovaným advokátem, kterého si zvolí, aby si dal předvolat svědky, a považuje-li to za potřebné, aby použil služeb kvalifikovaného tlumočnicka. O těchto právech budiž včas před přelíčením zpraven mocností, v jejíž moci jest.“*

Podobná právní ustanovení jsou i ve Čtvrté Ženevské úmluvě (Ženevská úmluva o ochraně civilních osob za války). Konkrétně se jedná oddíl III Obsazená území a článek 72: *„Každému obžalovanému bude přidělen tlumočnick, ledaže by se ho dobrovolně zřekl, a to jak při vyšetřování, tak při soudním přelíčení. Může kdykoliv odmítnout tlumočnicka a žádat, aby byl nahrazen jiným.“*

Dále v oddíle IV Pravidla pro nakládání s internovanými, v kapitole IX Trestní a disciplinární opatření, v článku 123: *„Před vyslovením disciplinárního trestu budiž obviněný internovaný zpraven přesně o činech kladených mu za vinu. Je oprávněn ospravedlnit své chování, hájit se, dát předvolat svědky a v případě potřeby použít služeb kvalifikovaného tlumočnicka. Rozhodnutí budiž vysloveno za přítomnosti obviněného a člena výboru internovaných.“*

Další typ odkazů na tlumočnicky, které lze nalézt v Ženevských úmluvách je zmínka o jejich službách při doprovodu delegátů ochranných mocností. Konkrétně se jedná o Třetí Ženevskou úmluvu, část IV Provádění úmluvy, oddíl I všeobecná ustanovení a článek 126 Kontrola vykonávaná ochrannými mocnostmi: *„Zástupci nebo delegáti ochranných mocností jsou oprávněni navštívit všechna místa, kde jsou váleční zajatci, zejména místa, kde jsou internováni, drženi nebo kde pracují; mají přístup do všech místností používaných zajatci. Mají rovněž právo odebrat se na místa, odkud přepravování zajatci odjíždějí, kterými projíždějí a na která přijíždějí. Mohou hovořit bez svědků se zajatci a zejména s jejich důvěrníky, je-li třeba, prostřednictvím tlumočnicků.“*

Dále se v této souvislosti rovněž jedná o totéž ustanovení ve Čtvrté Ženevské úmluvě, IV. části o provádění úmluvy, prvním oddílu o všeobecných ustanoveních a článku 143: *„Zástupci a delegáti ochranných mocností jsou oprávněni navštívit všechna místa, kde jsou chráněné osoby, zejména místa, kde jsou internováni, věznění nebo kde pracují. Mají přístup do všech místností používaných chráněnými osobami a mohou s nimi hovořit beze svědků, za pomoci tlumočnicka, je-li třeba.“* Znovu se potvrzuje, že strana, která vězně zajala, má povinnost ochranným mocnostem poskytnout tlumočnicka. Doporučuje se však, aby tlumočnicka byli rekrutováni z řad ochranných mocností či z Mezinárodního výboru Červeného kříže. Tímto způsobem se zaručí nepředpojaté tlumočení.

2.2.2. Právní status tlumočnicků v průběhu ozbrojeného konfliktu

Dle statě Giulia Bartoliniho (2009: 4) se právní postavení tlumočnicků v ozbrojených konfliktech určuje na základě jejich pracovního nasazení: tlumočnick může být osobou, která poskytuje tlumočnické služby pro jednu z bojujících stran konfliktu, ale také se může jednat o jednotlivce, který poskytuje tlumočnické služby pro osoby, které se přímo neúčastní bojů (mírové agentury, mezinárodní organizace, váleční zpravodajci, nevládní organizace atd.).

V prvním případě, kdy tlumočnick poskytuje tlumočnické služby pro jednu ze stran ozbrojeného konfliktu, je potřeba ujasnit, zda tlumočnick je osobou, která se přímo účastní boje (tzv. kombatant) a je tedy i oprávněný cíl bojových akcí, či zda se jedná o civilistu a tedy osobu, která je na základě humanitární práva a zákonů upravujících vedení ozbrojených konfliktů chráněna před negativními vlivy bojů. Pokud tlumočnické osoby nepatří do kategorie osob, které se přímo účastní bojů, jedná se o civilisty. Definice civilní osoby je zakotvena v článku 50 Dodatkového protokolu I Ženevských úmluv: *„Civilní osoba je osoba, která nepatří do žádné z kategorií osob uvedených v článku 4 A), 1), 2), 3), 6) Třetí úmluvy a v článku 43 tohoto Protokolu. V případě pochybnosti, zda osoba je civilní osobou, bude taková osoba považována za osobu civilní.“*

Dále je potřeba rozlišovat, jestli se jedná o lokální ozbrojený konflikt, či o mezinárodní ozbrojený konflikt. V případě mezinárodního ozbrojeného konfliktu je pojem „osoba, která se přímo účastní boje“ čili „kombatant“ upraven v rámci mnoha pravidel a vojenských zákonů. V zásadě se dle článku 43 Dodatkového protokolu I Ženevských úmluv

jako „kombatant“ označuje osoba, která patří do složek ozbrojených sil země účastníci se konfliktu: „2. Příslušníci ozbrojených sil strany v konfliktu (s výjimkou zdravotnického a duchovního personálu, jak o tom hovoří článek 33 Třetí úmluvy) jsou kombatanty, tzn. že mají právo se přímo účastnit nepřátelských akcí.“

Je zřejmé, že tlumočníci do kategorie „kombatant“ nepatří, pokud nejsou příslušníky ozbrojených sil země tvořící stranu v konfliktu. Za určitých podmínek jsou tlumočníci zároveň kombatanty, jelikož některé země v rámci svých ozbrojených sil mají vojáky, kteří se specializují na zprostředkování tlumočení, (například systém ozbrojených sil USA).

Ve Spojených státech amerických ozbrojené síly k zajištění komunikace využívají tzv. „Army linguists“⁵. Jedná se o vojáky, kteří: „provide high-quality translation, interpretation and language-related support to combat troops and military personnel in a variety of operations.“. Tito vojáci dle své pracovní náplně se dále dělí na „skilled linguists“ a na „interpreters/translators 09L MOS“.

V případě kategorie „lingvistů“, americká armáda vyučuje americké vojáky žádané jazyky, které však nejsou mateřskou řečí daných vojáků. Lingvisté pak působí v aktivní záloze americké armády, nebo jsou vojensky činní a pracují zejména na překladech utajovaných dokumentů pro vojenské jednotky či spojenecká vojska. Lingvisté se specializují na taktickou či strategickou komunikaci. Lingvisté s taktickou specializací pracují spíše v kancelářích a lingvisté se strategickou specializací v terénu.

V roce 2003 americká armáda vyvinula pilotní program 09L za účelem rekrutování rodilých mluvčích arabštiny, perštiny a paštunštiny do řad amerického vojska. V roce 2006 se tento program stal oficiální vojenskou profesní specializací. Rekrutovaní tlumočníci v tomto oboru jsou vycvičení v několika střediscích americké armády. Ve výkonu své profese tyto tlumočníci pracují v terénu a překládají texty netechnické povahy z mateřštiny do angličtiny, tlumočí z/do své mateřštiny, asistují vojenským složkám při rozhovorech s civilním obyvatelstvem či během jeho monitoringu. Rovněž tlumočí oficiální prohlášení americké armády v médiích lokální působnosti a překládají místní tisk či zprávy do anglického jazyka⁶.

V současné době na světové úrovni spíše než mezinárodní ozbrojené konflikty převládají konflikty lokální či regionální. Během těchto konfliktů se postavení tlumočnicků

⁵GoArmy.com. *About Linguists*.

Dostupné z WWW: <<http://www.goarmy.com/linguist/about/linguist.html>>

⁶GoArmy.com. *About Linguists. Interpreter/Translator*.

Dostupné z WWW: <<http://www.goarmy.com/linguist/about/linguist.html>>

ještě více komplikuje. Aktivní složky protivládních ozbrojených sil či ozbrojených sil povstalců a jiných ozbrojených skupin se označují jako „fighters“ (Bartolini 2009: 4). Tito bojovníci nepatří do kategorie civilního obyvatelstva a mohou tak být oprávněným cílem bojových útoků. K tomu, aby se tlumočníci pracující pro „fighters“ rovněž přiřadili do kategorie „fighters“ a byli oprávněným cílem útoků, je důležité určit jejich aktivitu v ozbrojeném konfliktu: „*Examples of active (direct) participation in hostilities include such activities as attacking the enemy, his materiel or facilities; sabotaging enemy installations; acting as members of a gun crew or artillery spotters; delivering ammunition; or gathering military intelligence in the area of hostilities. It would not include, however, general contributions to the war effort, such as working in amunitions factory*“ (Schmitt, Garraway, Dinstein 2006: 45).

Vzhledem k tomu, že není možné přesně určit náplň tlumočnické profese v zóně konfliktu (přímá spolupráce s vojenskými zpravodajskými službami či obecné přispění k rozvoji konfliktu a nebojový charakter tlumočnicků), nelze tak ani přesně určit status tlumočnicků, kteří spolupracují s ozbrojenými silami povstalců.

Tlumočníci, kteří tlumočí pro jednu ze stran ozbrojeného konfliktu, jsou považováni za civilisty (Bartolini 2009: 4). Civilisté jsou dle Ženevských úmluv chráněni proti negativním dopadům násilí: „*1. Civilní obyvatelstvo a jednotlivé civilní osoby požívají všeobecné ochrany proti nebezpečím vznikajícím v důsledku vojenských operací. Aby tato ochrana byla účinná, musí být za všech okolností dodržovány následující normy, které doplňují ostatní aplikovatelné normy mezinárodního práva. 2. Civilní obyvatelstvo jako takové, jakož i jednotlivé civilní osoby nesmějí být předmětem útoku. Násilné činy nebo hrozby násilnými činy, jejichž základním cílem je terorizování civilního obyvatelstva, jsou zakázány*“ (1. Protokol Ženevských úmluv, článek 51.1. a 51.2.).

Sporným bodem je však charakteristika práce tlumočnicka v ozbrojeném konfliktu. Jak již bylo řečeno, tlumočnick se považuje za civilistu a dle humanitárního práva má být chráněn. Tato ochrana však končí, pokud civilista (v tomto případě tlumočnick) se svými aktivitami přímo účastní nepřátelských akcí. Blíže rozvádí článek 13 2. Protokolu či článek 51.3 1. Protokol Ženevských úmluv: „*3. Civilní osoby požívají ochrany poskytované tímto oddílem s výjimkou případu, kdy se přímo účastní nepřátelských akcí a po dobu těchto akcí.*“

Pokud se tlumočnick svými aktivitami přímo účastní nepřátelských akcí, přestává být civilistou a stává se oprávněným cílem bojových akcí. Může se tak svými aktivitami na ozbrojeném konfliktu podílet přímo i nepřímo. Z tlumočnického hlediska jeho přímou účast

na ozbrojeném konfliktu představuje tlumočení jednání mezi nepřátelými stranami konfliktu. Nepřímou účast představují aktivity v rámci taktických operací a zpravodajských služeb jako je tlumočení a překlady kódovaných zpráv či vojenských informací při odposlechu nepřátelské strany (Bartolini 2009: 4). Z hlediska mezinárodního humanitárního práva je tomu právě naopak.

Článek 3 Třetí Ženevské úmluvy O ochraně civilního osob za války uplatňuje koncept civilisty jako osoby, která není ozbrojená: „*I. S osobami, které se přímo neúčastní nepřátelství, včetně příslušníků ozbrojených sil, kteří složili zbraně, a osob, které byly vyřazeny z boje nemocí, zraněním, zadržením nebo jakoukoli jinou příčinou, bude se za všech okolností zacházet lidsky, bez jakéhokoli nepříznivého rozlišování založeného na rase, barvě, náboženství či víře, pohlaví, rodu či majetku, nebo na jakémkoli jiném obdobném znaku.*“

Civilní tlumočníci (nejedná se o profesionální vojáky specializované na poskytování tlumočnických služeb) nemají právo na nošení zbraně, mají pouze právo na ochrannou výstroj: „*You have a right to protection both during and after the assignment. If necessary, this should include your family as well. You should be provided with protective clothing and equipment, but not arms. As a civilian, you are not required to wear a uniform unless you consent to do so*“ (Conflict Zone Field Guide for Civilian Translators/Interpreters and Users of Their Services, Version 3/2012).

Neozbrojené osoby (v tomto případě tlumočící osoby) nejsou bojeschopné, přestože mohou nosit uniformu a rozlišovací znaky, čímž dávají najevo svou příslušnost k ozbrojeným silám. Tlumočníci během přímé práce v terénu jsou neozbrojení, nejsou bojeschopní, a tedy mají status civilisty.

Dokument Mezinárodní výboru Červeného kříže „*Interpretive Guidance on the Notion of Direct Participation in Hostilities under International Humanitarian Law*“ si klade za cíl objasnit termín „přímá účast na nepřátelských akcích“. Civilní status osob (tlumočnicků) se mění během nepřímého výkonu jejich aktivit (výše zmíněné taktické operace a zpravodajské služby): „*(...) individuals whose continuous function involves the preparation, execution, or command of acts or operations amounting to direct participation in hostilities are assuming a continuous combat function*“ (Melzer, 2009: 34).

Během výkonu uvedených pracovních aktivit tlumočníci mají přímou účast na bojových akcích a přestávají být civilisty a mohou být oprávněnými cíly bojových akcí.

V případě pracovního nasazení tlumočnicků v rámci peace-buildingových, nevládních organizací a mezinárodních mediálních organizací si tlumočníci zachovávají svůj status

civilisty. „*The great majority of private contractors and civilian employees currently active in armed conflicts have not been incorporated into State army forces and assume functions that clearly do not involve their direct participation in hostilities on behalf of a party to the conflict (i.e. no continuous combat function*“ (Melzer, 2009: 38).

Přestože až na výjimky jsou tlumočníci v zónách konfliktu považováni za civilisty a jsou z hlediska mezinárodního humanitárního práva chráněni, často se stávají oběťmi nepřímých ozbrojených střetů. Vykonávají svou profesi v bezprostřední blízkosti členů ozbrojených sil a nacházejí se ve vojenských zařízeních, která jsou dle vojenských zákonů legitimním cílem bojových akcí.

2.2.3. Právní status tlumočnicků v případě zajetí

První právní úprava statusu tlumočnicků v zajetí se týká mezinárodního ozbrojeného konfliktu, kdy tlumočnick doprovází ozbrojené síly státu, který je stranou konfliktu a tlumočnick je zajat v blízkosti bojové oblasti. V tomto případě by tlumočnicki byli zahrnuti do kategorie osob, kterou udává Třetí Ženevská úmluva, článek 4: „*A. Válečnými zajatci ve smyslu této úmluvy jsou osoby spadající do některé z následujících kategorií, které upadly do moci nepřítele: (...) 4. osoby, které doprovázejí ozbrojené síly, nejsou však přímo jejich součástí, jako civilní členové posádek vojenských letounů, váleční dopisovatelé, dodavatelé, příslušníci pracovních jednotek a služeb, majících na starosti péči o blaho ozbrojených sil, pod podmínkou, že k tomu dostali povolení od ozbrojených sil, které doprovázejí; tyto jsou povinny jim vydat k tomu účelu průkaz totožnosti podobný připojenému vzoru;*“

Civilním osobám, které byly zajaty během bojových akcí, se tak přisuzuje status válečného zajatce. Tyto civilní osoby však nejsou členy ozbrojených sil dané strany konfliktu a nosí průkaz totožnosti, který je opravňuje doprovázet členy ozbrojených sil (Bartolini 2009: 6). V tomto případě se charakteristika těchto civilních osob může týkat i tlumočnicků v zóně konfliktu. V komentáři k Ženevským úmluvám se tvrdí následující: „*The list given is only by way of indication, however and the text could therefore cover other categories of persons or services who might be called upon, in similar conditions, to follow the armed forces during any future conflict.*“ (Pictet 1960: 64)

Podmínkou pro uplatnění speciálního statutu válečného zajatce je vlastnictví průkazu totožnosti, které civilní osobě dává oprávnění doprovázet složky ozbrojených sil, aniž by byl

jejich členem. Model dané identifikační karty totožnosti je k nalezení v Dodatku IV. A k Třetí Ženevské úmluvě. Průkazy totožnosti vydávají státy tvořící strany konfliktu.

V případě, že tlumočnick však identifikační kartou nedisponuje, neměl by mu být status chráněné osoby odpírán. „...*the possession of a card is not therefore an indispensable condition of the right to be treated as a prisoner of war, but a supplementary safeguard...*“ (Pictet 1970: 65). Pokud by byl tlumočnick-civilista zajat a neměl danou identifikační kartu, stále může požadovat status chráněné osoby, přestože vyjednávání tohoto statusu bude bezesporu složitější. Tím, že zajatý tlumočnick získá status válečného zajatce, získá rovněž záruky uvedené ve Třetí Ženevské úmluvě. Stát, který tlumočnicka zajal, ho však může držet v zajetí až do skončení bojových akcí (Bartolini 2009: 6).

K tomu, aby civilní osoba (v tomto případě tlumočnick) mohla mít status chráněné osoby, nesmí být občanem státu, který ji zajal. Článek 4 Čtvrté Ženevské úmluvy udává: „*Tato úmluva chrání osoby, které jsou v jakékoli době a jakýmkoli způsobem, za konfliktu nebo za okupace, v moci některé strany v konfliktu nebo okupační mocnosti a nejsou přitom jejími příslušníky.*“

Je zřejmé, že toto ustanovení velmi znevýhodňuje lokální tlumočnicky, kteří posléze padnou do zajetí stranou konfliktu, jíž jsou příslušníky. V tomto případě se na ně nevztahují ochraňující ustanovení Čtvrté Ženevské úmluvy.

V případě ozbrojeného konfliktu, který nemá mezinárodní charakter, pojem „válečný zajatec“ neexistuje a na zajaté tlumočnicky se rovněž nevztahují charakteristiky 4. článku Třetí Ženevské úmluvy (Bartolini 2009: 6). Ale i v tomto případě by tlumočnicki, kteří pracují pro stranu konfliktu (vládní ozbrojené síly či povstalci) či pro osoby, které se pohybují v zóně konfliktu (váleční reportéři, vládní či nevládní organizace) by měli mít v případě zajetí zabezpečeny minimální garance humánního zacházení (Bartolini 2009: 7).

Zvykové mezinárodní humanitární právo v definici těchto minimálních záruk vychází z Druhého protokolu Ženevských úmluv: „*Examples of rules found to be customary and which have corresponding provisions in Additional Protocol II include: the prohibition of attacks on civilians; the obligation to respect and protect medical and religious personnel, medical units and transports; the obligation to protect medical duties; the prohibition of starvation; the prohibition of attacks on objects indispensable to the survival of the civilian population; the obligation to respect the fundamental guarantees of civilians and persons hors de combat; the obligation to search for and respect and protect the wounded, sick and shipwrecked; the obligation to search for and protect the dead; the obligation to protect*

persons deprived of their liberty; the prohibition of forced movement of civilians; and the specific protection ordered to women and children“ (Henckaerts 2005: 188).

2.2.4. Právní status tlumočnicků po skončení konfliktu

Tato kapitola se bude zabývat právním statutem tlumočnicků, kteří pracují v oblastech, kde ozbrojený konflikt již skončil. I zde jsou tyto pracovníci nepostradatelní při zprostředkovávání komunikace v rámci složitých peacebuildingových proců. Tlumočníci mohou pracovat pro státy, které spolupracují v rámci peacekeepingových či jiných rekonstrukčních misích. Zde lze zmínit mírové operace OSN (pozorovatelské mise, podpůrné mise, stabilizační mise, pomocné mise aj.), mise a operace NATO, vojenské operace, mise na podporu právního státu a civilní mise EU, mise OBSE a operace Africké unie.

Jednotky těchto misí jsou rozmístěny na území států, kde právě skončil ozbrojený lokální či mezinárodní konflikt a protože již skončily bojové akce, nelze v tomto směru uplatňovat nařízení mezinárodního humanitárního práva. (Bartolini 2009: 7). V těchto situacích se právní status tlumočnicků pracujících v zónách bývalého konfliktu řídí alespoň mezinárodním zvykovým právem.

Tlumočníci pracující v rámci peace-keepingových misích v oblastech post-konfliktní rekonstrukce bývají zpravidla nájímáni mezinárodními organizacemi, které vedou zmíněné mírové či pozorovatelské operace. Role peace-keepingových tlumočnicků je velmi důležitá: *„Peacekeepers should be prepared to employ interpreters when necessary. The provision of interpreters would be advisable, for example when detailed, accurate and/or sensitive information is solicited from, or conveyed to, non-English- or French- speaking cultural communities or second language speakers. As stress increases, an individual's ability to express him\herself in a second language may decrease. Therefore, in especially sensitive circumstances, as when dealing with interracial or religious conflicts, it is prudent to employ an interpreter in order to minimize the potential for dangerous misunderstanding.“*⁷

V mnoha případech s přihlédnutím k naléhavosti situace v post-konfliktním období mezinárodní organizace nekladou na kvalifikaci místních tlumočnicků zvýšené nároky: *„An interpreter has to be able to translate in both directions, without the use of any dictionaries, on the spot.... As locally-engaged staff, interpreters generally have some*

⁷ The role of Communication in Peace and Relief Missions Negotiations: Dostupné z WWW: <<http://www.translationjournal.net>>

*formal education but no formal training as interpreters or translators... Where possible, an individual from the ethnic group or minority community concerned should be used to convey sensitive or involved messages or to help solve difficult communication problems.*⁸

V zónách konfliktu a v rámci peacekeepingové komunikace se zpravidla tlumočí konsektivně po kratších úsecích či šušotáží („*Chuchotage is one-to-one direct translation where the interpreter "whispers" the translation for up to three persons who are to receive the interpretation.*“⁹)

Spolupráce tlumočnicků s peacekeepingovým personálem v době post-konfliktní rekonstrukce je odlišná od práce během samotného konfliktu. Zatímco během ozbrojeného konfliktu mezinárodní síly skrývají své pozice a rovněž i komunikace probíhá v utajení, během peacekeepingových misí mezinárodní personál vystupuje vždy veřejně a rovněž i během komunikace se snaží o co největší transparentnost.

Tlumočníci pak s mezinárodními organizacemi uzavírají pracovní smlouvy, ale z důvodu nárazové spolupráce je pro tyto pracovníky složité získat stejný status a privilegia jako civilní *staff* pracovníci dané mezinárodní organizace (Bartolini 2009: 7). A zvláště složité je to v případě místních jazykových zprostředkovatelů.

Těchto místních jazykových zprostředkovatelů se však týkají ustanovení takzvaných „SOFA“ (*Status of Forces Agreements*¹⁰), které definují právní status pracovníků v mezinárodních misích (v tomto případě USA): „*SOFAs are multilateral or bilateral agreements that generally establish the framework under which U.S. military personnel operate in a foreign country and how domestic laws of the foreign jurisdiction apply toward U.S. personnel in that country*“ (Mason 2012: 1).

Některá ustanovení se týkají tzv. „*locally recruited personnel*“, tedy tlumočnicků najatých z místního obyvatelstva. Dokument OSN A/45/594 je modelová smlouva SOFA mezi státem, kde probíhá peace-keepingová mise a samotnou Organizací spojených národů. Článek 22 této smlouvy stanovuje, že: „*The United Nations peace-keeping operation may recruit locally such personnel as it requires.*“ Daný dokument rovněž upravuje sérii výsad, které se místně rekrutovaným zaměstnancům (tlumočnickům) OSN dostávají. Článek 28 daného dokumentu udává, že: „*Unless otherwise specified in the present Agreement, locally recruited members of the United Nations peace-keeping operation shall enjoy the immunities*

⁸ The role of Communication in Peace and Relief Missions Negotiations: Dostupné z WWW: <<http://www.translationjournal.net>>

⁹ The role of Communication in Peace and Relief Missions Negotiations: Dostupné z WWW: <<http://www.translationjournal.net>>

¹⁰ SOFA. Dostupné z WWW: <<http://www.globalsecurity.org/military/facility/sofa.htm>>

concerning official acts and exemption from taxation and national service and national service obligations provided for in sections 18 (a), (b) and (c) of the Convention.“ Ženevská Úmluva o výsadách a imunitách OSN v sekci 18 stanovuje pro místně rekrutované civilisty (tlumočníky) následující: „(a) *Be immune from legal process in respect of words spoken or written and all acts performed by them in their official capacity; (b) Be exempt from taxation on the salaries and emoluments paid to them by the United Nations; (c) Be immune from national service obligations;...*“

Tlumočníci, kteří pocházejí z místního obyvatelstva, a uzavřeli pracovní smlouvu s OSN, nabývají řady výsad a imunit. Ve výkonu své práce nemohou být soudně stíháni, mají daňové výhody a mají speciální identifikační dokument OSN. Tento dokument podobně jako jiné dokumenty OSN (např. cestovní „*laissez-passez*“ aj.) obsahuje základní identifikační údaje vlastníka dokumentu a jeho/její pracovní pozici.

Místní tlumočníci, kteří spolupracují s OSN a účastní se tak peacekeepingové mise, podléhají stejným pravidlům a omezením jako jiní členové mise. Rovněž musí dodržovat disciplínu a respektovat nařízení vedení mise. V případě pochybení se místní personál OSN se zodpovídá vojenské policii.

Pro civilní tlumočníky v rámci peace-keepingových misích je velmi výhodné být zaměstnanci OSN a to zejména díky imunitě vůči místním soudním procesům. Tato imunita je popsána v článku 46 dokumentu OSN A/45/594: „*All members of the United Nations peace-keeping operation including locally recruited personel shall be imune from legal process in respekt of words spoken or written and all acts performed by them in their official capacity.*“ Důležitější je pokračování tohoto článku, které udává, že tato imunita přetrvává i po skončení služby v misi: „*Such imunity shall continue even after they cease to be members of or employed by the United Nations peace-keeping operations and after the expiration of the other provisions of the present Agreement.*“ Článek 49 daného dokumentu tuto soudní imunitu navíc rozšiřuje i na imunitu v rámci občanskoprávním sporu: „*If any civil proceeding is instituted againts a member of the United Nations peace-keeping operation efore any court of [host country/territory], the Special Representative/Commander shall be notified immediately, and he shall certify to the court whether or not the proceeding is related to the official duties of such member: If the Special Representative/Commander certifies that the proceeding is not related to the official duties, such proceeding shall be discontinued...*“

V dohodách SOFA lze rovněž najít ustanovení, která se týkají jiných mezinárodních misí mimo systém OSN. Ustanovení SOFA ukládají, že státy, kde dané mise probíhají, musí

místnímu rekrutovanému civilnímu personálu mezinárodních sil zaručit: a) imunitu před soudy v trestním a občanskoprávním řízení za jejich úkony v rámci plnění oficiálních služeb pro kontingent, b) výjimku z povinnosti plnění vojenské služby a c) výjimku ze zdanění platů a odměn, které tito pracovníci získali od mezinárodních sil (Bartolini 2009: 8).

V tomto směru existuje několik obdobných mezinárodních smluv, jako například SOFA pro misi IFOR a SFOR v Bosně a Hercegovině a „*Military Technical Agreement*“ pro misi ISAF v Afghánistánu. Například v příloze A posledně jmenovaném dokumentu nalezneme stejné ustanovení jako v případě modelového SOFA pro OSN: „...*ISAF Forces may hire local personnel who will remain subject to local laws and regulation. However, local personnel hired by ISAF will: a. Be immune from legal process in respect of words spoken or written and all acts performed by them in their official capacity. b. Be immune from National Service and/or national military service obligations. c. Be exempt from taxation on the salaries and emoluments paid to them by the ISAF.*“ Pod pojmem „*Locally hired personnel*“ se zahrnují i jednotlivci, kteří poskytují tlumočnické služby mezinárodním kontingentům peacekeepingových misí.

Fakt, že kontraktovaní lokální tlumočníci nepodléhají soudním pravomocem ve státě, kde vykonávají svou práci, však neznamená, že by rovněž byli absolutně osvobozeni od trestního stíhání. Zmíněná právní ustanovení vymezují funkční právní imunitu, která pokrývá pracovní aktivity kontraktovaných osob. Na rozdíl od členů ozbrojených sil, kteří jsou absolutně osvobozeni od trestního stíhání za trestné činy, kterých se mohli dopustit během či po výkonu své služby, v případě rekrutovaných tlumočnicků neexistuje obdobné právní ustanovení (Bartolini 2009: 8).

Tato právní ustanovení nevyklučují možnost, že jiný stát zahájí trestní stíhání státu, ve kterém pracuje personál mnohonárodnostních sil. Na základě vnitrostátních zákonů jiných států se totiž personál mnohonárodnostních sil může stát předmětem trestního stíhání. Jedním příkladem může být uplatnění principu pasivní personality, tzn., kdy jeden stát zahájí stíhání druhého státu, ve kterém byly spáchány přestupky v chování vůči občanům žalujícího státu. Další možností by mohlo být rozšíření pravomocí státu na trestní stíhání rovněž civilního personálu, který spolupracuje s ozbrojenými silami daného státu (Bartolini 2009: 8).

Příkladem může být případ kanadsko-iráckého tlumočnicka, který spolupracoval s ozbrojenými silami Spojených států amerických. V roce 2007 americký kongres rozšířil kompetence vojenských soudů rovněž pro souzení smluvních osob, které slouží americkému vojsku či ho doprovází (Bartolini 2009: 8). Tato změna umožnila trestní stíhání zmíněného

kanadsko-iráckého tlumočnicka, který pobodal amerického vojáka. Za svůj čin ho americký vojenský soud odsoudil k pěti měsícům vězení. Jednalo se o první trestní stíhání civilní osoby v rámci vojenského soudnictví od Vietnamské války¹¹.

2.2.5. Závěr kapitoly

Tato kapitola popisuje právní status tlumočnicků v zónách konfliktu z hlediska mezinárodního humanitárního práva. Po popsání všeobecné právní úpravy, která vychází z rezolucí OSN a Ženevských úmluv o ochraně obětí ozbrojených konfliktů se přechází k analýze právního statusu tlumočnicků v jednotlivých fázích konfliktu: během samotného konfliktu, v případě zajetí a v post-konfliktní rekonstrukci.

Z této kapitoly je patrné, že právní status tlumočnicků v zónách konfliktu je z důvodu různorodé náplně práce tlumočnicků těžko definovatelný a v mnohých případech s přihlédnutím k aktuálnímu dění v ozbrojených konfliktech i málokdy respektován. Tlumočníci pracující v oblastech ozbrojených konfliktů se tak nachází v ohrožení života ve všech fázích konfliktu.

¹¹ Contractor convicted in rare court-martial Dostupné z WWW: < <http://www.militarytimes.com> >

2.3. Tlumočení v Armádě České republiky

2.3.1. Úvod do kapitoly

Následující kapitola shrnuje informace poskytnuté zástupci Společného operačního centra (SOC), které byly pro účely diplomové práce pořízeny během soukromého rozhovoru a neveřejného dotazníku. Přepis rozhovoru nebyl na žádost zástupce SOC z bezpečnostních důvodů pořízen. Rovněž zveřejnění vyplněného dotazníku nebylo umožněno.

První část této kapitoly se zabývá popisem poskytování tlumočnických služeb v zahraničních operacích AČR se zvláštním zřetelem na vojenskou misi v Afghánistánu (ISAF). Druhá část kapitoly popisuje zkušenosti s tlumočnickými v zahraničních misích (zejména z misí v Iráku a Afghánistánu), které pro Institut doktrín Vojenské akademie ve Vyškově poskytli někteří příslušníci ozbrojených sil ČR.

2.3.2. Tlumočníci v české armádě

Armáda České republiky pro své akce v zahraničí využívá tři typy tlumočnicků. Jedná se o vojáky z povolání (VZP), kteří svým kolegům vojákům poskytují tlumočnické služby, dále o občanské zaměstnance (OZ) kontraktované složkami Armády České republiky a nakonec o lokální civilní obyvatelstvo.

a) Kombatant tlumočnick

V současné době Armáda České republiky nedisponuje žádným vojákem z povolání, který by byl zároveň profesionálním tlumočnickem. Vzhledem k početnosti české armády (21 011 VZP a 7530 OZ¹²) se dle SOC dlouhodobě ani neplánuje specializovat vybrané vojáky na poskytování tlumočnických služeb v zahraničních misích. Vedení armády spoléhá na to, že „vojáci jsou jazykově na takové úrovni, která je dostačující pro plnění úkolů v zahraničí“. Toto tvrzení však bylo plausibilní během válek na Balkánském poloostrově, kdy většina českých vojáků díky proximitě českého jazyka s regionálními jazyky zvládala komunikovat s místním obyvatelstvem bez asistence tlumočnicka. S přihlédnutím k dnešní

¹² Statistika počtů příslušníků AČR. Dostupné z WWW: < <http://www.mocr.army.cz/dokumenty-a-legislativa/fakta/vyvoj-skutecných-poctu-osob-v-rezortu-mo-cr-v-letech-2011---1993-51566/> >

době a lokalitám, kde ozbrojené konflikty probíhají (např. Mali, Afghánistán, Sinaj), je však zřejmé, že se vojáci bez tlumočnicků neobejdou.

Do zahraničních operací armáda nevysílá vojáky ve funkci tlumočnicků, ale pokud to situace vyžaduje a voják ovládá jazyk v místě určení své mise, tlumočí svým kolegům. Příkladem je případ českého vojáka z povolání afghánského původu, který od roku 2010 působí na zahraničním pracovišti Kábul alianční mise ISAF.

Tento voják byl rekrutován na základě přímého oslovení Armády České republiky. Mimo plnění vojenských úkolů rovněž poskytuje překladatelské a tlumočnické služby. Vzhledem k tomu, že tento voják má české občanství a splňuje bezpečnostní prověření, jeho služby se využívají pro překlad a tlumočení velmi citlivých informací taktického rázu.

b) Tlumočníci OZ

Nejdůležitějšími osobami pro poskytování tlumočnických služeb na zahraničních pracovištích AČR jsou občanští zaměstnanci, kteří jsou kontraktováni přímo armádou. Během nasazení kontingentu českých vojáků do zahraničí si AČR vybírá tlumočnické občanské zaměstnance, kteří vyhovují stanoveným podmínkám, jako je české občanství, bezpečnostní prověření, znalost českého jazyka a lokálních jazyků. Česká armáda tyto osoby posléze kontaktuje a nabídne jim pracovní smlouvu na dobu určitou. Po souhlasu jsou tyto osoby zaškoleny v rámci armádní komplexní přípravy a jsou nasazeny v zahraničním pracovišti AČR.

Zpravidla se nejedná o profesionální tlumočnické (výjimkou je jeden soudní tlumočnick působící na zahraničním pracovišti v Kábulu) a s tlumočením se poprvé setkávají až během nasazení v zahraničí. Tlumočníci občanští zaměstnanci nejčastěji tlumočí během činností, ke kterým mají vloh a jejich práce se osvědčila. Např. jeden tlumočnick nejčastěji tlumočí školení zaměstnanců bezpečnostních složek v místě mise, druhý tlumočnick pravidelně vyjíždí s vojáky na patroly a další tlumočnick se věnuje taktickým informacím.

Na zahraničních operacích tlumočníci tlumočí z lokálního jazyka či lokálních jazyků do českého jazyka. Tlumočníci jsou k dispozici 24 hodin denně sedm dní v týdnu. Veškerá jednání, setkání, meetingy a patroly jsou však plánovány tak, aby daný tlumočnick nepracoval déle než osm hodin denně.

Během výkonu své práce tito tlumočníci nejsou ozbrojeni. Nosí součásti stejnokroje příslušníků AČR a vždy mají prvky balistické ochrany (neprůstřelná vesta a přilba). Tlumočníci nemají vojenské odznaky, ale na své uniformě viditelně nosí nápis „*Interpreter*“.

Tlumočníci jsou na patrolách obzvláště chráněni ostatními vojáky. Je tomu tak proto, že sami nenesí zbraň, ale také proto, že „po veliteli je tlumočnick druhá nejdůležitější osoba v patrole. Jsou to oči a uši velitele.“ Z bezpečnostních důvodů rovněž příslušníci Armády České republiky do zahraničních operací nerekrutují ženy tlumočnice. Navíc vzhledem k tomu, že většina soudobých konfliktů probíhá v patriarchálních společnostech, dle názorů zástupců SOC by rekrutování žen tlumočnic nebylo prospěšné.

Dle výpovědi zástupců Společného operačního centra je účast tlumočnicků občanských zaměstnanců v zahraničních operacích motivována zejména atraktivním finančním ohodnocením a celkovým komfortem práce. Tlumočníci údajně vědí, že je o ně a jejich rodiny nadstandardně postaráno a necítí se být vystaveni přílišnému riziku.

Tlumočníci občanskí zaměstnanci na zahraničním pracovišti žijí v bezprostřední blízkosti vojáků a spojuje je s nimi silné pouto důvěry. K incidentům způsobeným nedostatkem důvěry mezi jednotkou a tlumočnickými dle slov zástupců SOC téměř nikdy nedochází. Jakmile dojde ke sporu mezi vojáky a tlumočnickými, okamžitě se daná záležitost řeší s velitelem jednotky.

Oproti vojákům, kteří na zahraniční mise jezdí zpravidla na půlroku či rok, tlumočníci občanskí zaměstnanci zůstávají v misi ve výkonu práce dlouhodobě. Například na Zahraničním pracovišti Kábul mezi léty 2010 a 2014 působilo celkem 28 českých tlumočnicků občanských zaměstnanců AČR. Většina z nich v zahraničí pobývala delší dobu než sami nasazení vojáci.

Dle slov pracovníka SOC jsou tito tlumočníci pro správný chod mise velmi důležití. Na druhou stranu jejich počet není dostačující. V jednotlivých letech byly počty tlumočnicků občanských zaměstnanců (OZ) na zahraničním pracovišti Kábul následující:

2010 – 5 OZ;

2011 – 6 OZ;

2012 – 7 OZ;

2013 – 7 OZ;

2014 – 3 OZ.

c) Místní tlumočníci

Pracovníci české armády v místě zahraniční mise si rovněž najímají lokální tlumočnický v takovém rozsahu, aby bylo zabezpečeno tlumočení pro všechny úkoly mise, které tlumočení vyžadují. Tito tlumočníci nemají české občanství a ve většině případů ani

žádné vazby na Českou republiku. Tlumočí zpravidla z lokálních jazyků do angličtiny. Pokud je tlumočení pouze do angličtiny pro vojáky v misi nedostačující, je povolán tlumočnick, který následně tlumočí z anglického do českého jazyka. Dle slov zástupců SOC je ale při dnešních znalostech angličtiny důstojníků a praporčků AČR tlumočení pouze do angličtiny pro plnění operačního úkolu dostačující.

Přestože jsou místní tlumočnicki bezpečnostně prověřováni, zásadně netlumočí citlivé informace zpravodajského a taktického charakteru. Tito tlumočnicki nejčastěji tlumočí v terénu rozhovory místního obyvatelstva s vojáky během patrol.

Během výkonu své práce také nejsou ozbrojeni a na rozdíl od tlumočnicků občanských zaměstnanců AČR nemají zpravidla ani prvky vojenského stejnokroje. V místě mise je však možné, aby si lokální tlumočnicki některé součásti uniformy zakoupili (například od amerických jednotek). V těchto případech je nošení stejnokroje soukromá věc každého z lokálních tlumočnicků. Povinné pro místní tlumočnicki je ale nošení prvků balistické ochrany (ochranná vesta a přilba). Míra zajištění bezpečnosti těchto tlumočnicků je stejná, jako zabezpečení tlumočnicků OZ AČR.

V Afghánistánu strážní rota Bagram nekontraktovala své vlastní tlumočnicki, nýbrž převzala již prověřené tlumočnicki z jazyků darí a paštů do angličtiny od amerických jednotek. Tito tlumočnicki pak uzavřeli pracovní smlouvu s AČR. Dle slov pracovníka SOC někteří z těchto místních tlumočnicků umí dokonce i česky, protože v České republice studovali.

2.3.3. Zkušenosti s tlumočnicki v zahraničních operacích AČR

2.3.3.1. Zkušenosti z mise MNF v Iráku

Major F. Grmela v roce 2008 pracoval jako velitel 5. kontingentu AČR MNF v Iráku. V roce 2010 poskytl rozhovor Institutu doktrín Vojenské akademie ve Vyškově za účelem vytvoření publikace shrnující zkušenosti s používáním tlumočnicků v zahraničních operacích AČR. Vzhledem k faktu, že informace uvedené v předchozí části této kapitoly nemohly být náležitě ověřeny, je záhodno je podložit tímto rozhovorem pro Institut doktrín¹³. Předložený

¹³ Institut doktrín. Vojenská akademie Vyškov.

Dostupné z WWW: <<http://www.vavyskov.cz/content/institut-doktrin>>

rozhovor byl publikován ve vyhrazené publikaci Institutu doktrín nesoucí název „Zkušenosti z operací č.1/2010 – Zkušenosti z práce s tlumočnickem“ na stranách 30–34 publikace.

Jak probíhal proces výběru kontraktace u vašeho kontingentu?

Můj kontingent měl podle zámyslu mít nekontraktované čtyři česko-arabské tlumočnický. K tomu však nedošlo, protože proces najímání byl pozastaven. V případě uzavření smlouvy přímo mezi tlumočnickem a kontingentem je třeba najít vhodné právnícké řešení. Není možno tlumočnicka zaměstnat (dodržení Zákoníku práce, placení daní, sociálního a zdravotního pojištění) a nelze ani použít takzvanou smlouvu o dílo, protože se jedná o opakovanou činnost. Ale konečnou podobu smlouvy by případně připravil příslušný právní specialista SOC MO. Jedinou možností tak pro kontingent bylo půjčovat si tlumočnický od Američanů (anglicko-arabské) nebo Iráčanů (k dispozici byli rusko-arabští tlumočnický).

Plnili tlumočnický své úkoly a jak jste je hodnotil?

Obvykle se snažili. Jejich jazyková úroveň byla na různých úrovních. Někdy jsem se s protějškem nemohl domluvit ani na základních věcech, působilo to, jako by byl „mdlého ducha“. Někdy se stalo, že tlumočnický projevil neochotu doprovázet třeba z důvodu osobního volna. Hodnocení záleželo na každé jednotce. Poznatky bylo možno předat GLS (zaměstnavatel), který byl oprávněn dělat personální změny (přemístit k jiné jednotce, propustit). Já si tlumočnický půjčoval, takže jsem věděl, s kým se mi jak pracuje a podle toho jsem se rozhodl, zda a jaký doporučující dopis komu napíšu. Obvykle o to tlumočnický žádali sami, někteří již po první akci. Byli i tací, kteří si neřekli, ale kterým jsem to v závěru spolupráce nabídl sám.

Jaký jste měl k tlumočnickým vztah a jaké byly možnosti je dostatečně zabezpečit?

K tlumočnickým jsme se chovali jako ke členům týmu, aby se cítili součástí jednotky a byli motivováni k práci v náš prospěch. Podmínky k zabezpečení tlumočnickým byly dobré. Měli stejné stravování a ubytování jako vojáci. V našem prostoru byly buňky se dvěma nebo třemi lůžky. Naši čtyři tlumočnický dostali dvě buňky. Komunikovat spolu tlumočnický mohli neomezeně. Tomu se nedalo zabránit, ani takové snahy nebyly. Pro posílení sounáležitosti k jednotce i z bezpečnostních důvodů jim obvykle byl poskytován vojenský stejnokroj.

V případě našich vlastních tlumočnickým by bylo třeba dořešit, jakým způsobem výstrojní součástky tlumočnickým předat. Součástky se standardně vydávají pouze vojákům AČR podle zvýšené výstrojní normy a dále si je vojáci pořizují za výstrojní body, a to i v misi. Tento materiál v současné době již nelze vydat „na zápůjčku“. Takto lze řešit pouze například

balistickou ochranu, kterou je třeba tlumočnick také vybavit, pokud ji využívají vojáci jednotky.

„Jak byla ochrana tlumočnicků zabezpečena v praxi?“

Odpovědnost za bezpečnost tlumočnicka je na jednotce, která využívá jeho služeb. Při našem výjezdu s americkou jednotkou na 60 km vzdálenou střelnici Besmaya byli tlumočnicki rozděleni po jednom do každého vozidla, to znamená začlenění do sestavy jednotky. Byli vybaveni prostředky balistické ochrany. Od amerického vojáka se lišili pouze tím, že neměli zbraň a hodnostní označení.

Jaká byla opatření v oblasti personální bezpečnosti ve smyslu OUI¹⁴?

Snahou povstalců je infiltrovat k spojeneckým jednotkám a získávat informace nebo přinutit lidi již zaměstnané u spojeneckých jednotek, aby jim tyto informace poskytovali. K tomu využívají pozitivní, ale i negativní motivaci. Je proto třeba, aby všichni příslušníci kontingentu byli ostražiti a všimli si podezřelých aktivit místních tlumočnicků (telefonování, přítomnost na nezvyklých místech, jejich bezdůvodné vzdalování se z prostor jednotky, zájem o přístup ke služebním počítačům, snaha o odposlouchávání služebních jednání a hovorů mezi vojáky). Tlumočnicki pro první půl rok obdrželi červenou (nejnižší) ID. S takovou ID se po základně mohli pohybovat jen v doprovodu eskorty. Při vstupu do objektů jako jídelna nebo PX byli podrobeni osobní prohlídce, nesměli mít mobilní telefon a vztahovala se na ně řada dalších omezení. Eskortu tvořil po zaškolení příslušník jednotky. Po půl roce mohli dostat oranžovou ID, se kterou se mohli pohybovat samostatně a získali některá další práva.

Měl jste možnosti pro přípravu nebo poučení tlumočnicků před akcí? Jaké materiály na přípravu jim byly poskytnuty?

Vzhledem k faktu, že jsem neměl přidělené stálé tlumočnick, byl s jejich dlouhodobou přípravou značný problém. Ani na přípravu před vlastní akcí nebyl vždy dostatek času. Já jsem tlumočnicka seznámil s mým zámyslem během jízdy na místo. Tlumočnicki jsem si půjčoval, takže písemné materiály předem jsem jim nikdy nedával. Navíc, jejich jazykové dovednosti byly limitované. Ne každý by anglický text přečetl a porozuměl mu. Doporučuji tlumočnicka předem poučit, aby pokud možno překládal i rozhovor účastníků jednání mezi sebou, abychom tak získali přehled o vývoji situace při jednání.

Byl jste spokojen s plněním pokynů, které při poučení tlumočnicki dostali?

¹⁴ Pozn. OUI: ochrana utajovaných informací

Byli tlumočníci, kteří se tohoto úkolu ujali velmi aktivně a překládali naprosto všechno, co si iráčtí vojáci sdělovali mezi sebou, i to, co s tématem jednání nesouviselo. Na druhé straně, někteří, zejména ti méně zdatní v anglickém jazyce, překládali pouze přímou řeč ke mně a ode mě. O ostatním prohlašovali, že to není důležité, že se nás to netýká. Byli jen „vypůjčení“, takže jsem musel být taktní a diplomatický.

Pracovali tlumočníci i samostatně, anebo „otrocky“ překládali vaše slova?

Tlumočnick by do jednání zpravidla neměl vstupovat vlastními názory a vlastním pohledem na věc. Někdy je ovšem přínosné využít jeho znalosti místních zvyků, lidí a prostředí a nechat si od tlumočnicka předložit jeho návrhy a rady. Zejména, pokud přichází nový kontingent a tlumočníci v oblasti již pracovali s předchozí jednotkou. U mého kontingentu to záleželo vždy na kvalitě tlumočnicka. Někteří vstupovali do hovoru a někdy to bylo i prospěšné. Někdy mi poradili jak lépe dosáhnout mých cílů. Řekli, co je vhodné říct a jaká bude reakce protistrany. Vlastně mě takto poučili o místních zvycích, a co víc, i o zvycích člověka, se kterým jsem jednal. Jednání pak snadněji dospělo do konsensu. Při výuce, vzhledem k omezeným jazykovým schopnostem českých instruktorů i iráckých tlumočnicků, bylo efektivnější vysvětlit tlumočnickovi dílčí problém tak, aby on ho pochopil a pak tlumočnick tento problém vysvětlil ve svém rodném jazyce studentům.

V průběhu jednání může nastat situace, že je potřeba změnit taktiku, upřesnit úkoly tlumočnickovi apod., jak jste řešil takové případy?

Podle povahy a úrovně jednání je třeba zvážit, jestli si s tlumočnickem některé detaily ujasnit přímo na jednání, například v pauze, kdy protějšek hovoří s někým jiným, telefonuje apod., nebo zda by takové chování vyznělo jako znevážení druhé strany, a v tom případě diskutuji s tlumočnickem před nebo po jednání. Já jsem to praktikoval například v době, když protějšek musel řešit něco s někým jiným, nebo měl telefon, nebo se naléval čaj. V takových chvílích nebyl problém s tlumočnickem promluvit. Bylo to zejména v pozdější době, kdy se jednání stávala méně formální. Určitě by to nebylo vhodné při několika prvních setkáních. Tam záleželo na každém gestu a pohybu. Tlumočnick musel striktně plnit pouze roli jazykového nástroje. Nebylo možno urazit hostitele tím, že bych se začal bavit s někým jiným řečí, které on nerozuměl.“

2.3.3.2. Zkušenosti s tlumočnický v PRT Lógar

Členové 2. českého kontingentu PRT Lógar nadporučík Herman a nadporučík Soural rovněž pro publikaci Institutu doktrín AČR uveřejnili své zkušenosti s prací tlumočnicků v zahraniční operaci v Afghánistánu:

„Pro 2. český kontingent PRT Lógar pracovalo několik tlumočnicků. Někteří z nich se přesunuli s českým kontingentem z Fayazabádu do Lógaru a někteří z nich byli nově naborováni. Jejich schopnosti a připravenost byly na různé úrovni. Výhodou bylo, že část z nich byla schopna překládat z darí přímo do češtiny. Ostatní překládali z darí do angličtiny. Při plnění úkolu měla každá patrola v sestavě minimálně jednoho tlumočnicka. Zejména v začátcích nám někteří tlumočnicki pomáhali zvolit správné výrazy pro jednání. Tlumočnický jsme neměli přidělované natrvalo, ale byli přidělováni na plnění úkolu podle rozhodnutí velitele kontingentu. Já jsem si sice mohl vyžádat určitého tlumočnicka a velitel kontingentu rozhodl, zda ho dostanu nebo ne. Obvykle to záleželo na stanovení důležitosti úkolů a na kvalitách tlumočnicků.“¹⁵

Nadporučík Herman dále uvedl:

„I když nám to nebránilo plnit úkol, je překlad bez vsunutého nemateřského jazyka více přirozený a mnohdy zabraňuje i přeslechům a nedorozuměním. Na druhé straně ale vystupují do popředí zásady operační bezpečnosti, protože znalost jazyka, kterým komunikuje tým, je jednou z možností úniku informací. I přesto, že na místní podmínky byli placeni dobře a chovali se celkem loajálně, trvale jsme dodržovali pravidla OUI, nikdy jsme před tlumočnickem nemluvili o cíli cesty, zastávkách ani o přesné době odjezdu atd. Po dobu plnění úkolů neměli tlumočnicki povoleno používat mobilní telefony a toto se přísně kontrolovalo¹⁶. Jinak jsme s tlumočnický udržovali celkem normální pracovní vztahy, jaké se časem vyvinou mezi kolegy. Byli to někdy i bývalí vojáci, kteří kdysi studovali v ČR, a tak znali i některé naše reálie a lépe jsme mohli komunikovat. Obecně pozice tlumočnicků nebyla mnohdy jednoduchá. O jejich práci pro PRT jejich okolí vědělo, ne všichni s tím

¹⁵ Institut doktrín VA Vyškov. 2010. Zkušenosti ze zahraničních operací č. 1/2010. Zkušenosti z práce s tlumočnickem. 56s.

¹⁶ Tato zásada vyplynula ze zkušenosti francouzské jednotky, kdy tlumočnick mobilním telefonem naváděl povstalce na jednotku, u které pracoval.

souhlasili a tlumočníci mohli proto být v ohrožení života. Na druhé straně jejich zaměstnavatel je musel podezřívát z možné spolupráce s Tálibánem.“.

Tyto poznatky nadporučík Herman uzavírá: „*Jako velitel MOT¹⁷ jsem neměl možnost je nějak finančně podporovat, alespoň jsme se snažili jim vytvářet kvalitní podmínky pro jejich práci a život. Konec konců byli jsme na hodnověrnosti jejich překlada závislí a byl na tom závislý i výsledek úkolu.“.*

¹⁷ Pozn. MOT: mobilní pozorovací tým

2.4. Jazyková příprava vojáků AČR

2.4.1. Úvod do kapitoly

Empirická část této diplomové práce vychází z poznatků a zkušeností příslušníků Armády České republiky, kteří se zúčastnili některé zahraniční operace. Z tohoto důvodu je záhodno v části teoretické přihlížet k jejich zkušenostem s tlumočením v zónách konfliktu také z jazykového hlediska. Respondenti měli v anonymních dotaznících hodnotit primárně kvalitu tlumočnických služeb v zahraniční operaci a sekundárně vlastní jazykové schopnosti na základě subjektivního vnímání a rovněž oficiální vojenské jazykové normy STANAG 6001 (*NATO Standardization Agreement*).

Jak již bylo zmíněno, mnohdy tlumočení v zahraniční misi probíhá přes angličtinu, která bývá také jedním z kvalifikačních požadavků pro vyslání na misi. Usuzuje se, že pokud má respondent hodnotit kvalitu poskytovaného tlumočení v misi, měl by také ovládat komunikační jazyk mise. Proto byla do této diplomové práce začleněna krátká kapitola, která shrnuje jazykovou přípravu vojáků AČR.

Část této kapitoly vychází ze soukromého rozhovoru s ředitelkou Centra jazykové přípravy Armády České republiky v Praze¹⁸. Na žádost ředitelky nebyl z tohoto rozhovoru pořízen žádný zvukový záznam a tudíž ani přepis rozhovoru.

2.4.2. Současný stav jazykových schopností příslušníků AČR

Americký brigádní generál Richard C. Longo řekl: „Zjistili jsme, že je jednodušší vycvičit lingvisty než naučit vojáky cizím jazykům“¹⁹. Tento poznatek lze aplikovat i na AČR. Statistická ročenka 2013 AČR udává, že: „Z celkového počtu plánovaných úrovní jazykových znalostí na systemizovaném místě pro vojáky a vojákyně z povolání v počtu 10 722 jich splnilo úroveň jazykové znalosti 4 791 (45 %). Požadavek na úroveň jazykové znalosti nesplnilo 5 931 (55 %) vojáků a vojákyně z povolání“ (Statistická ročenka 2013: 36).

¹⁸ Centrum jazykové přípravy AČR. Univerzita obrany.
Dostupné z WWW: <http://www.unob.cz/cjv/Stranky/o_pracovisti.aspx>

¹⁹ KRUZE, J.2008. *American Forces Press Service*.
Dostupné z WWW: <http://www.globalsecurity.org/military/library/news/2008/10/mil-081015_afps06.htm>

2.4.3. Jazyková zkouška STANAG 6001

Alianční armády a armády států v programu *Partnership for Peace*²⁰ pro testování jazykové úrovně svých vojáků používají standardizované zkoušky NATO STANAG 6001. Odbor metodiky a testování jazyků Centra jazykového vzdělávání Univerzity Obrany uvádí, že: „realizace standardizačních dohod STANAG pomáhá zemím dosáhnout požadované úrovně interoperability, lépe plnit společné strategické, operační a taktické úkoly, pochopit a dodržovat velitelské postupy a efektivněji využívat techniku, materiál a vybavení.“²¹ Z tohoto důvodu i česká armáda začala své vojáky přezkušovat dle jazykové zkoušky STANAG 6001 již v devadesátých letech na základě speciální dohody s British Council v rámci programu NATO *Partnership for Peace*. Po vstupu do NATO se této kompetence ujalo Centrum jazykové přípravy AČR.

Jazyková zkouška STANAG 6001 má celkem pět úrovní²²: Level 0 – *No Proficiency* (dle českého překladu deskriptoru se tato úroveň nazývá „nekomunikuje“²³), Level 1 – *Survival* („komunikuje na elementární úrovni“), Level 2 – *Functional* („komunikuje přiměřeně v každodenních situacích“), Level 3 – *Professional* („komunikuje na profesionální úrovni“), Level 4 – *Expert* („komunikuje na vysoce profesionální úrovni“), Level 5 – *Highly-articulate native* („komunikuje jako vzdělaný rodilý mluvčí“).

Každá úroveň může navíc nabýt „plusovou úroveň“ (např. Level 2+). Tuto plusovou úroveň: „(...) lze chápat jako úroveň ovládnání jazyka, která je dál než napůl cesty mezi dvěma základními úrovněmi. Plusové úrovně ovládnání jazyka značně přesahují požadavky základních úrovní 0 až 4, ale nesplňují všechny požadavky pro nejbližší vyšší základní úroveň.“²⁴

Dle slov ředitelky Centra jazykové přípravy Armády České republiky se v České republice testují zkoušky STANAG 6001 pouze do úrovně 3. Pokud zaměstnanec resortu Ministerstva obrany či jiné instituce, která má s AČR v tomto směru mimořádnou smlouvu, projeví zájem o testování na úrovni 4, musí tuto zkoušku vykonat v zahraničí. Například

²⁰ Partnership for Peace. Dostupné z WWW: <<http://www.nato.int/docu/comm/49-95/c940110b.htm>>

²¹ Centrum jazykové přípravy AČR. Univerzita obrany. Dostupné z WWW: <<http://www.unob.cz/cjv>>

²² Deskriptor STANAG 6001. Dostupný z WWW: <<http://www.stanag6001.com/languages/>>

²³ Deskriptor STANAG 6001.

Dostupný z WWW <http://www.unob.cz/cjv/Documents/STANAG%206001_czech.pdf>

²⁴ Deskriptor STANAG 6001.

Dostupný z WWW: <http://www.unob.cz/cjv/Documents/STANAG%206001_czech.pdf>

pokud se jedná o zkoušku z anglického jazyka, tak se úroveň 4 STANAG 6001 testuje na *Defense Academy of the United Kingdom*²⁵.

Srovnání se Společným evropským referenčním rámcem pro jazyky²⁶ (SERR) není adekvátní z důvodu rozdílného způsobu testování, hodnocených dovedností a (ne)zahrnutí odborného jazyka (v případě zkoušek STANAG vojenské terminologie). Pro ilustraci jednotlivých úrovní však takové srovnání existuje²⁷: stupeň 0 zkoušky STANAG odpovídá úrovni A1 SERR, stupeň 1 STANAG odpovídá úrovni A2 SERR, stupeň 2 STANAG odpovídá úrovni B1 SERR, stupeň 3 STANAG odpovídá úrovni B2 až C1 SERR, stupeň 4 STANAG odpovídá úrovni C1 až C2 SERR. Pro stupeň 5 STANAG nemá stupnice SERR označení.

Každá úroveň zkoušky STANAG 6001 testuje čtyři dovednosti: poslech s porozuměním, čtení s porozuměním, písemný projev a ústní projev. Jednotlivé úrovně se kromě obtížnosti úkolů mezi sebou liší časovou dotací na jednotlivé testované úseky.²⁸ Každá dílčí část zkoušky je nezávisle ohodnocena vlastním stupněm.

Je tedy možné získat například tzv. „čistý“ STANAG 3333, ale také například hodnocení 3232 (tzn. úroveň 3 z poslechu, 2 z mluvení, 3 ze čtení, 2 z psaní). Pokud uchazeč splní dvě dovednosti dané úrovně zkoušky, hodnotí se jako „prospěl“.

Pro úspěch u zkoušky STANAG 6001 je však určující úroveň zkoušky, která je požadována na systemizovaném místě Armády České republiky. Úroveň požadované zkoušky určuje velitel a uchazeč o zkoušku má čtyři roky na splnění požadované úrovně. Např. pokud je požadavek na zkoušku STANAG 3333 a uchazeč získal STANAG 3232, u zkoušky prospěl (protože splnil dvě dovednosti), ale nesplňuje jazykový požadavek na své pracovní místo či výjezd na misi. V případě, že uchazeč prospěl u dvou dovedností, je možné opět testovat pouze dvě dovednosti, ze kterých uchazeč neprospěl. Na toto přezkoušení má uchazeč lhůtu jeden rok a přezkoušení může za daný rok podstoupit maximálně třikrát.

Platnost zkoušky STANAG 6001 je časově neomezená. Toto ale neplatí pro zaměstnance resortu obrany, kteří odjíždí do struktur NATO. Vykonaná zkouška STANAG pro ně nesmí být starší tři let.

²⁵ Defense Academy of the United Kingdom. Dostupné z WW: <<http://www.da.mod.uk/>>

²⁶ Společný evropský referenční rámec pro jazyky. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/spolecny-evropsky-referencni-ramec-pro-jazyky>>

²⁷ Porovnání úrovní STANAG dle SERR. Dostupné z WWW: <http://edu.emfa.pt/moodle/file.php/963/stanag/COMPARISON_CHART.pdf>

²⁸ Testování STANAG 60001. Dostupné z WWW: <http://www.unob.cz/cjv/Stranky/testovani_formatSLP2.aspx>

Přestože jazyková zkouška STANAG 6001 je dle slov ředitelky Centra zkouška obecného cizího jazyka, vojenská terminologie se v této zkoušce objevuje na různých úrovních. Uchazeči o zkoušku STANAG úrovně 2, musí být v testovací části mluvních dovedností schopni hovořit o své pracovní pozici a náplni práce. Rovněž musí ovládat základy vojenské korespondence. V úrovni 3, uchazeči také musí popsat svou práci a během testování mluvních dovedností v sekci IGT („*Information Gathering Task*“), řeší hypotetickou situaci, ve které by se měla objevovat vojenská terminologie. Téma tohoto oddílu určují zkoušející a je tedy na nich, jestli uchazeč bude testován rovněž z vojenské terminologie.

Dle soukromých rozhovorů se zaměstnanci Ministerstva obrany vyplynulo, že testování úrovně vojenské terminologie není přesně stanoveno. Například ředitelka Centra jazykové přípravy AČR během zkoušky STANAG 3 z angličtiny popisovala politickou situaci v Ugandě, vojenský pilot ve zkoušce STANAG 3 z angličtiny hodnotil profesionalizaci české armády a na druhou stranu vojenský kaplan během zkoušky STANAG 3 z francouzštiny sjednával dělostřelecké cvičení.

Ředitelka Centra rovněž uvedla, že jediné centrum pro testování STANAG 6001 v České republice se nachází na Univerzitě obrany v Brně. V Brně je možné otestovat nejenom angličtinu, ale také jiné jazyky jako němčinu, ruštinu, francouzštinu, španělštinu, italštinu a jiné. V minulosti se zkoušky STANAG 6001 testovaly rovněž na pracovištích v Praze, Komorním Hrádku, Vyškově a Olomouci.

Voják, který odjíždí do zahraniční operace, či do struktur NATO a nesplňuje jazykový požadavek, může být na žádost velitele vyslán do jazykového kurzu. Centrum jazykové přípravy AČR zabezpečuje různé druhy kurzů. Nejkratší kurzy trvají šest týdnů, zdokonalovací dva měsíce, střednědobé čtyři měsíce a nejdelší téměř šest měsíců. V každém kurzu výuka probíhá v pracovní době po šest hodin. Rovněž je možné absolvovat kurzy kombinované, které sice trvají jeden rok, ale výuka probíhá vždy jeden týden v měsíci. Zaměstnanci Ministerstva obrany mají rovněž možnost využít individuální výuky v Centru jazykové přípravy, samostudijního centra či e-learningovou platformu Univerzity obrany. Pro vyšší důstojníky je také možné dané kurzy absolvovat v zahraničí.

Na vyžádání je Centrum jazykové přípravy AČR schopné zajistit i specializované kurzy vojenské angličtiny jako je například angličtina pro letce či jiné specifické kurzy. Co se týče angličtiny pro vojenské zdravotníky, specializované kurzy probíhají pod záštitou fakulty Vojenského zdravotnictví Univerzity obrany v Hradci Králové.

2.4.4. Maximální dosažené jazykové schopnosti příslušníků AČR

Jak již bylo zmíněno v úvodu kapitoly, 55 % vojáků a vojaček z povolání v roce 2013 nesplnilo jazykové požadavky na zastávané pracovní místo. Statistická ročenka české armády na stranách 35-44 tyto údaje dále rozpracovává dle různých kritérií.

1) Maximální dosažená znalost anglického jazyka STANAG 6001 u VZP

Strana 34 Statistické ročenky popisuje početní zastoupení jednotlivých stupňů zkoušky STANAG:

- stupeň 1 složilo 4442 VZP, tj. 21,14 % VZP;
- stupeň 2 složilo 4388 VZP; tj. 20,88% VZP;
- stupeň 3 složilo 1597 VZP; tj. 7,60 % VZP;
- stupeň 4 složilo 9 VZP; tj. 0,04 % VZP.
- 50,34% VZP je bez jazykové znalosti.

2) Maximální dosažená znalost anglického jazyka STANAG 6001 u OZ

- stupeň 1 složilo 6,95 % OZ;
- stupeň 2 složilo 4,38 % OZ;
- stupeň 3 složilo 3,01 % OZ;
- stupeň 4 složilo 0,28 % OZ;
- bez znalosti je 85,38 % OZ.

3) Maximální dosažené znalosti anglického jazyka podle normy STANAG 6001 po hodnostních sborech

Strana 38 nabízí srovnání jazykových znalostí po hodnostních sborech. Z grafů vyplývá, že:

- v kategorii „čekatelé“ 34,97 % nemá žádnou jazykovou znalost; 38,26 % splňuje STANAG 2; 13,22 % STANAG 1 a 13,55 % STANAG 3;
- v kategorii „mužstvo“ 88,32 % nemá žádnou jazykovou znalost; 5,67 % splňuje STANAG 1; 5,56 % splňuje STANAG 2 a 0,45 % splňuje STANAG 3;

- v kategorii „poddůstojníci“ 84,89 % nemá žádnou jazykovou znalost; 10,42 % splňuje STANAG 1; 4,25 % splňuje STANAG 2; 0,44 % splňuje STANAG 3;
- v kategorii „praporčíci“ 43,87 % nemá žádnou jazykovou znalost; 34,18 % splňuje STANAG 1; 17,83 % splňuje STANAG 2 a 4,12 % splňuje STANAG 3;
- v kategorii „nižší důstojníci“ 12,85 % nemá žádnou jazykovou znalost; 25,23 % splňuje STANAG 1; 46,70 % splňuje STANAG 2 a 15,22 % splňuje STANAG 3;
- v kategorii „vyšší důstojníci“ 5,01 % nemá žádnou jazykovou znalost; 22,61 % splňuje STANAG 1; 42,43 % splňuje STANAG 2; 29,51 % splňuje STANAG 3 a 0,44 % splňuje STANAG 4;
- v kategorii „generálové“ 4,55 % splňuje STANAG 2 a 95,45 % splňuje STANAG 3.

4) Maximální dosažené znalosti vybraných jazyků

Strana 40 Statistické ročenky uvádí rovněž dosažené znalosti podle normy STANAG některých vybraných jazyků:

- i) Německý jazyk: 1. stupeň 761 osob, 2. stupeň 337 osob, 3. stupeň 64 osob, 4. stupeň 5 osob;
- ii) Ruský jazyk: 1. stupeň 382 osob, 2. stupeň 180 osob, 3. stupeň 28 osob;
- iii) Francouzský jazyk: 1. stupeň 217 osob, 2. stupeň 176 osob, 3. stupeň 89 osob, 4. stupeň 1 osoba;
- iv) Polský jazyk: 1. stupeň 4 osoby, 2. stupeň 23 osob, 3. stupeň 23 osob.
- v) Další jazyky, ze kterých zaměstnanci AČR složili zkoušky STANAG jsou: albánština, arabština, čínština, italština, maďarština, srbština a španělština. (Statistická ročenka 2013:39)

Dle statistických informací o jazykových dovednostech AČR zveřejněné ve Statistické ročence z roku 2013 mimo jiné vyplývá, že z 21 011 vojáků a vojaček AČR 10 575 nesložilo žádnou zkoušku STANAG z anglického jazyka.

Ze 76 % osob z kategorie „bez znalosti“ (tj. 10 575 osob) na svém systemizovaném místě „nemá plánovanou jazykovou znalost“, to znamená, že těchto 76 % nemá doložitelnou

znalost anglického jazyka. Ted 24 % skutečně nesplňuje jazykový požadavek na místo, které zastává, tedy prokazatelně neovládá anglický jazyk. Ostatní zkoušku neskládali, protože se to po nich nežadá.

2.5. *Zahraniční operace ČR s ohledem na analyzované mise*

2.5.1. Úvod do kapitoly

Následující kapitola popisuje účast českých (popř. československých) vojáků v zahraničních misích Armády České republiky (popř. České a Slovenské federativní republiky) a pozorovatelských misích Armády České republiky.

Čeští vojáci se zúčastnili první zahraniční mise Pouštní bouře v Perském zálivu v roce 1990 ještě před vstupem do Severoatlantické aliance.. Po vstupu do NATO v roce 1999 se Česká republika zavázala dostát závazkům členství v Alianci mimo jiné tím, že se náš stát bude účastnit zahraničních misí aliančních vojsk. Od vstupu do Evropské unie v roce 2004 se Česká republika zavazuje splňovat také požadavky společné bezpečnostní a obranné politiky. Důležitost naplňování těchto závazků zmiňuje bod 2.22 Bílé knihy o obraně České republiky²⁹: „*Působení ozbrojených sil v mnohonárodních operacích NATO nebo EU naplňuje důležité strategické zájmy České republiky. Těmi jsou zajištění solidarity a soudržnosti NATO a EU, zajištění důvěryhodnosti a spolehlivosti České republiky jakožto spojence a poskytování adekvátního příspěvku k posilování bezpečnosti euroatlantického prostoru. Zkušenosti z operací a kvalitativní kritéria, jež musejí ozbrojené síly před vysláním do zahraničí splnit, zvyšují jejich bojeschopnost a efektivitu pro případnou společnou obranu vlastního území ČR.*“

Účast České republiky v zahraničních misích rovněž podmiňuje bod 26 Obranné strategie České republiky³⁰: „*V zahraničních operacích spolupracují ozbrojené síly České republiky s ozbrojenými silami spojenců na základě mezinárodních smluv a závazků. Mimo území České republiky jsou nasazovány v rámci širšího úsilí mezinárodního společenství a v souladu s principy mezinárodního práva. Jsou schopny účasti v operacích k prosazení, podpoře či udržení míru a misí postkonfliktní stabilizace a rekonstrukce. Příslušníci ozbrojených sil České republiky mohou dále plnit úkoly v rámci humanitárních misí, záchranných a evakuačních akcí a podílet se na dalších civilních operacích a pozorovatelských misích mezinárodních organizací.*“

²⁹ Bílá kniha o obraně. 2011.

Dostupné z WWW: <<http://www.mocr.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/plne-zneni-bile-knihy-o-obrane-55515/>>

³⁰ Obranná strategie České republiky. 2012.

Dostupné z WWW: <http://www.mocr.army.cz/images/id_40001_50000/46088/STRATEGIE_ce.pdf>

2.5.2. Přehled misí AČR

Následující tabulky představují přehled dosud uskutečněných a rovněž současných misí české armády. Pro přehlednost byly všechny mise AČR rozděleny na mise českých kontingentů a na mise vojenských pozorovatelů AČR/ OSN.

1. Ukončené mise kontingentů Armády České republiky

Tabulka 1 Ukončené mise kontingentů AČR

Název mise	Organizace	Místo působnosti	Rok působení	Počet příslušníků AČR
Pouštní bouře	Koalice 28 států	Perský záliv	1990–1991	200
Humanitární strážní mise OSN	OSN	Irák	1991–2003	300
UNPROFOR	OSN	Bývalá Jugoslávie	1992–1995	2250
UNCRO	OSN	Chorvatsko	1995–1996	750
UNTAES	OSN	Chorvatsko	1996–1998	100
IFOR	NATO	Bosna a Hercegovina, Chorvatsko	1995–1996	850
SFOR I, SFOR II	NATO	Bosna a Hercegovina, Chorvatsko	1996–2004	5500
AFOR	NATO	Albánie	1999	89
KFOR, KFOR II	NATO	Kosovo	1999–2006	3070
Essential Harvest	NATO	Makedonie	2001	120
Enduring Freedom	NATO	Kuvajt	2002–2003	612
ISAF	NATO	Afghánistán	2002–2013	5749

Concordia	EU	Makedonie	2003	2
Althea	EU	Bosna a Hercegovina	2004–2008	400
Winter Race	NATO	Pákistán	2005–2006	29
MNF – Iraqi Freedom	NATO	Irák	2007–2008	423
NATO Training mission in Iraq	NATO	Irák	2007–2009	99
EUFOR Čad	EU	Čad	2007–2009	2
Baltic Air Policing	NATO	Litva	2007–2009	150

31, 32

2. Aktuální mise Armády České republiky ³³

Tabulka 2 Aktuální mise AČR

Název mise	Organizace	Místo působení mise	Počet příslušníků AČR
Althea	EU	Bosna a Hercegovina	2
EU-NAVFOR ATALANTA	EU	Somálsko	3
EU TM Mali	EU	Mali	38
ISAF	NATO	Afghánistán	423
KFOR	NATO	Kosovo	13
MFO – Sinaj	MFO	Sinaj	16

34

³¹ Mise AČR. Dostupné z WWW: <<http://www.mise.army.cz>>

³² Mise NATO. Dostupné z WWW: <<http://www.natoaktual.cz/mise>>

³³ Přehled je aktuální ke dni 1. 7. 2014.

³⁴ Mise AČR. Dostupné z WWW: <<http://www.mise.army.cz>>

3. Mise vojenských pozorovatelů AČR

Tabulka 3 Mise vojenských pozorovatelů AČR

Název mise	Zkratka	Org.	Místo mise	Rok působení	Počet příslušníků AČR
Humanitární strážní mise OSN v Iráku	UNGCI	OSN	Irák	1991–2003	27
Operace OSN v Mozambiku	ONUMOZ	OSN	Mozambik	1992–1994	
Ochranná síla OSN	UNPROFOR	OSN	Býv. Jugoslávie	1992–1995	6
Pozorovatelská mise OSN v Gruzii	UNOMIG	OSN	Gruzie	1993	21
Pozorovatelská mise OSN v Tádžikistánu	UNMOT	OSN	Tádžikistán	1994–2000	1
Preventivní rozmístění sil OSN	UNPREDEP	OSN	Makedonie	1995–1999	
Mise OSN v Kosovu	UNMIK	OSN	Kosovo	1999–akt.	10
Pozorovatelská mise OSN v Sierra Leone	UNOMSIL	OSN	Sierra Leone	1998–1999	6
Pozorovatelská mise OSN v Sierra Leone	UNAMSIL	OSN	Sierra Leone	1998–2002	4
Pomocná mise OSN v Afghánistánu	UNAMA	OSN	Afghánistán	2002–akt.	4

Mise OSN v Libérii	UNMIL	OSN	Libérie	2003	8
Pozorovatelská mise OSN v Etiopii a Eritrei	UNMEE	OSN	Etiopie, Eritrea	2004–2007	7
Stabilizační mise OSN v Kongu	MONUC	OSN	DR Kongo	1999–2010	14
Stabilizační mise OSN v Kongu	MONUSCO	OSN	DR Kongo	2010–akt.	14
Pozorovatelská mise OSN v Sýrii	UNSMIS	OSN	Sýrie	2012	3
Gruzie		OBSE	Gruzie	1992–2008	1
Albánie	MAPE	ZEU/O BSE	Albánie	1997–2001	3
Kosovo	KVM	OBSE	Kosovo	1999	1
Ukrajina		OBSE	Ukrajina	2014	1
Korejský poloostrov		OBSE			
Náhorní Karabach		OBSE			
Moldávie		OBSE			
Čečensko		OBSE			

35 36
,

³⁵ Informace pocházejí z neveřejného dokumentu AČR Poskytnutého Personálním oddělením AČR.

³⁶ V případě některých misí se autorce nepodařilo získat více podrobností.

4. Aktuální mise vojenských pozorovatelů³⁷

Tabulka 4 Aktuální mise vojenských pozorovatelů AČR

Název Mise	Organizace	Místo mise	Počet příslušníků AČR
MONUSCO	OSN	DR Kongo	3
UNAMA	OSN	Afghánistán	2
UNMIK	OSN	Kosovo	2

38

2.5.3. Analyzované operace AČR

Tato kapitola představuje souhrn operací, ve kterých působili respondenti dotazníků analyzovaných v empirické části této diplomové práce. Stručná charakteristika jednotlivých misí AČR byla do této práce zahrnuta z důvodu popsání kontextu, ve kterém probíhalo tlumočení. Pro větší přehlednost byly mise absolvované respondenty dotazníků rozděleny do dvou kategorií: mise kontingentů AČR a mise vojenských pozorovatelů AČR.

2.5.3.1. Kontingenty AČR

United Nations Guards Contingent in Iraq (Irák, UNGCI 1991–2003, 320 příslušníků)

Po válce v Perském zálivu se česko-slovenští vojáci zapojili do mise, která byla zahájena na základě rezolucí OSN č. 706/1991 a 712/1991 na podporu mezinárodní humanitární pomoci obyvatelstvu Iráku v době, kdy byl osvobozen Kuvajt, a na režim Saddáma Husajna bylo uvaleno obchodní embargo.³⁹

Česká a Slovenská federativní republika vyslala první skupinu vojáků o padesáti členech již v červenci 1991. Převážně v Kurdistánu a na jihu Iráku v okolí města Basra

³⁷ Přehled je aktuální ke dni 17. 7. 2014

³⁸ Informace pocházejí z neveřejného dokumentu AČR Poskytnutého Personálním oddělením AČR.

³⁹ Mise AČR. Dostupné z WWW: <<http://www.mise.army.cz>>

se česko-slovenští vojáci podíleli na zajišťování bezpečnosti civilních složek, které zprostředkovávaly humanitární pomoc obyvatelům Iráku. Během své činnosti spolupracovali se zaměstnanci OSN a národních kontingentů z Ghany, Rakouska, Thajska, Dánska, Polska, Fidži, Řecka, Nepálu a Filipín.⁴⁰

Mise pokračovala od roku 1996 v rámci programu OSN "*Oil for Food*"⁴¹. Česká republika vysílala do této mise desetičlenné kontingenty. Mise UNGCI byla ukončena v roce 2003 a účastnilo se jí více než 300 českých a slovenských vojáků.

SFOR I, II (bývalá Jugoslávie, 1996 – 2004, 5500 osob)

Alianční mise SFOR I (Operace *Joint Forge*) navazovala na misi IFOR (*Implementation Force*) a byla zahájena v lednu 1997. K hlavním úkolům, které čeští vojáci v této misi plnili, patřilo: realizace závěrů Daytonské dohody, bezpečný návrat utečenců do jejich domovů, především ale vytváření podmínek pro naplňování civilních aspektů Daytonské dohody.⁴²

Hlavním úkolem příslušníků českého praporu v Bosně bylo zajistit v prostoru jeho odpovědnosti bezpečné podmínky pro návrat uprchlíků. K tomu sloužilo pravidelné hlídkování a pozorování vytypovaných prostorů a objektů, dále pak zajištění demobilizace jednotek zneprátených stran, jejich odzbrojení a kontrola stažení do kasáren, pátrání po hledaných válečných zločincích atd. Současně se však rozvíjela také spolupráce se zástupci místní samosprávy, s nevládními organizacemi a příslušníky mezinárodních úřadů, kteří působili v prostoru odpovědnosti praporu.⁴³

Mandát mírové operace SFOR I skončil v červnu 1998, kdy vstoupil v platnost mandát SFOR II, který trval do dubna 2004.

KFOR I, II (Kosovo, 1999–2006, 3070 osob)

Během válek v bývalé Jugoslávii se čeští vojáci zapojili do všech operací OSN i NATO. Mezi nimi i do operace KFOR (*Kosovo Force*). Úkolem alianční mise KFOR bylo v souladu s rezolucí Rady bezpečnosti OSN č. 1244 ze dne 10. června 1999 podporovat misi OSN v Kosovu (UNMIK – *United Nations Mission in Kosovo*) a přispívat k vytváření a udržování bezpečného prostředí, které umožní pokračovat v mírovém procesu

⁴⁰ Mise AČR. Dostupné z WWW: <<http://www.mise.army.cz>>

⁴¹ Oil for Food Programme UN. Dostupné z WWW: <<http://www.un.org/News/dh/iraq/oip/facts-oilforfood.htm>>

⁴² Mise SFOR. Dostupné z WWW: <<http://www.mise.army.cz/scripts/detail.php?id=3707>>

⁴³ Mise SFOR. Dostupné z WWW: <<http://www.mise.army.cz/scripts/detail.php?id=3707>>

a demokratického vývoje země bez potřeby budoucí přítomnosti nadnárodních vojenských jednotek.⁴⁴

Česká republika se do operace NATO Společný strážce (*Joint Guardian*) průzkumnou rotou a dopravním letounem An-26, skupinou pro civilně-vojenskou spolupráci a skupinu vojenské policie.

Mezi hlavní úkoly roty patřilo střežení kosovsko-srbské administrativní hranice, dlouhé 42 km, monitorování veškeré činnosti na tomto svěřeném úseku a v příhraniční oblasti, evidování a zajištění bezpečného návratu uprchlíků a vytvoření podmínek pro obnovu mírového soužití kosovských Srbů a Albánců v prostoru působení roty. Rota nepřetržitě zabezpečovala střežení a ochranu odloučených oblastí obývaných srbskou menšinou.

V roce 2001 se rozhodlo o navýšení počtu českých a slovenských vojáků v misi KFOR. Česká armáda spolu s Ozbrojenými silami Slovenské republiky poskytovala společný česko-slovenský prapor KFOR. K hlavním úkolům patřilo nepravidelné prohledávací operace, kontrola propouštěcích míst, doprovod osob a automobilů, boj s organizovaným zločinem, zvládnutí demonstrací a nenadálých událostí, výcvik a dohled nad kosovským ochranným sborem a asistence mise UNMIK. Součástí činnosti česko-slovenského praporu v KFOR byla i pomoc civilnímu obyvatelstvu při návratu k normálnímu životu a spolupráce s humanitárními organizacemi při obnově konfliktem poničeného území.⁴⁵

Česká republika posléze plnila své úkoly jako vedoucí stát ve struktuře Mnohonárodní brigády střed. Jednotka AČR o síle praporu ukončila svoji misi v Kosovu v roce 2011 šestnáctým kontingentem AČR a poté Úkolovým uskupením AČR a předala prostor své základny místním úřadům⁴⁶.

ISAF (Afghánistán, 2002–2013, 5749 osob)

Česká republika vyslala do mise ISAF (*International Security Assistance Forces*) v Afghánistánu již v roce 2002 vojenský kontingent, který se skládal z 6. polní nemocnice, čtyř ochrany a skupiny Vojenské policie.

V roce 2006 AČR v rámci rotace mnohonárodních sil ISAF přebrala na čtyři měsíce velení na kábulském mezinárodním letišti (*Kabul International Airport, KAIA*). Česká republika se tak stala tzv. vedoucím národem (*Lead nation*) ve struktuře velitelství sil NATO

⁴⁴ Mise KFOR I. Dostupné z WWW: <<http://www.mise.army.cz/scripts/detail.php?id=3709>>

⁴⁵ Mise KFOR II. Dostupné z WWW: <<http://www.mise.army.cz/scripts/detail.php?id=3711>>

⁴⁶ Mise MNF I. Dostupné z WWW: <<http://www.mise.army.cz/scripts/detail.php?id=12577>>

na letišti v Kábulu⁴⁷. Čeští vojáci odpovídali za komplexní zabezpečení provozu letiště ve prospěch mnohonárodních sil, jednotlivých účastnických států v operaci a za zajištění civilního letového provozu. Od dubna 2007 do prosince 2008 navíc na mezinárodním letišti Kabul International Airport působil kontingent polní nemocnice a chemický odřad⁴⁸.

V roce 2007 se do mise ISAF zapojil 2. kontingent AČR v provincii Uruzgán. Vojáci působili na nizozemské základně Camp Hadrian, společně s 200 vojáky nizozemské armády a vojáky francouzské horské pěchoty. Hlavním úkolem v Uruzgánu byla ochrana a obrana obvodu nizozemské základny a zajištění vstupu na základnu⁴⁹.

Mezi léty 2009 a 2011 v Afghánistánu také operovala česká vrtulníková jednotka HELI UNIT ISAF⁵⁰. V letech 2011 až 2012 v afghánské provincii Nangarhár působila skupina speciálních sil⁵¹. Od roku 2012 do roku 2013 v afghánském Wardaku Vojenská policie pomáhala cvičit silnou Afghánskou národní policii⁵². V provincii Wardak rovněž působila jednotka poradního a výcvikového týmu Úkolového uskupení AČR ISAF. Úkolem této jednotky byl výcvik Afghánské národní armády⁵³.

Významnou aktivitou české armády v misi ISAF od roku 2008 do roku 2013 je nasazení Provinčního rekonstrukčního týmu (PRT) v provincii Lógar. Tento tým se skládal z vojenského týmu a týmu civilního, který podporoval rozvoj provinční vlády, ekonomiky a nezávislých médií. Mezi hlavní cíle vojenského PRT v Lógaru patřila mimo jiné podpora humanitární a rekonstrukční činnosti v provincii, provádění aktivit s cílem vybudovat důvěru u místních autorit a snižování rizika konfliktu, zajištění bezpečnosti českých civilních odborníků PRT, zajištění bezpečnosti základny a realizace projektů zaměřených na oblast bezpečnosti, vzdělávání a zdravotnictví⁵⁴.

⁴⁷ ISAF KAIA. Dostupné z WWW: <<http://www.mise.army.cz/scripts/detail.php?id=8804>>

⁴⁸ ISAF Polní nemocnice a chemický odřad.

Dostupné z WWW: <<http://www.mise.army.cz/scripts/detail.php?id=12573>>

⁴⁹ Český kontingent v provincii Uruzgán.

Dostupné z WWW: <<http://www.mise.army.cz/scripts/detail.php?id=11451>>

⁵⁰ Historie nasazení české vrtulníkové jednotky v Afghánistánu.

Dostupné z WWW <<http://www.mise.army.cz/scripts/detail.php?id=48178>>

⁵¹ Úkolová uskupení v Afghánistánu.

Dostupné z WWW: <<http://www.mise.army.cz/scripts/detail.php?id=72187>>

⁵² Český kontingent v provincii Wardak.

Dostupné z WWW: <<http://www.mise.army.cz/scripts/detail.php?id=81877>>

⁵³ Poradní a výcvikový tým Wardak.

Dostupné z WWW: <<http://www.mise.army.cz/scripts/detail.php?id=83078>>

⁵⁴ ISAF PRT. Dostupné z WWW: <<http://www.mise.army.cz/scripts/detail.php?id=87307>>

Čeští vojáci se ve Wardaku a Lógaru uplatňovali i v působnosti jednotky vojenského poradního týmu (MAT – *Military Advisory Team*). Jejich pracovní náplní bylo provádět asistenční činnost pro Afghánskou národní armádu⁵⁵.

V říjnu 2014 ukončila své nasazení strážní rota BAF (*Bagram Air Field*) v provincii Parwan, která bránila bezpečnostní zónu Bagram⁵⁶. K říjnu 2014 zůstává v Afghánistánu Úkolové uskupení AČR ISAF⁵⁷, které rovněž poskytlo respondenty dotazníků této diplomové práce.

MNF I (Irák, 2003–2009, 423 osob)

Česká republika se také od počátku zapojila do mise v rámci Koalice mnohonárodních sil (*Multi-National Force, MNF - Iraqi Freedom*).

Síly MNF působily v Iráku od března 2003, kdy byla zahájena operace Irácká svoboda. Hlavním úkolem MNF v Iráku byla stabilizace bezpečnostní situace, obnova bezpečnostního sektoru a základních správních funkcí země. Mandát pro působení MNF na území Iráku poskytovala rezoluce RB OSN č. 1637 ze dne 8. listopadu 2005.

Čeští vojáci působili v Basře a jejich hlavním úkolem byla nepřetržitá ochrana a ostraha hlavního vstupního kontrolního stanoviště do základny. Posléze český 5. kontingent plnil úkoly spojené s poradenstvím při výuce a odbornou pomocí při obsluze a údržbě vojenské techniky pro irácké vojáky.

2.5.3.2. Vojenští pozorovatelé OSN

Na tradici přímé podpory mírových procesů probíhajících v krizových oblastech světa navázala Česká republika také pravidelným vysíláním vojenských pozorovatelů do operací mezinárodních vládních organizací.

⁵⁵ Poradní tým Wardak. Dostupné z WWW: <<http://www.mise.army.cz/scripts/detail.php?id=46900>>

⁵⁶ 2. Strážní rota Bagram. Dostupné z WWW: <<http://www.mise.army.cz/aktualni-mise/afg-parwan-sr-baf/afghanistan-parwan-sr-baf-isaf-90380/>>

⁵⁷ Úkolové uskupení ISAF AČR.

Dostupné z WWW: <<http://www.mise.army.cz/aktualni-mise/ukolove-uskupeni-acr-isaf-42409/>>

Čeští vojáci působili v 29 mírových operacích OSN, OBSE, ES a ZEU (18 operací OSN, 9 misí OBSE, 2 ostatní) v Evropě, Asii a Africe. Od roku 1990 se ve funkcích vojenských pozorovatelů vystřídal více než 800 příslušníků AČR⁵⁸.

Vojáci působili v následujících zemích: Irák, Mozambik, Libérie, Sierra Leone, DR Kongo, Etiopie, Eritrea, Sýrie, Korejský poloostrov, Jugoslávie, Gruzie, Chorvatsko, Makedonie, Tádžikistán, Kosovo, Afghánistán, Moldávie, Náhorní Karabach, Bosna a Hercegovina, Čechensko, Albánie.

V současné době působí vojenští pozorovatelé AČR ve 3 misích OSN (MONUSCO, UNMIK, UNAMA). V této práci se budou analyzovat zkušenosti respondentů s tlumočení v operacích OSN MONUSCO, UNMEE, UNOMIG a UNMIL.

UNOMIG (od roku 1999–2009, 21 osob AČR)

Od roku 1993 se Pozorovatelské mise OSN v Gruzii (*United Nations Observer Mission in Georgia*⁵⁹) zúčastnilo 21 příslušníků AČR. Mise byla zahájena v roce 1993 za účelem monitorování příměří mezi vládou Gruzie a Abcházíí. Úkolem pozorovatelů OSN bylo mimo jiné monitorování příměří a dohled nad stahováním ruských vojáků z této zóny konfliktu.

UNMEE (2004–2007, 7 osob AČR)

Mise OSN v Etiopii a Eritreji (*United Nations Mission in Ethiopia and Eritrea*⁶⁰) byla zahájena v roce 2000 za účelem kontroly rekonstrukce Etiopie a Eritrei po válečném konfliktu ohledně sporné hranice mezi oběma zeměmi.

Úkolem pozorovatelů OSN byl mimo jiné dohled nad příměřím v obou státech, dohled nad stažením obou vojsk a zpřístupnění humanitární pomoci.

MONUSCO (2010–aktuální, 14 osob AČR)

Mandát Stabilizační mise OSN v Demokratické republice Kongo (*United Nations Organization Stabilization Mission in the DR Congo*⁶¹) navazuje na mandát mise MONUC⁶², který dohlíží na postkonfliktní rekonstrukci této země. Pozorovatelé OSN v této misi dohlíželi

⁵⁸ Neveřejný dokument AČR.

⁵⁹ Mise UNOMIG. Dostupné z WWW: <<http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unomig/>>

⁶⁰ Mise UNMEE. Dostupné z WWW: <<http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unmee/>>

⁶¹ Mise MONUSCO. Dostupné z WWW: <<http://monusco.unmissions.org/>>

⁶² Mise MONUC. Dostupné z WWW: <<http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/monuc/>>

mimo jiné na respektování lidských práv, řádné konání voleb, oprávněné využívání přírodního bohatství, ochrany přírody a bezpečnostní a organizační stabilitu země.

UNMIL (2003, 8 osob AČR)

Mandát mise OSN v Libérii (*United Nations Mission in Liberia*⁶³) byl zahájen v roce 2003 s cílem dohledu nad dodržováním mírové dohody, podpory mírového procesu a ochrany pracovníků OSN v Libérii. Pozorovatelé OSN pracovali na respektování lidských práv, zajištění humanitární pomoci, zabezpečení výcviku národní policie a armády a obnovení infrastruktury země.

⁶³Mise UNMIL. Dostupné z WWW: <<http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/unmil/>>

3. Metodologie

3.1. Cíl práce

Cílem práce je popsat situaci tlumočení v zónách konfliktu prostřednictvím osobních zkušeností vojáků Armády České republiky, kteří se zúčastnili zahraničních operací ať už součástí kontingentu či jako vojenští pozorovatelé OSN

Porovná se, jaké jsou dle vojáků rozdíly v tlumočení poskytovaném profesionálním vojákem-tlumočnickem a tlumočnickem civilistou bez vojenského výcviku.

Dalším cílem práce je prostřednictvím poznatků vojáků o tlumočení v zahraniční misi poukázat na to, do jaké míry je tlumočnick v limitních situacích ovlivňován extrémním stresem a jak se dle vojáků v takových situacích chová.

K naplnění cílů práce a zodpovězení výzkumných otázek se přistupovalo prostřednictvím kvantitativního a kvalitativního výzkumu. V případě kvantitativního výzkumu se jednalo o distribuci strukturovaných dotazníků a v případě kvalitativního výzkumu se jednalo o semistrukturované rozhovory. Oba tyto postupy jsou dále popsány v následující části kapitoly.

3.2. Strategie šetření

3.2.1. Kvantitativní výzkum

Pro potřeby této práce bylo primárně přistoupeno ke kvantitativnímu výzkumu prostřednictvím dotazníků. Autorka si je vědoma, že vybraný vzorek respondentů je v kontextu celé české armády ze statistického hlediska nevýznamný, ale rovněž si uvědomuje, že cílem práce není přinést reprezentativní odraz skutečnosti, nýbrž náhled do problematiky.

S tímto záměrem se přistupovalo k výběru vzorku respondentů. Při sběru dat bylo určující oslovit co největší počet vojáků, kteří během svého působení v zahraniční misi přišli do styku s tlumočnickem. Přestože se tento výzkumný parametr může zdát samozřejmý, ne vždy český voják v zahraniční operaci využije služeb tlumočnicka. Příkladem mohou být

vojáci nasazení v českých kontingentech, kteří jen poslouchají rozkazy svého velitele či pracují na takových pozicích, kde ke vzájemné interakci s cizinci nedochází.

S ohledem na pestrost misí, kterých se vojáci České republiky účastnili, bylo účelné oslovit co nejvíce vojáků z různých druhů misí. Konkrétně bylo cílem získat názory na tlumočení vojáků, kteří byli vysláni do mise jako vojenští pozorovatelé OSN. Tato kategorie vojáků totiž poskytuje svědectví o tlumočení v postkonfliktních zónách a během výkonu své práce nejčastěji přichází do kontaktu s tlumočnickými.

Druhá určující kategorie představovala vojáky, kteří se zúčastnili zahraničních operací v rámci kontingentů české armády. Pro tuto práci bylo zapotřebí získat respondenty jak z uplynulých misí, tak z misí současných.

Třetí specifickou kategorií, byly vojákyně, které se zúčastnily zahraničních operací AČR, kterým byl předložen dotazník zahrnující také další otázky, které se týkaly genderové problematiky.

3.2.1.1. Sběr dat

Samotný sběr dat byl negativně ovlivněn mnoha faktory. Největším faktorem se jevil nedostatek autorčinných osobních kontaktů s českými vojáky a dále bezpečnostní překážky.

Sběr dat byl realizován s pomocí zaměstnance Generálního štábu Armády České republiky, který se sám zahraniční mise zúčastnil. Tento voják oslovil své kolegy a kontaktoval Agenturu personalistiky AČR a Společné operační centrum AČR. Po tomto kroku několik vojáků se zájmem o spolupráci oslovilo přímo autorku této práce.

Jako určující se jeví reakce velitele jednotky v Afghánistánu, který byl ochoten sám zodpovědět několik otázek a rovněž předat dotazníky své jednotce. Návratnost dotazníků z Afghánistánu však byla relativně nízká z důvodu tragického události, která ovlivnila motivaci jednotky vyplňovat dotazníky. Celkově se podařilo získat 21 vyplněných dotazníků od jednotky české armády v Afghánistánu.

Celkově autorka získala 37 vyplněných dotazníků. Pro práci bylo použito 21 dotazníků od jednotky ISAF z Afghánistánu, 11 dotazníků od vojenských pozorovatelů (konkrétně mise UNMIL, UNMEE, MONUSCO a UNOMIG) a 9 dotazníků od jiných vojáků se zkušenostmi v zahraničních operacích v rámci kontingentů AČR (konkrétně z misí MNF, UNGCI, KFOR, SFOR). Z těchto devíti dotazníků tři pocházely od žen. Důvodem celkového

nižšího počtu vyplněných dotazníků je mimo jiné fakt, že mnohé uplynulé mise probíhaly v devadesátých letech a vojáci, kteří v nich působili, již z AČR odešli. Vyplněné dotazníky z bezpečnostních důvodů nejsou součástí veřejné přílohy této práce. K případnému nahlédnutí se nacházejí ve výlučném vlastnictví autorky této práce.

3.2.2. Kvalitativní výzkum

Jak již bylo zmíněno, pro účely této práce bylo rovněž přistoupeno rovněž ke kvalitativnímu šetření.

Autorka oslovovala zejména pracovníky Armády České republiky, kteří na základě své profese byli schopni podat takové informace, ze kterých byla vyhotovena teoretická část práce. Jiné informace o současném způsobu práce s tlumočníky v rámci české armády nejsou z bezpečnostních důvodů přístupné veřejnosti.

3.2.2.1. Sběr dat

Za účelem analyzování způsobu práce s tlumočníky v zahraničních operacích AČR autorka kontaktovala formou dotazníků a žádostí o osobní rozhovor oddělení Společného operačního centra v Praze. S jedním pracovníkem tohoto oddělení byl veden semistrukturovaný rozhovor podložený písemnými informacemi od dalších zaměstnanců SOC. Na přání respondenta nebyla z bezpečnostních důvodů pořízena nahrávka rozhovoru.

S cílem popsat jazykovou přípravu vojáků AČR autorka oslovila ředitelku Centra jazykové přípravy v Praze. S ředitelkou byl opět veden semistrukturovaný rozhovor a znovu na přání respondentky nebyla z bezpečnostních důvodů pořízena nahrávka tohoto rozhovoru.

Jediný veřejný rozhovor, který je součástí přílohy této diplomové práce, je rozhovor s vojenským pozorovatelem OSN z mise v Demokratické republice Kongo. Tento rozhovor byl pořízen za účelem uvedení doplňujících informací o tlumočení v misi v africkém kontextu.

4. Analýza informací z dotazníků

4.1. Úvod do kapitoly

Tato kapitola slovně a graficky shrnuje informace z dotazníků, které byly poskytnuty vojákům AČR, kteří během své vojenské kariéry absolvovali zahraniční misi AČR. Svou stavbou se přímo opírá o strukturu dotazníku, který je přílohou této práce. Oddíly této kapitoly tak přímo odpovídají chronologickému pořadí otázek dotazníku. Rozbor otázek č. 15 a 19 dotazníku se nachází v následující kapitole zvané „Diskuze“.

Jednotlivé oddíly jsou zpracovány na základě následujících pravidel: Oddíl začíná zněním otázky dotazníku a následnými možnostmi odpovědi. Zmiňuje se, kolik respondentů odpovědělo na danou otázku. Výsledky jsou představeny formou grafu a tabulky. Tabulka zaznamenává množství respondentů v daných možnostech odpovědí a navíc rozděluje respondenty do tří kategorií (ISAF, OSN, KONTINGENTY). Toto rozdělení bylo učiněno z toho důvodu, že vojáci se v rámci těchto třech druhů zahraničních misí setkávají s odlišným druhem tlumočení, zastávají jinou pracovní náplň a rovněž na jejich účast v misi jsou kladeny různé kvalifikační požadavky. Pro dosažení závěrů v jednotlivých oddílech této kapitoly je tak zapotřebí rovněž zohlednit dílčí výsledky v rámci kategorií respondentů.

4.2. Jazyková znalost vojáků v misi

Jazykové přípravě vojáků před odjezdem do mise se věnovaly otázky č. 1, 2,3 a 4.

Otázka č. 1. ve znění „*Jaké znáte jazyky kromě češtiny?*“ nabízela respondentům výběr z pěti jazyků (angličtina, francouzština, němčina, ruština, španělština) a volnou odpověď „*jiné*“. Subjektivní jazykovou znalost měli vojáci ohodnotit od jedné do pěti, přičemž platilo „1“ jako „*výborně*“ a „5“ jako „*vůbec ne*“.

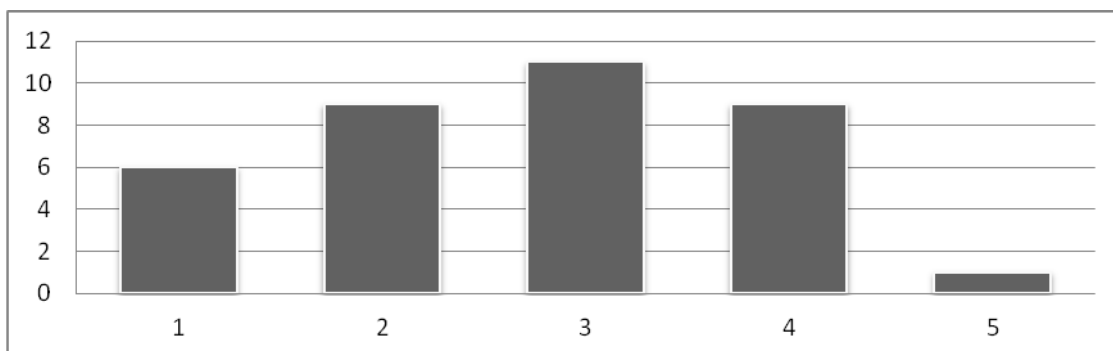
Tuto otázku odpovědělo všech 37 respondentů. Z důvodu jednoho chybně vyplněného dotazníku se analyzovalo 36 odpovědí.

Celkové hodnocení jazykových znalostí respondentů je na následujících stranách.

Tabulka 5 Jazykové schopnosti: angličtina

Angličtina					
	1	2	3	4	5
ISAF	1	2	8	9	1
OSN	2	4	1	0	0
Kontingenty	3	3	2	0	0
Celkem	6	9	11	9	1

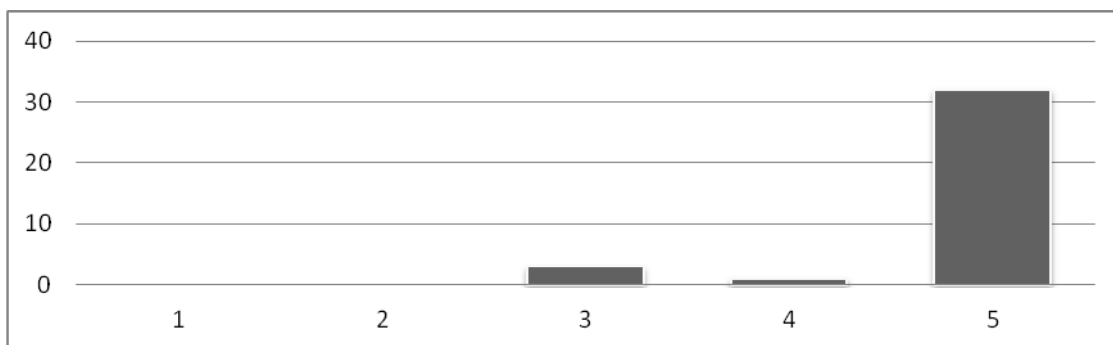
Graf 1 Jazykové schopnosti: angličtina

Tabulka 6 Jazykové schopnosti: francouzština

Francouzština					
	1	2	3	4	5
ISAF	0	0	0	0	21
OSN	0	0	1	1	5
KONTINGENTY	0	0	2	0	6
Celkem	0	0	3	1	32

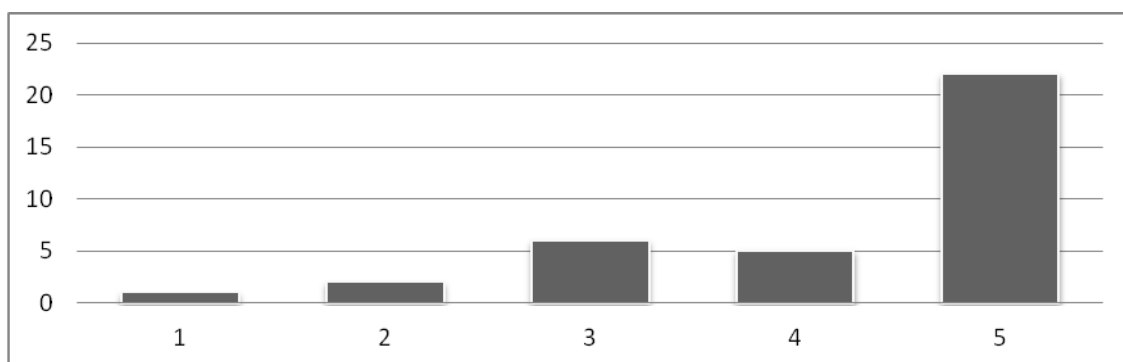
Graf 2 Jazykové schopnosti: francouzština

Tabulka 7 Jazykové schopnosti: němčina

Němčina					
	1	2	3	4	5
ISAF	1	1	4	5	10
OSN	0	0	1	0	6
KONTINGENTY	0	1	1	0	6
Celkem	1	2	6	5	22

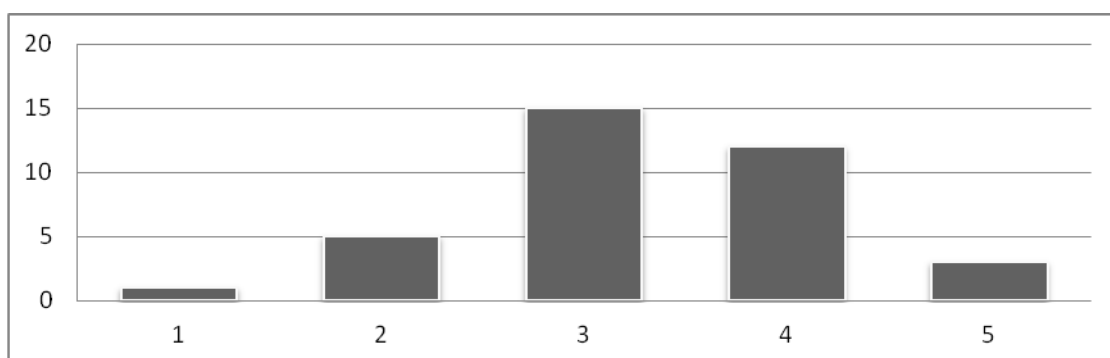
Graf 3 Jazykové schopnosti: němčina

Tabulka 8 Jazykové schopnosti: ruština

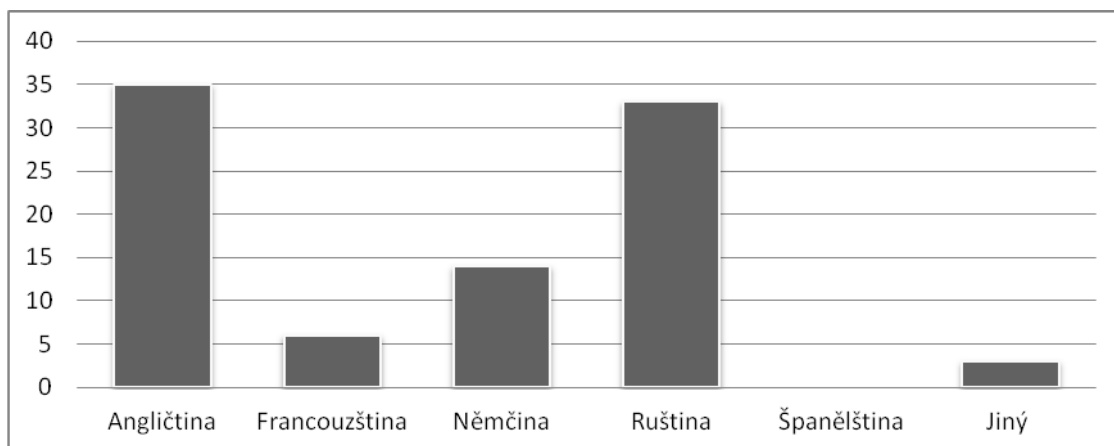
Ruština					
	1	2	3	4	5
ISAF	1	2	8	9	1
OSN	0	3	2	0	2
KONTINGENTY	0	0	5	3	0
Celkem	1	5	15	12	3

Graf 4 Jazykové schopnosti: ruština

Z jazyků, které nebyly analyzovány, vojáci dále ovládají ve dvou případech polštinu na úrovni „3“ a v jednom případě perštinu na úrovni „3“. Z grafů a tabulek je patrné, že respondenti dosahují nejlepších znalostí v anglickém a posléze v ruském jazyce. Nikdo neovládá španělštinu.

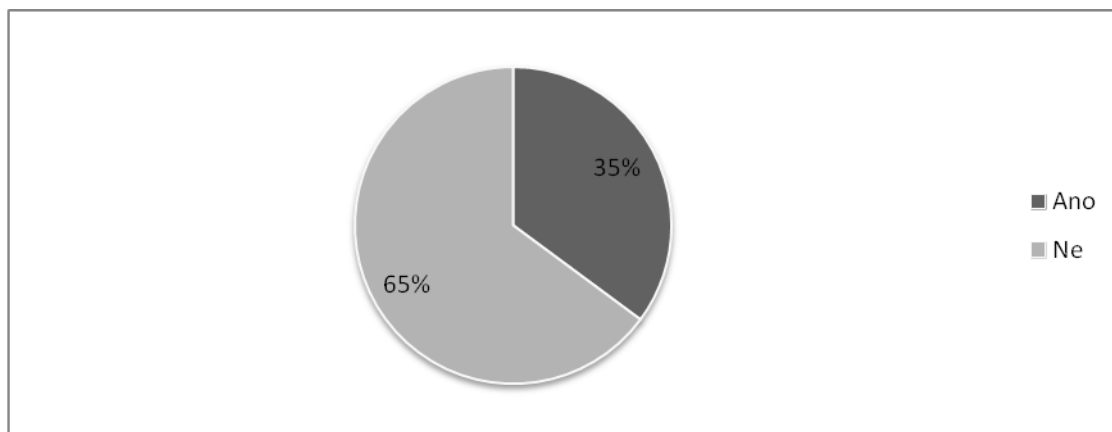
Graf 5 Celková jazyková znalost

Otázka č. 2 zněla: „Musel jste před odjezdem na zahraniční misi AČR složit jazykovou zkoušku?“. Respondenti měli na výběr možnost „ano“ a možnost „ne“. V případě zaškrtnutí možnosti „ano“, následovala podotázka: „uved'te jakou a úroveň“. Na otázku odpovědělo všech 37 respondentů a výsledky jsou následující:

Tabulka 9 Složení jazykové zkoušky před odjezdem na misi

Složení jazykové zkoušky před odjezdem na misi		
	Ano	Ne
ISAF	2	19
OSN	5	2
KONTINGENTY	6	3
Celkem	13	24

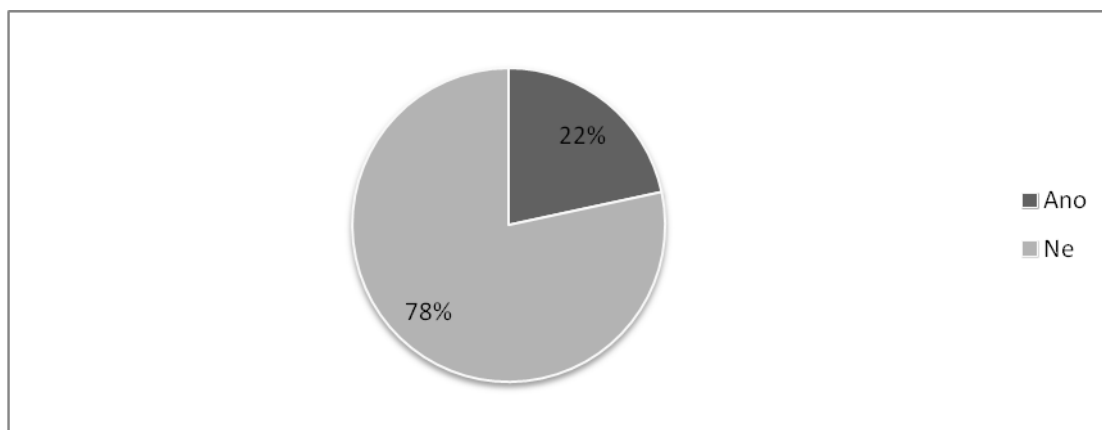
Graf 6 Složení jazykové zkoušky před odjezdem na misi

Z výsledků je patrné, že většina respondentů před odjezdem na misi nemusela skládat jazykovou zkoušku. Respondenti, kteří skládali jazykovou zkoušku před odjezdem do mise, v osmi případech uvedli, že se jednalo o STANAG 6001 úroveň 2. Čtyři respondenti skládali STANAG 6001 úroveň 3. Jeden voják se k této podotázce nevyjádřil.

Otázka č. 3 zněla: „Měl jste znalost jazyka/jazyků země zahraniční mise?“. Vojáci opět měli na výběr dvě možnosti: „ano“, „ne“. Na otázku odpovědělo všech 37 respondentů.

Tabulka 10 Znalost jazyka/jazyků země zahraniční mise

Znalost jazyka/jazyků země zahraniční mise		
	Ano	Ne
ISAF	2	19
OSN	6	1
KONTINGENTY	0	9
Celkem	8	29

Graf 7 Znalost jazyka/jazyků země zahraniční mise

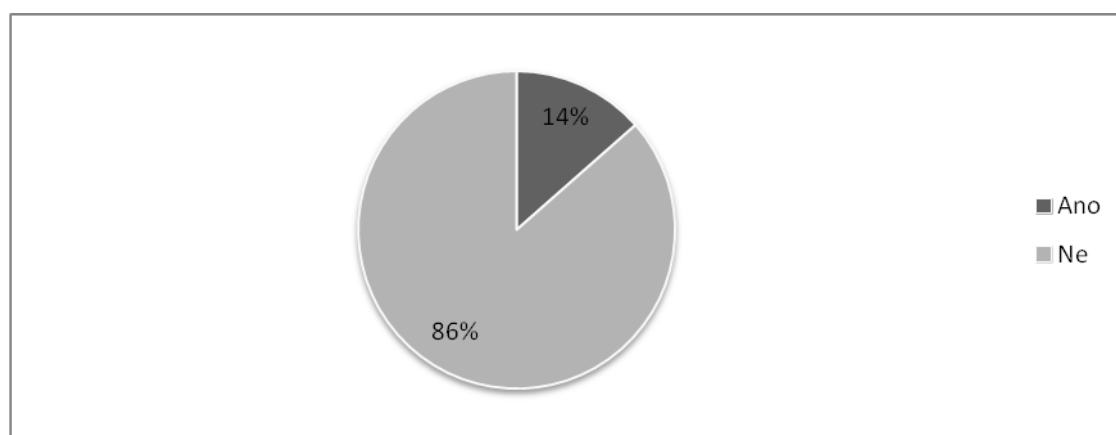
Z výsledků je zřejmé, že většina respondentů neovládala jazyk/jazyky země mise. Jeden z respondentů, který ovládal jazyk země, kde byl na misi (UNMIL) uvedl, že „v zemi je oficiální angličtina, ale místní hovořili odlišnou verzí, tzv. Liberian English a také tam byla celá řada kmenových jazyků a dialektů.“. Další respondent z mise UNOMIG uvedl, že sice neovládal gruzínštinu, ale domluvil se v zemi rovněž zastoupenou ruštinou.

Otázka č. 4 zněla: „Absolvoval jste před odjezdem na misi nějaký specializační kurz?“. Tato otázka se dále dělila na podotázky „a) jazykový“, „b) zaměřený na místní kulturu a zvyklosti“, „c) jiný, jaký?“. Respondenti měli vždy na výběr z možnosti „ano“ a „ne“. V případě podotázky „c“ se nabízela volná odpověď. Tuto otázku zodpovědělo všech 37 respondentů a výsledky jsou následující:

Tabulka 11 Jazykový kurz před odjezdem na misi

Jazykový kurz před odjezdem na misi		
	Ano	Ne
ISAF	1	20
OSN	0	7
KONTINGENTY	4	5
Celkem	5	32

Graf 8 Jazykový kurz před odjezdem na misi

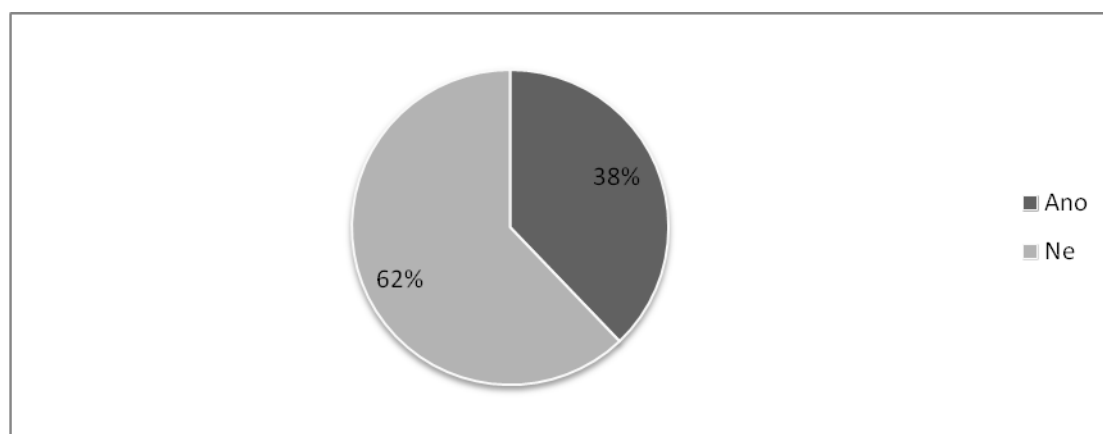

Z grafu a tabulky jasně vyplývá, že naprostá většina respondentů žádný jazykový kurz před odjezdem na misi neabsolvovala.

Tabulka 12 Kurz kultury před odjezdem na misi

Kurz kultury před odjezdem na misi		
	Ano	Ne
ISAF	8	13
OSN	2	5
KONTINGENTY	4	5
Celkem	14	23

Graf 9 Kurz kultury před odjezdem na misi

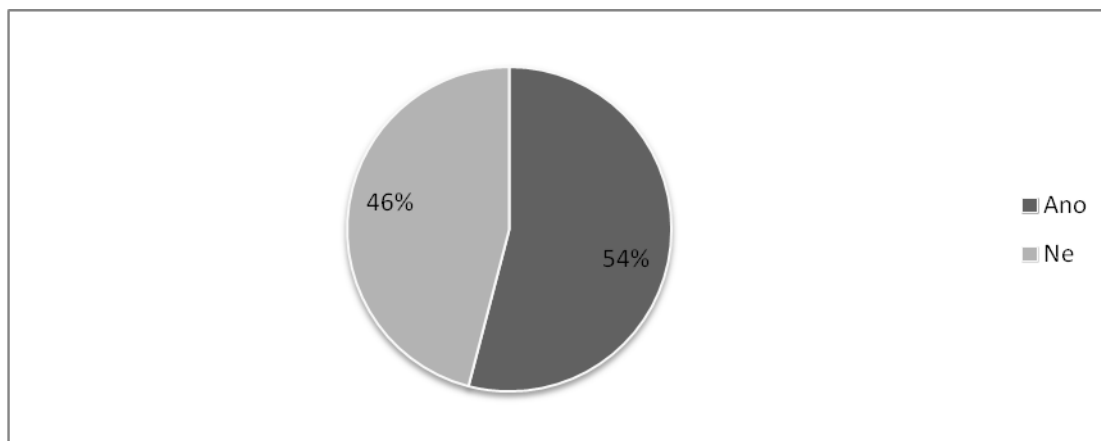

Z tabulky a grafu vyplývá, že více než polovina respondentů kurz zaměřený na kulturu a zvyklosti země mise rovněž neabsolvovala.

Tabulka 13 Specializační kurz před odjezdem na misi

Specializační kurz před odjezdem na misi		
	Ano	Ne
ISAF	7	14
OSN	7	0
KONTINGENTY	6	3
Celkem	20	17

Graf 10 Specializační kurz před odjezdem na misi

Z tabulky a grafu vyplývá, že více než polovina respondentů určitý specializační kurz absolvovala. Respondenti z misí OSN ve 100 % případů absolvovali Kurz pro vojenské pozorovatele OSN. Tento kurz absolvovali i čtyři vojáci z českých kontingentů. Další absolvovali „armádní přípravu“ do dané mise či obdobný „speciální profesní“ kurz.

4.3. Zkušenosti vojáků s komunikací za pomoci tlumočnicka

Otázky č. 5 a 6 analyzovaly zkušenosti vojáků s komunikací za pomoci tlumočnicka. První otázka měla za cíl zjistit, kdy dotazovaní vojáci poprvé přišli do styku s tlumočením. Druhá otázka zjišťovala, jestli vojáci prošli nějakým školením jak spolupracovat s tlumočnicky před odjezdem na zahraniční misi.

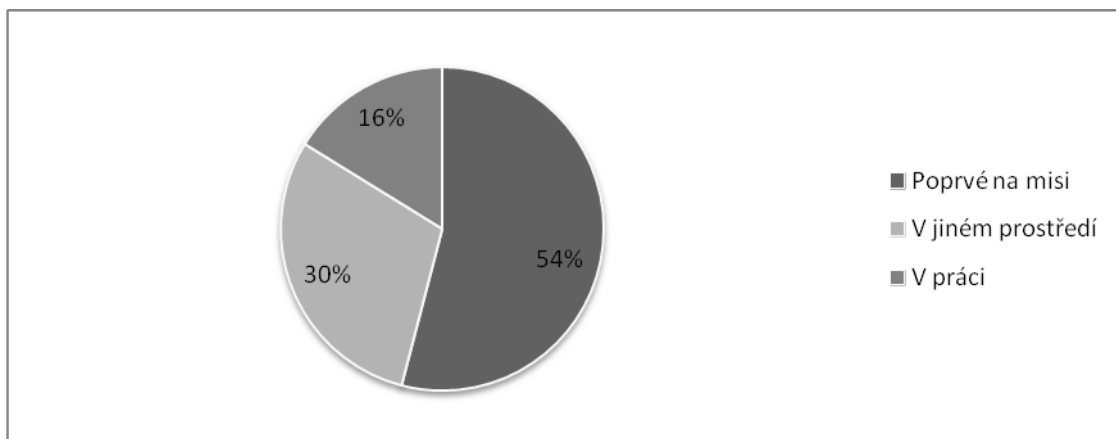
Otázka č. 5. zněla: „Měl jste před odjezdem na misi zkušenost s komunikací za pomoci tlumočnicka?“. Nabízené odpovědi byly následující: „vůbec ne“, „poprvé mi bylo tlumočeno na misi“; „ano, ale v jiném prostředí“; „ano, během výkonu práce“.

Na tuto otázku odpovědělo všech 37 respondentů.

Tabulka 14 Zkušenosti s komunikací za pomoci tlumočnicka

Zkušenosti s komunikací za pomoci tlumočnicka			
	Poprvé na misi	V jiném prostředí	V práci
ISAF	13	4	4
OSN	4	2	1
KONTINGENTY	3	5	1
Celkem	20	11	6

Graf 11 Zkušenosti s tlumočením před odjezdem na misi

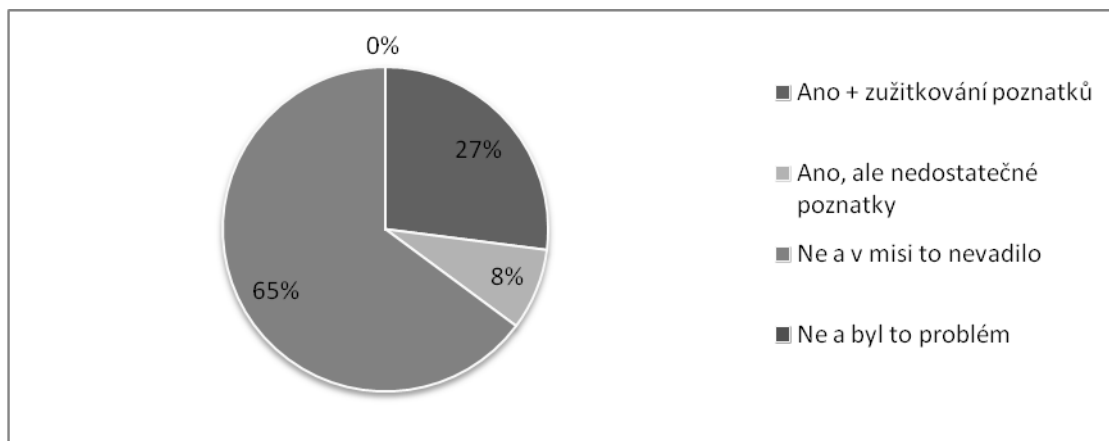

Více než polovina dotazovaných vojáků se s tlumočením poprvé seznámila až během výkonu práce v zahraniční misi. Téměř třetina respondentů již určité zkušenosti s komunikací za pomoci tlumočnicka měla, ale byly nabyty v jiném prostředí než v rámci zahraniční mise.

Otázka č. 6. zněla: „Prošel jste nějakým kurzem jak spolupracovat s tlumočnickem?“. Odpovědi na tuto otázku byly následující: „ano, poznatky jsem pak zužitkoval v praxi“; „ano, informace ale úplně neodpovídaly realitě v misi, nebyly dostatečné“; „ne, ale během komunikace v misi mi to příliš nevadilo“; „ne a během komunikace v misi to byl problém“.

Tabulka 15 Školení jak pracovat s tlumočnickem

Školení jak pracovat s tlumočnickem				
	Ano + poznatky	Ano - poznatky	Ne -nevadilo	Ne - problém
ISAF	6	3	12	0
OSN	2	0	5	0
KONTINGENTY	2	0	7	0
Celkem	10	3	24	0

Graf 12 Školení jak pracovat s tlumočnickem

Z odpovědí jednoznačně vyplývá, že více než polovina dotazovaných vojáků neabsolvovala žádné školení jak pracovat s tlumočnickem před odjezdem na misi. Během komunikace v misi jim to však nezpůsobovalo problémy. Téměř třetina respondentů školením na práci s tlumočnickem prošla a nabyté poznatky užitekvala v praxi. Za povšimnutí také stojí vyjádření několika vojáků, že sice školením jak pracovat s tlumočnickem prošli, ale nabyté informace neodpovídaly realitě v misi.

4.4. *Tlumočení v misi*

Cílem otázek č. 7 a 8 bylo zjistit, který typ tlumočnicka tlumočí v misi pracovní jednání a interakci s místním obyvatelstvem.

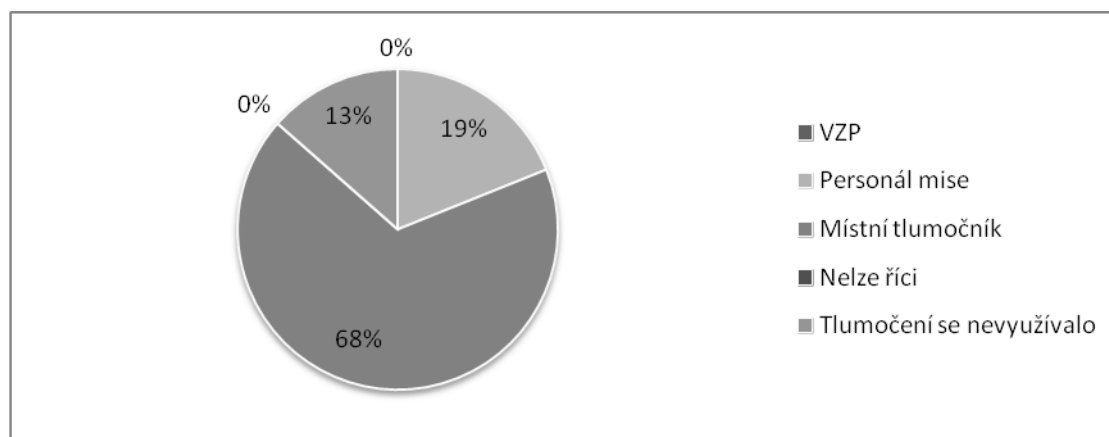
Otázka č. 7 zněla: „*Při pracovních jednáních tlumočil převážně:*“ a následoval výběr z možností: „*tlumočnick voják z povolání*“; „*tlumočnick civilista z mezinárodního personálu mise*“; „*tlumočnick z místního obyvatelstva*“; „*nelze říci, bylo to velmi různé*“; „*tlumočení se téměř nevyužívalo*“.

Otázka č. 8. zněla: „*Při komunikaci s místním obyvatelstvem Vám tlumočil:*“. Následoval totožný výběr z možností jako v otázce č. 7.

Tabulka 16 Tlumočení pracovních jednání v misi

Tlumočení pracovních jednání v misi					
	VZP	Personál mise	Místní tlumočnick	Nelze říci	Tlumočení se nevyužívalo
ISAF	0	3	18	0	0
OSN	0	3	1	0	3
KONTINGENTY	0	1	6	0	2
Celkem	0	7	25	0	5

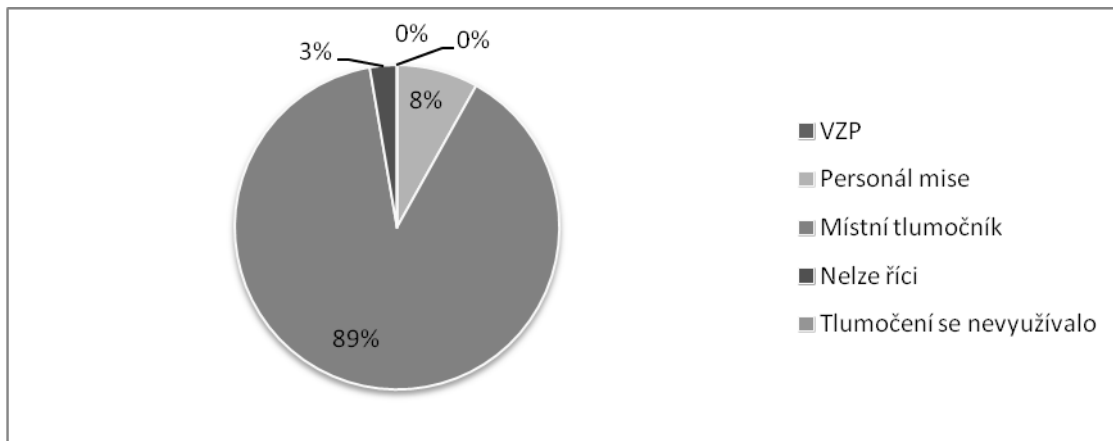
Graf 13 Tlumočení pracovních jednání v misi

Z odpovědí vyplývá, že pracovní jednání v analyzovaných misích tlumočil tlumočnick civilista z místního obyvatelstva. Dále následovalo tlumočení tlumočnickem civilistou z mezinárodního personálu mise a pátá kategorie „*tlumočení se nevyužívalo*“. Zastoupení této kategorie v pracovních jednáních lze vysvětlit výhradní komunikací prostřednictvím pracovního jazyka v misi (zejména anglický jazyk). Tento doplňující komentář rovněž poskytla vojenská pozorovatelka z mise UNOMIG. Odpovědi na otázku č. 8 následují.

Tabulka 17 Tlumočení při komunikaci s místním obyvatelstvem

Tlumočení při komunikaci s místním obyvatelstvem					
	VZP	Personál mise	Místní tlumočnick	Nelze říci	Tlumočení se nevyužívalo
ISAF	0	0	21	0	0
OSN	0	3	3	1	0
KONTINGENTY	0	0	9	0	0
Celkem	0	3	33	1	0

Graf 14 Tlumočení při komunikaci s místním obyvatelstvem

Z výsledků dotazníků je jednoznačné, že komunikace s místním obyvatelstvem v analyzovaných misích byla zprostředkována tlumočnickem civilistou z místního obyvatelstva. V případě pozorovatelských misí OSN v menší míře také tlumočil tlumočnick civilista z mezinárodního personálu mise.

4.5. Kvalita tlumočnických služeb v misi

Otázky č. 11 a 12 se věnovaly analyzování kvality tlumočení v zahraničních misích AČR. Cílem těchto otázek bylo ohodnotit posouzení kvality tlumočení v misi na základě vyjádření respondentů. Posuzovala se nabídka a kvalita tlumočnických služeb v misi, ale také se hodnotila spolupráce s tlumočnickem v misi.

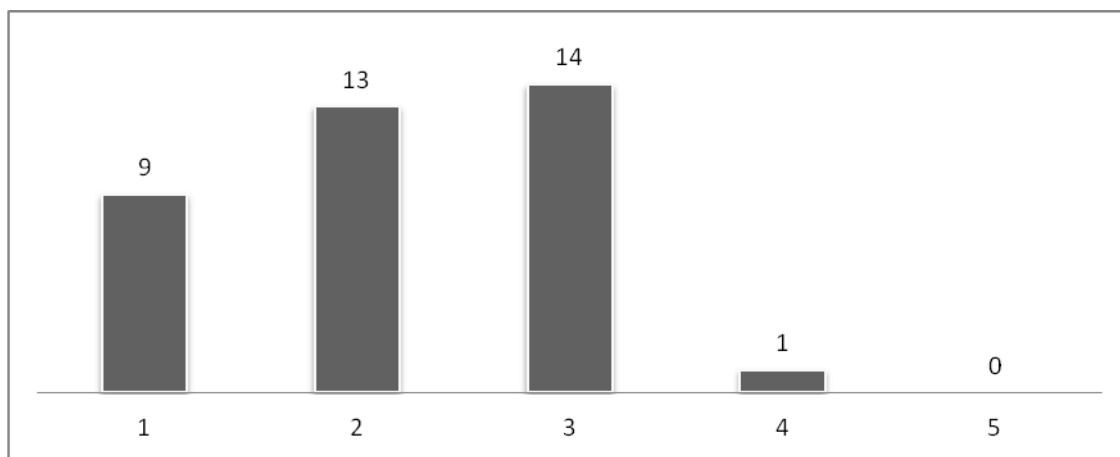
Otázka č. 11 zněla: „*Jak byste ohodnotil nabídku a kvalitu poskytovaných tlumočnických služeb v misi?*“. Respondenti vyjadřovali svůj názor na škále od jedné do pěti, přičemž bod 1 znamená nejlepší a bod 5 nejhorší.

Otázku č. 11 zodpovědělo všech 37 dotazovaných vojáků.

Tabulka 18 Kvalita tlumočnických služeb v misi

Kvalita tlumočnických služeb v misi					
	1	2	3	4	5
ISAF	5	5	11	0	0
OSN	2	3	2	0	0
KONTINGENTY	2	5	1	1	0
Celkem	9	13	14	1	0

Graf 15 Kvalita tlumočnických služeb v misi

Je zřejmé, že dotazovaní vojáci nejvíce hodnotí kvalitu tlumočnických služeb stupněm 3 a posléze stupněm 2. Téměř čtvrtina respondentů však kvalitu tlumočnických služeb v misi ohodnotila jako nejlepší. Lze tedy poukázat na to, že názory respondentů na kvalitu tlumočení v misi jsou spíše pozitivní než negativní.

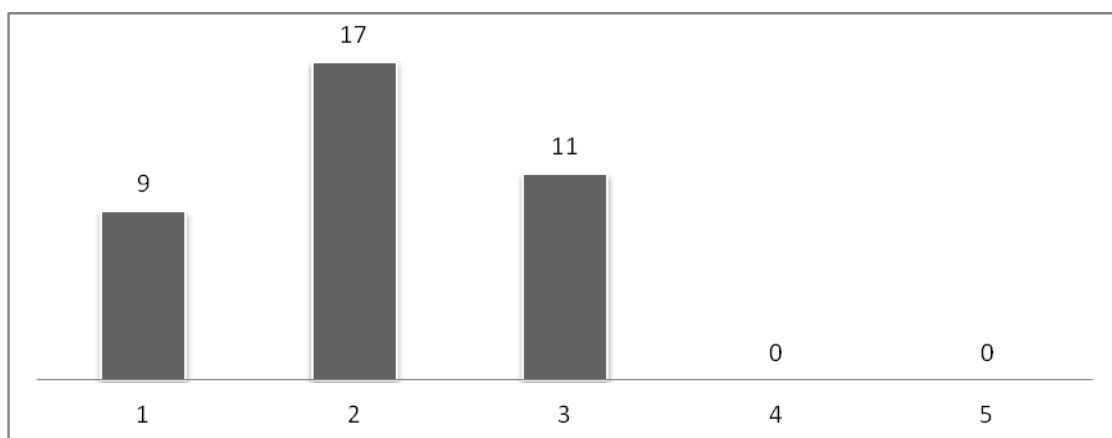
Otázka č. 12 zněla: „*Jak byste ohodnotil spolupráci s tlumočnickem (s tím, se kterým jste spolupracoval nejvíce)?*“. Respondenti měli obdobně jako v otázce č. 11 na výběr z pěti možností ohodnocení. Opět platilo, že stupeň jedna označoval největší spokojenost a stupeň pět absolutní nespokojenost.

Otázku č. 12 zodpovědělo všech 37 respondentů. Jejich odpovědi jsou znázorněny v následující tabulce a grafu:

Tabulka 19 Hodnocení spolupráce s tlumočnickem

Hodnocení spolupráce s tlumočnickem					
	1	2	3	4	5
ISAF	5	9	7	0	0
OSN	2	4	1	0	0
KONTINGENTY	2	4	3	0	0
Celkem	9	17	11	0	0

Graf 16 Hodnocení spolupráce s tlumočnickem

Z výsledků je patrné, že největší podíl dotazovaných vojáků hodnotil spokojenost se spoluprací s tlumočnickem stupněm „2“. Téměř třetina respondentů hodnotila spolupráci s tlumočnickem v misi stupněm „3“. 24 % dotazovaných ohodnotilo svou spokojenost stupněm 1. Opět jako v případě otázky č. 11. lze se domnívat, že většina respondentů byla se spoluprací s tlumočnickem v zahraniční misi spíše spokojena.

4.6. Věrohodnost tlumočení v misi

Otázka č. 13 se týkala věrohodnosti tlumočení na zahraničních operacích AČR. Respondentům byla položena otázka: „Myslíte si, že Vám tlumočnick vždy tlumočil věrohodně?“. Odpovědní možnosti byly „ano/ne“, přičemž dva vojáci z mise ISAF začlenili třetí možnost „nemohu posoudit“. Pokud respondent označil možnost „ne“, následoval dotaz na upřesnění důvodů či popsání situace, kde vznikaly problémy. Všichni respondenti, kteří

odpověděli „ne“ se rovněž k tomuto dotazu vyjádřili a jeden respondent také vysvětlil svou výpověď „ano“. Všechny 37 respondentů tuto otázku zodpovědělo.

Celkem 18 respondentů z jednotky mise ISAF uvedlo, že si myslí, že jim tlumočnick vždy tlumočil věrohodně. Dva respondenti věrohodnost tlumočení nedokázali posoudit. Jeden voják uvedl, že si myslí, že mu tlumočnick netlumočil věrohodně. Svůj názor vysvětlil: „*tlumočením mírnil výraz některých vět*“.

Šest ze sedmi dotazovaných vojenských pozorovatelů uvedlo, že si myslí, že jim tlumočnick vždy tlumočil věrohodně. Jeden pozorovatel z mise UNOMIG svůj názor dále rozvedl: „*při překladech z ruštiny jsem měl vždy kontrolu. U gruzínštiny se podle situací domnívám, že věrohodně*“. Jeden vojenský pozorovatel uvedl, že mu tlumočnick netlumočil věrohodně: „*Tlumočnicki z místního obyvatelstva byli velmi emocionálně senzitivní na incidenty proti místnímu obyvatelstvu, stejným způsobem například tlumočnick ruské národnosti vůči Rusům přítomným v místě působení. Tlumočnicki neměnili téma či předmět tlumočení, spíše ve vypjaté situaci zkracovali obsah či dávali najevo své pocity*“.

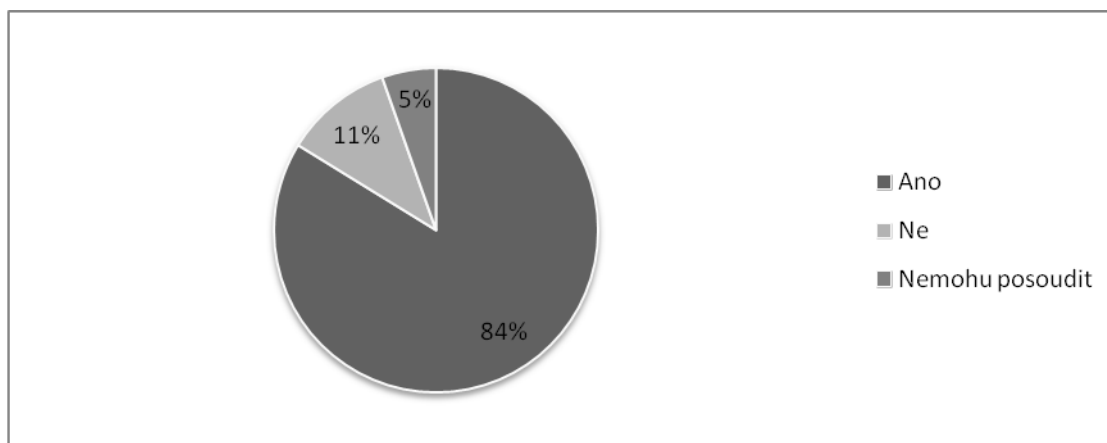
Z celkového počtu devíti dotazovaných příslušníků kontingentů české armády jich sedm odpovědělo, že jim tlumočnick vždy tlumočil věrohodně. Dva vojáci z Iráku uvedli opak. První voják z mise v Iráku vysvětlil, že se jedná o jeho „*subjektivní dojem, silný předpoklad, když se jednalo o výhody pro jeho etnikum*“. Druhý voják z mise MNF v Iráku svůj postoj dále rozvedl: „*Tlumočení probíhalo z angličtiny do arabštiny. Tlumočnicki měli různou úroveň znalostí angličtiny. V některých případech se díky nekvalitnímu tlumočení ubíralo jednání špatným směrem a nebylo možno domluvit se na podrobnostech. Tlumočené odpovědi arabského protějšku na mne působily, jakoby tento protějšek byl mdlého rozumu. S jiným tlumočnickem se z arabského protějšku náhle stal inteligentní a chápavý partner*“.

Souhrnně z dotazníků vyplývá, že z 37 dotazovaných 31 uvedlo, že jim tlumočnick tlumočil věrohodně. Čtyři respondenti uvedli, že jim nebylo tlumočeno věrohodně a dva respondenti věrohodnost nedokázali posoudit.

Tabulka 20 Věrohodnost tlumočení v misi

Věrohodnost tlumočení v misi			
	ANO	NE	Nemohu posoudit
ISAF	18	1	2
OSN	6	1	0
KONTINGENTY	7	2	0
CELKEM	31	4	2

Graf 17 Věrohodnost tlumočení v misi

Z tabulky a grafu jednoznačně vyplývá, že 84 % dotazovaných vojáků si myslí, že jim na misi bylo tlumočeno věrohodně.

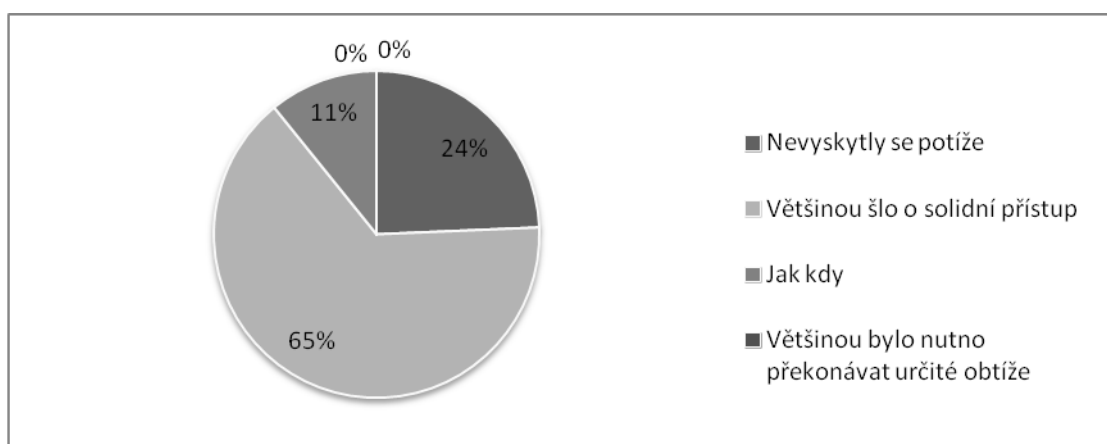
4.7. Nestrannost tlumočnicka v misi

Otázka č. 14 se zabývala vnímáním nestrannosti tlumočnicka v misi. Vojákům byla položena otázka: „Myslíte si, že Váš tlumočnick byl ve výkonu své práce nestranný, že do spolupráce nepromítal nějaké své osobní zájmy nebo zájmy někoho dalšího?“. Odpověď nabízela pět možností: „ano, nevyskytly se potíže“; „většinou šlo o solidní přístup“; „jak kdy“; „většinou bylo nutno překonávat určité obtíže“ a „mám s tím velmi špatnou zkušenost“. Tuto otázku zodpovědělo všech 37 respondentů.

Tabulka 21 Nestrannost tlumočnicka v misi

Nestrannost tlumočnicka v misi					
	Ano, nevyskytly se potíže	Většinou šlo o solidní přístup	Jak kdy	Většinou bylo nutno překonávat určité obtíže	Mám špatnou zkušenost
ISAF	5	14	2	0	0
OSN	2	4	1	0	0
KONTINGENTY	2	6	1	0	0
CELKEM	9	24	4	0	0

Graf 18 Nestrannost tlumočnicka v misi

Z tabulky a grafu vyplývá, že 65 % dotazovaných vojáků se na misi setkala s tlumočnickem, který měl většinou solidní přístup k tlumočení. 24 % dotazovaných uvedlo, že se během mise nevyskytly potíže s nestranností tlumočnicka. 11 % respondentů se setkala s tlumočnickem, který v některých situacích nestranný nebyl. Žádný z dotazovaných vojáků nepřekonával žádné obtíže s nestranností tlumočnicka a ani s nedostatečnou nestranností tlumočnicka neměl špatnou zkušenost.

4.8. Ovlivnění tlumočnicka v misi

Otázka č. 16 s podotázkami se zabývala hodnocením ovlivnění tlumočnicka v extrémních situacích. Respondentům byla položena otázka: „Zažil jste situaci, kdy byl Váš tlumočnick ovlivněn extrémním stresem (např. bezprostředním ohrožením na životě)?“. Dotazovaní měli na výběr z pěti možností: „ano, velmi často“; „ano, celkem často“; „ano, občas“; „málokdy“; „téměř nikdy“.

Pokud respondent zatrhl jakoukoli možnost „ano“, byl v podotázce „b“ vyzván, aby popsal, o jakou situaci se jednalo.

Otázka č. 16 také obsahovala podotázku „c“ s dotazem „Jak se tlumočnick zachoval?“. Respondent měl na výběr ze čtyř možností: „snažil se situaci řešit“, „přestal tlumočit“, „utekl“ a otevřenou odpověď „jiné“.

Otázku č. 16 zodpovědělo všech 37 respondentů. 14 respondentů, kteří uvedli, že jejich tlumočnick téměř nikdy nebyl vystaven extrémnímu stresu, neodpovídalo na podotázku „c“.

Na podotázku „b“, která se týkala specifikace situace, během které došlo k extrémnímu stresu tlumočnicka, z 37 respondentů odpovědělo 11. Sedm respondentů z mise ISAF uvedlo, že k extrémnímu stresu tlumočnicka došlo během ozbrojeného konfliktu. Jeden voják z této mise odpověděl, že se jednalo o kontakt s nepřítelem. Jeden vojenský pozorovatel z mise UNOMIG vysvětlil, že k extrémnímu stresu tlumočnicka došlo během přepravy zraněných po konfliktu mezi místními obyvateli a vojáky Společenství nezávislých států.

Jeden voják z mise v UNGCI v Iráku uvedl, že k extrémnímu stresu tlumočnicka došlo za „situace, kdy bych mohl být označen/napaden jako kolaborant“. Voják mise KFOR extrémní stres a nasazení tlumočnicka specifikoval: „Dopravní nehoda vojenského vozidla s civilním. Viníkem byl mrtvý řidič civilního vozidla. Tlumočnick objasňoval nevinnost vojáků před davem. Musel být nakonec chráněn cca 20 vojáky mise KFOR.“.

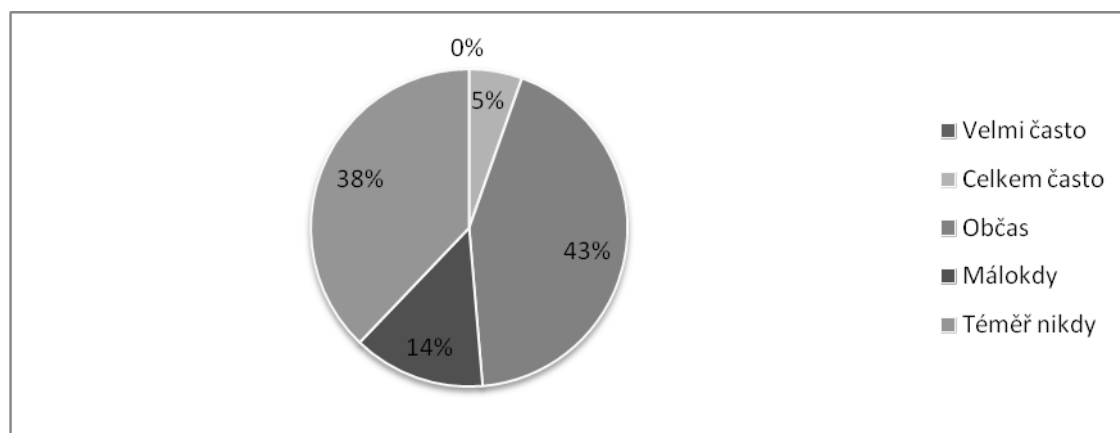
V podotázce „c“ tři vojáci zmínili jiné chování tlumočnicka pod extrémním stresem. Voják z Afghánistánu uvedl, že jeho tlumočnick čekal, až konflikt přestane. Jeho kolega z mise ISAF odpověděl, že jeho tlumočnick byl celkově paralyzován. Voják z Iráku napsal, že jeho tlumočnick „žádal o opuštění místa“.

Zažil jste situaci, kdy byl Váš tlumočnicka ovlivněn extrémním stresem (např. bezprostředním ohrožením na životě)?

Tabulka 22 Četnost vystavení tlumočnicka extrémnímu stresu

Četnost vystavení tlumočnicka extrémnímu stresu					
	Ano, velmi často	Ano, celkem často	Ano, občas	Málokdy	Téměř nikdy
ISAF	0	2	13	3	3
OSN	0	0	1	1	5
KONTINGENTY	0	0	2	1	6
Celkem	0	2	16	5	14

Graf 19 Četnost vystavení tlumočnicka extrémnímu stresu

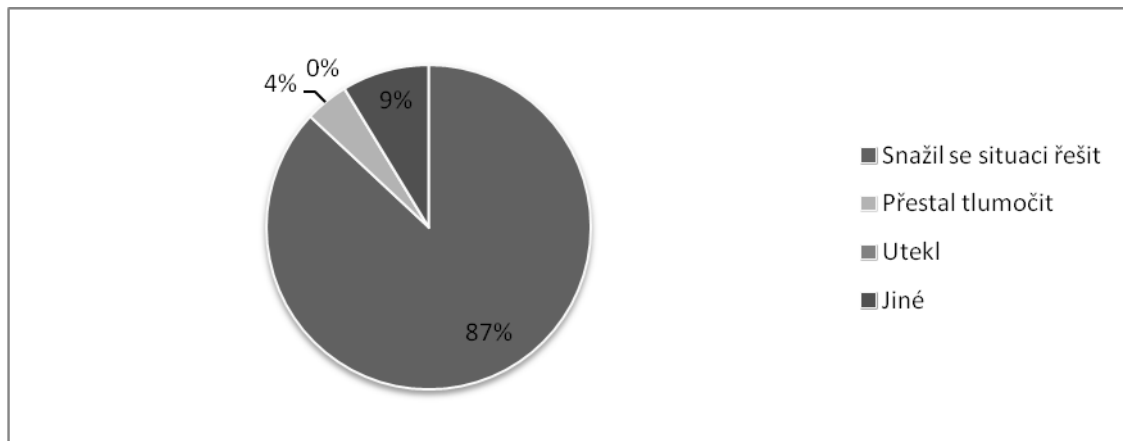

Jak se tlumočnicka zachoval?

Tabulka 23 Chování tlumočnicka v extrémní situaci

Chování tlumočnicka v extrémní situaci				
	Snažil se situaci řešit	Přestal tlumočit	Utekl	Jiné
ISAF	14	1	0	2
OSN	3	0	0	0
KONTINGENTY	3	0	0	0
Celkem	20	1	0	2

Graf 20 Chování tlumočnicka v extrémní situaci

Z tabulek a grafů vyplývá, že dle hodnocení vojáků se jejich tlumočnick v misi občas setkával s extrémním stresem ve 43 % případů. Na druhou stranu vojáci ve 38 % případů uvedli, že se jejich tlumočnick v misi s extrémním stresem nikdy neseťkal. Je však důležité přihlédnout k tabulce, která dané hodnoty rozděluje dle misí s rozdílným charakterem komunikační situace v zahraniční operaci AČR. Je zřejmé, že dle výpovědí vojáků se tlumočnick nachází častěji v extrémním stresu v prostředí bojové mise.

Z tabulky a grafu také jednoznačně vyplývá, že v 83 % výpovědích se tlumočnick extrémní situaci snažil řešit.

Na rozbor řešení extrémního stresu navazuje otázka č. 17 ve znění: „*Můžete uvést konkrétní příklady hraničních situací, kdy Vám přístup tlumočnicka velmi pomohl, anebo Vás naopak velmi ohrozil?*“. Tato otázka byla zodpovězena pouze deseti vojáky.

Pouze jeden vojenský pozorovatel z mise MONUSCO uvedl situaci, kdy ho přístup tlumočnicka ohrožoval: „*Při práci u odbavovací přepážky měl překládající snahu tlumočit ve prospěch místních obyvatel a zkreslovat.*“. Rovněž ale vysvětlil, jakým způsobem mu přístup tlumočnicka v kritické situaci pomohl: „*Nepřehledná situace večer v přístavu, kdy jsem nerozuměl problému a bez domorodého tlumočnicka bych situaci obtížně řešil.*“.

Ostatní vojáci uváděli, že přístup tlumočnicka byl pro ně pozitivní. Vojenský pozorovatel z mise UNOMIG svou pozitivní zkušenost rozvedl: „*Tlumočnicki pomohli zvládnout začátek komunikace agresivně naladěných místních ozbrojenců, nepřekládali či jinak se ujišťovali nad vyjádřením pozorovatelů před přeložením, které by přímo provokovala místní obyvatelstvo k agresivnímu chování.*“. Pozitivní zkušenost má i jeho kolega z mise, který vysvětlil, že mu tlumočnickův přístup pomohl při „*řešení konfliktu při zavádění měřičů spotřebované elektrické energie, vysvětlení historické souvislosti (nikdy neplatili, atd...).*“.

Vojáci z kontingentů AČR hodnotili kladně tlumočnickův přístup při práci: „Pomohl dodatečnými věcnými informacemi o konkrétních lidech, se kterými jsem jednal.“ (UNGCI), „Upřesňování místních pozic – pozice minových polí, výběru vhodných cest apod.“ (UNGCI), „Při jednáních mi dával prostor na rozmyšlení si další konverzace.“ (KFOR).

Rovněž vojáci z mise ISAF pozitivně hodnotí přístup tlumočnicka. Uvedli, že jim pomohl s: „pochopením místní kultury a výukou jazyka“, „při vyhocené situaci s místním obyvatelstvem“, „při jednání s místním obyvatelstvem“.

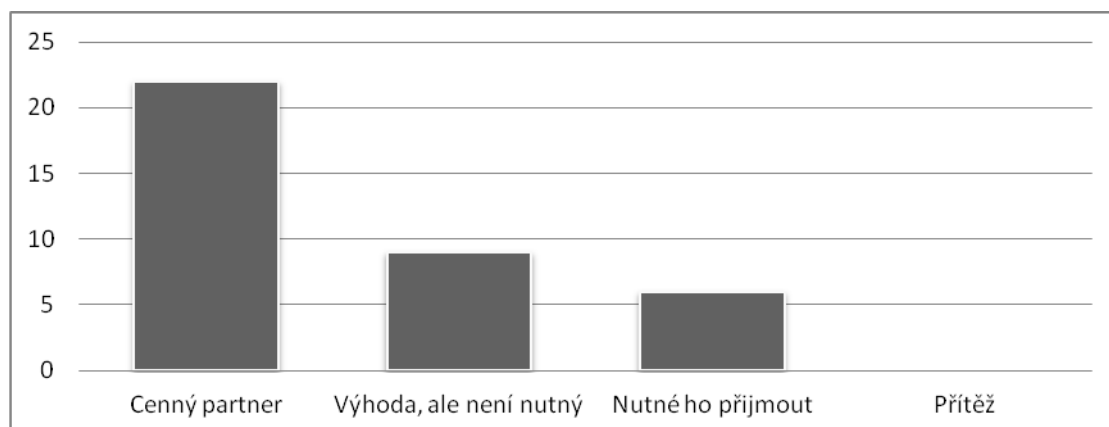
4.9. Vztah vojáka s tlumočnickem

Vztahu vojáka s tlumočnickem se v dotaznících věnovaly tři otázky. Dvě otázky se nacházely v oddíle s otázky č. 15 a samostatná otázka byla zahrnuta ke konci dotazníku pod číslem 19. Tato otázka zněla: „Zkuste si vzpomenout, jak jste během mise vnímal svého tlumočnicka.“. Respondenti měli na výběr čtyři možnosti: „jako cenného partnera a spolupracovníka“, „jako výhodu a podporu, nebyl však pro mě nezbytně nutný“, „jako něco, co si člověk nevybírání, co musí přijmout“, „jako svého druhu přítěž“. Na tuto otázku odpovědělo všech 37 respondentů. Výsledky jsou patrné z následující tabulky a grafu:

Tabulka 24 Vnímání tlumočnicka

Vnímání tlumočnicka				
	Cenný partner	Výhoda, ale není nutný	Nutné ho přijmout	Přítěž
ISAF	11	7	3	0
OSN	5	1	0	0
KONTINGENTY	6	1	3	0
Celkem	22	9	6	0

Graf 21 Vnímání tlumočnicka

Z výsledků je zřejmé, že 60 % respondentů vnímalo svého tlumočnicka jako cenného partnera a spolupracovníka. 24 % respondentů svého tlumočnicka vnímalo jako výhodu a podporu, nebyl ale pro ně nezbytně nutný. Zbýlých 16 % dotazovaných vojáků vnímalo během mise svého tlumočnicka jako něco, co si člověk nevybírání a musí přijmout. Žádný z respondentů svého tlumočnicka nevnímalo jako přítež.

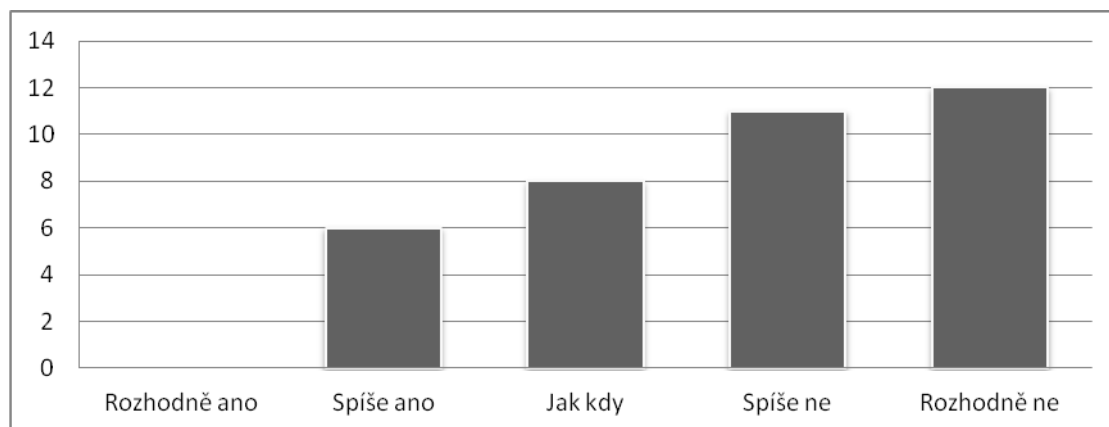
Doplňující otázky pro ohodnocení vnímání tlumočnicků v zahraniční misi dotazovanými vojáky byly položeny v oddíle otázek č. 15. Tento oddíl zahrnoval deset tvrzení, ke kterým se měli respondenti vyjádřit. První tvrzení, které hodnotilo vnímání tlumočnicků, je následující: „Kdyby to jen trochu šlo, raději bych se obešel bez tlumočnicka.“. Respondenti vybírali z možností prostřednictvím Likertovy škály odpovědi „rozhodně ano“, „spíše ano“, „jak kdy“, „spíše ne“, „rozhodně ne“.

Výsledky odpovědí jsou patrné z následující tabulky a grafu:

Tabulka 25 Kdyby to jen trochu šlo, raději bych se obešel bez tlumočnicka.

Kdyby to jen trochu šlo, raději bych se obešel bez tlumočnicka.					
	Rozhodně ano	Spíše ano	Jak kdy	Spíše ne	Rozhodně ne
ISAF	0	2	4	7	8
OSN	0	1	2	3	1
KONTINGENTY	0	3	2	1	3
Celkem	0	6	8	11	12

Graf 22 Kdyby to jen trochu šlo, raději bych se obešel bez tlumočnicka.

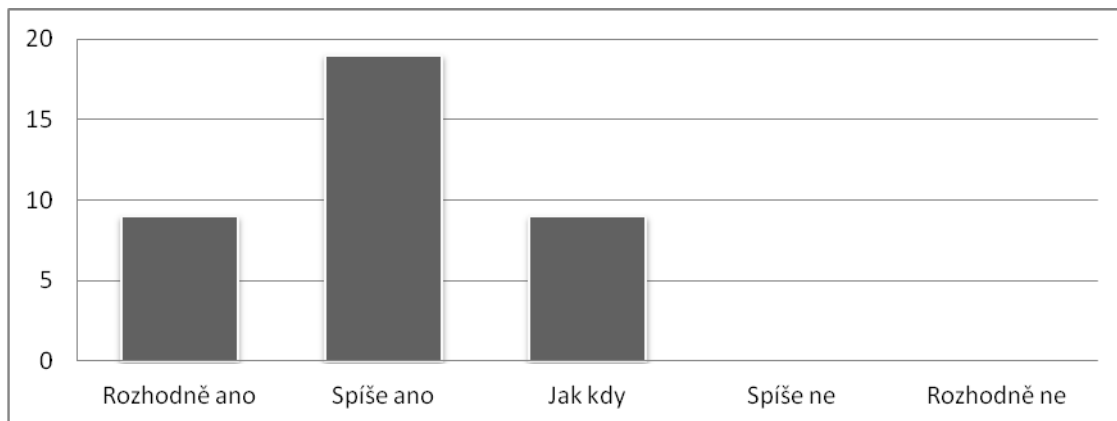
Z výsledků vyplývá, že s tvrzením spíše souhlasí 16 % respondentů. Možnost „*jak kdy*“ označilo 22 % dotazovaných vojáků. S tvrzením spíše nesouhlasí 32 % respondentů. 30 % rozhodně nesouhlasí. Z těchto odpovědí je zřejmé, že většina dotazovaných vojáků se bez tlumočnicků v zahraničních misích obejít nechce.

Další tvrzení z oddílu č. 15 se věnovalo přátelskému vztahu mezi vojákem a jeho tlumočnickem. Tvrzení znělo: „S některými tlumočnickými se dá vybudovat docela solidní vztah, jsou dobrými parťáky.“ Respondenti se opět vyjadřovali v rámci Likertovy škály odpovědí. Toto tvrzení ohodnotilo všech 37 respondentů. Jejich názory jsou znázorněny v následující tabulce a grafu:

Tabulka 26 S některými tlumočnickými se dá vybudovat vztah.

S některými tlumočnickými se dá vybudovat vztah, jsou dobrými parťáky					
	Rozhodně ano	Spíše ano	Jak kdy	Spíše ne	Rozhodně ne
ISAF	5	10	6	0	0
OSN	2	3	2	0	0
KONTINGENTY	2	6	1	0	0
Celkem	9	19	9	0	0

Graf 23 S některými tlumočníky se dá vybudovat vztah.

Z výsledků jednoznačně vyplývá, že s tímto tvrzením souhlasí 24 % respondentů. Spíše souhlasí 52 % a možnost „*jak kdy*“ zaškrtnulo 24 % dotazovaných vojáků. Z těchto odpovědí je zřejmé, že naprostá většina dotazovaných vojáků se domnívá, že je možné s tlumočnickem vybudovat přátelský vztah.

4.10. Celkové hodnocení tlumočení misi

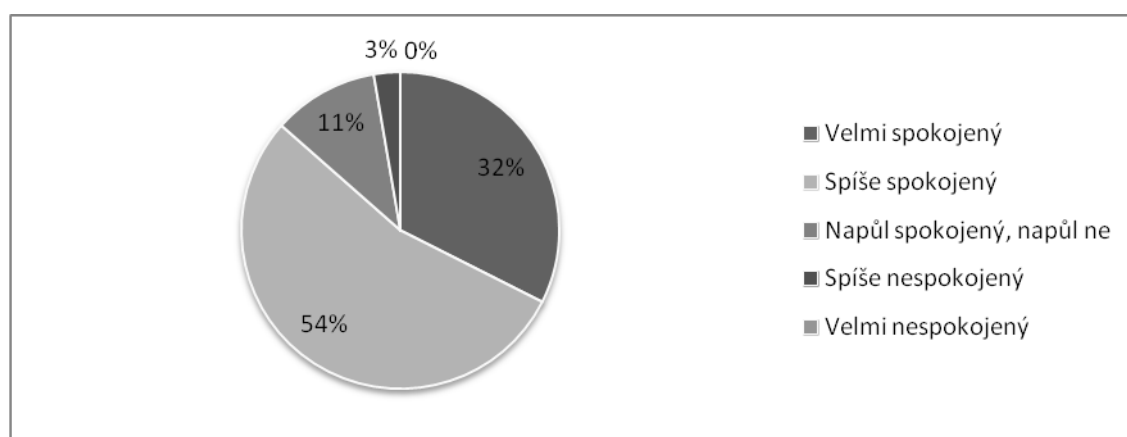
Do dotazníků pro příslušníky AČR byla zahrnuta otázka číslo 18 ve znění „*Jak byste celkově ohodnotil tlumočení během zahraniční mise?*“. Respondenti měli na výběr pět stupňů hodnocení: „*velmi spokojený*“; „*spíše spokojený*“; „*tak napůl spokojený, napůl ne*“; „*spíše nespokojený*“; „*velmi nespokojený*“. Tato otázka byla ke konci dotazníku zařazena z důvodu celkového hodnocení spokojenosti s tlumočením v zahraničních operacích AČR. Zodpovědělo ji všech 37 respondentů dotazníků.

Pro lepší názornost výsledků dotazníků ohledně celkové spokojenosti s tlumočením v zahraniční misi AČR následuje tabulka a graf:

Tabulka 27 Celková spokojenost s tlumočením na misi

Celková spokojenost s tlumočením v misi					
	Velmi spokojený	Spíše spokojený	Napůl spokojený, napůl ne	Spíše nespokojený	Velmi nespokojený
ISAF	5	13	3	0	0
OSN	3	4	0	0	0
KONTINGENT	4	3	1	1	0
Celkem	12	20	4	1	0

Graf 24 Celková spokojenost s tlumočením na misi

Z tabulky a grafu vyplývá, že 54 % dotazovaných vojáků bylo s tlumočením v misi spíše spokojeno a 32 % velmi spokojeno.

4.11. Rady a doporučení vojáků pro komunikaci s tlumočnickem

Do dotazníků pro příslušníky AČR byla na závěr zařazena otázka č. 20: „Co byste ohledně tlumočení na zahraničních misích AČR doporučil svým kolegům vojákům?“. Cílem této otázky bylo jednat reflektovat zažité problémy s tlumočením v zahraničních operacích české armády a také prostřednictvím zkušeností vojáků zveřejnit případné návrhy na zlepšení tlumočení v misích AČR. Tato doporučení pro zlepšení tlumočení v zahraničních operacích AČR by se rovněž mohla stát předmětem dalšího výzkumu.

Vzhledem k tomu, že na rozdíl od jiných otázek se v tomto případě jednalo o otevřenou otázku, autorka práce neočekávala, že by tato otázka byla vždy zodpovězena. Tento předpoklad se naplnil: z celkového počtu 37 dotazníků byla tato otázka zodpovězena pouze v 18 případech. Z 21 dotazníků pro jednotku ISAF tuto otázku vyplnilo osm respondentů, z devíti účastníků operací kontingentů AČR tuto otázku zodpověděli čtyři respondenti. Na druhou stranu šest ze sedmi dotazovaných vojenských pozorovatelů OSN tuto otázku zodpovědělo.

Jednotlivé rady reflektovaly již zmíněné problematické záležitosti ohledně tlumočení v zahraničních operacích AČR, které byly zmíněny jak v teoretické, tak empirické části této práce.

Nejčastějšími doporučeními (šest respondentů) jsou doporučení, která se zabývají budováním vztahu s tlumočnickem v misi. Respondenti zmiňují potřebu „*vybudovat si vztah s tlumočnickem*“ (ISAF), který bude mimo jiné založen na „*slušném chování*“ (ISAF) či „*vstřícném přístupu*“ (ISAF). Další doporučení se věnují vnímání tlumočnicků jako „*rovnocenných partnerů*“ (2x UNGCI). Respondent z mise UNGCI rovněž zmínil, že si ostatní vojáci mají „*vážít práce tlumočnicků*“.

Na druhou stranu respondenti také uváděli doporučení na zachování nedůvěry vůči tlumočnickům: „*přísnost na tlumočnicka*“ (ISAF), „*nikomu nevěřit – u místních obyvatel*“ (ISAF), „*důvěřuj, ale prověřuj*“ (MONUSCO). Další doporučení v této oblasti jsou již více specifikující: „*nechat si čas na rozmyšlenou při výběru z více zájemců o tlumočení. Zvolit radši méně atraktivní osobu.*“ (KFOR) či „*uvědomovat si závislost na překladu a v souladu s tím vést rozhovor. Např. násobné ověřování informací různými otázkami, nápadný rozdíl mezi délkou řeči partnera a tlumočnicka.*“ (UNOMIG).

Praktické návrhy na zlepšení uvedl respondent z mise UNMEE: „*Při komunikaci nemluvit na tlumočnicka, ale dívat se na partnera v komunikaci.*“. Na tento poznatek navazují další doporučení vojáků, které se věnují způsobu práce s tlumočnickem: „*mít povědomí o základech tlumočení*“ (UNGCI), nebo „*vyžádat si proškolení na spolupráci s tlumočnickem*“ (UNGCI).

Další kategorie doporučení pro zlepšení komunikace s tlumočnickem v zahraničních operacích AČR jsou doporučení, která se týkají nedostatečné jazykové vybavenosti příslušníků české armády. Vojáci doporučují: „*zdokonalení anglického jazyka*“ (2x ISAF) a „*větší znalost jazyka*“ (ISAF, UNGCI).

Dva vojáci rovněž navrhuji naučit se základům lokálního jazyka pro kontrolu tlumočení: „*naučit se základní používané fráze lokálního jazyka pro kontrolu tlumočnicka*“ (KFOR) nebo mít „*alespoň minimální znalost místního jazyka pro zdvořilostní fráze na začátek a konec rozhovorů a pro základní orientační kontrolu překladu*“ (UNOMIG).

Pozitivní jsou doporučení vojáků z mise UNOMIG, kteří uvádějí, že ostatní vojáci v misích mají „*nebát se užívat tlumočnickových služeb*“, protože „*tlumočnick může být velkou pomocí zejména znalostí místních zvyků a celkového prostředí mise*“.

4.12. Závěry z dotazníků

Kapitola *Analýza informací z dotazníků* představovala slovní a grafický popis odpovědí na otázky položené v dotaznících určené pro vojáky a vojákyně AČR. V deseti oddílech této kapitoly se analyzovalo celkem devatenáct otázek se svými doplňujícími otázkami a volnými odpověďmi.

Ve většině případů byly všechny otázky zodpovězeny všemi 37 respondenty. V případech, kdy některé odpovědi vyplněné nebyly, se jednalo zejména o otázky s volnými odpověďmi. Zvýšená absence odpovědí u volných otázek byla zaznamenána zvláště u respondentů z jednotky ISAF v Afghánistánu. Tento fakt lze zdůvodnit tím, že v době předložení dotazníků se jednotka potýkala s tragickým úmrtím svých kolegů. Naopak téměř stoprocentní vyplnění volných odpovědí v dotaznících, které byly vyplněny vojenskými pozorovateli z misí OSN, dokládá mimo jiné jejich zájem na spolupráci v oblasti výzkumu tlumočení.

Vlivem autorčiných nedostatečných kontaktů na pracovníky AČR a na vojáky, kteří se zúčastnili zahraničních misí, se podařilo získat odpovědi pouze 37 respondentů. Toto číslo je v porovnání s celkovým počtem vojáků, kteří se od vzniku české armády zúčastnili zahraničních misí (v řádu několika tisíců) statisticky nevýznamný vzorek. Je na místě připomenout, že se v této práci nezamýšlelo podat reprezentativní popis skutečnosti, nýbrž autorčím cílem bylo upozornit na tuto problematiku a poskytnout její základní představení.

První část analýzy dotazníků se týkala otázek, které zjišťovali jazykovou a kulturní přípravu vojáků před odjezdem do zahraniční mise. Otázky v dotaznících vycházely

z informací ohledně úrovně a způsobu testování příslušníků AČR popsaných v teoretické části této práce. Z teoretické části vyplynulo, že polovina příslušníků české armády nespĺňuje jazykové požadavky na zastávané pracovní místo. Z dotazníků rovněž vyplynulo, že se jazykové vybavenosti příslušníků české armády nevěnuje velká pozornost. Většina respondentů sice komunikuje anglicky, ale znalosti dalších jazyků nejsou příliš rozšířené. Více než polovina respondentů před odjezdem do mise neabsolvovala žádnou jazykovou zkoušku a většina dotazovaných neměla znalost jazyka země mise. Většina respondentů před odjezdem do mise neabsolvovala žádný jazykový či kulturní kurz. Polovina respondentů absolvovala specializační kurz do mise, který ale nebyl primárně zaměřen na rozvoj jazykových dovedností.

Následně se hodnotily zkušenosti s komunikací za pomoci tlumočnicka. Více než polovina respondentů se s tlumočením poprvé setkala až na misi. Většina dotazovaných neprošla žádným školením, jak spolupracovat s tlumočnickem. Někteří dotazovaní vojáci, kteří prošli školením, jak spolupracovat s tlumočnickem uvedli, že poznatky ze školení neodpovídaly realitě v misi. V dotaznících bohužel nebyl prostor pro charakteristiku problémů vzniklých z důvodu nekorespondování poznatků ze školení s realitou v misi. Jediné bližší informace, které se autorce podařily zajistit, jsou informace poskytnuté vojenským pozorovatelem, který se v rozhovoru vyjádřil ke kurzu vojenských pozorovatelů OSN: „*Tam nám vysvětlovali hlavně to, abychom si vždy s tlumočnickem předem domluvili, co všechno může říct, nemůže říct, na co si má dát pozor plus souvislosti s tím s kým budeme jednat a podobně. Aby tlumočnicki zbytečně nepodávali informace, které nejsou nezbytně nutné. Aby jenom tlumočili, co mají tlumočit a nevykládali něco z pozadí.*“. Do budoucna by bylo záhodno, aby se tato problematika stejně tak jako nácvik spolupráce s tlumočnickými staly předmětem dalšího výzkumu.

Další část analýzy se věnovala samotnému tlumočení v zahraničních misích. V teoretické části této práce bylo popsáno, že k tlumočení informací strategického či taktického rázu se zpravidla používají tlumočnicki-kombatanti a to z bezpečnostních důvodů. Z dotazníků však vyplynulo, že ve většině případů pracovní jednání tlumočil místní tlumočnick civilista. V souladu s informacemi v teoretické části této práce respondenti uvedli, že v naprosté většině případů při komunikaci s místním obyvatelstvem tlumočil místní tlumočnick civilista.

Následující část analýzy informací z dotazníků se věnovala aspektům tlumočení v misi jako kvalita tlumočení, spolupráce s tlumočnickem, věrohodnost tlumočení a nestrannost

tlumočnicka. Se všemi těmito záležitostmi respondenti dotazníků projevili ve výrazné většině případů spokojenost. Je tedy zřejmé, že dle odpovědí respondentů je v zahraničních misích zabezpečeno tlumočení, se kterým jsou čeští vojáci spokojeni.

Další část analýzy se zabývala ovlivněním tlumočnicka v misi extrémním stresem. Vzhledem k popsáním skutečnostem tlumočení v zónách konfliktu se předpokládá, že tlumočníci, kteří v těchto oblastech pracují, jsou často vystavováni extrémní zátěži. Dle odpovědí respondentů byl patrný rozdíl mezi jednotlivými druhy misí. Zatímco v případě pozorovatelských misí a vyslaných kontingentů AČR tlumočníci zpravidla téměř nikdy nečelili extrémní stresové zátěži. Naopak v případě bojové mise ISAF se dle zkušeností dotazovaných vojáků tlumočníci se stresem potýkali. Zajímavostí je, že dle vyjádření respondentů se tlumočníci v naprosté většině případů snažili extrémně stresující situaci řešit.

Závěrečná část analyzovaných otázek se týkala vztahu vojáka s tlumočnickem a případných doporučení pro další spolupráci s tlumočnickými. Většina respondentů vnímá tlumočnický jako cenné partnery a na misi necítí potřebu se bez nich obejít. Většina dotazovaných respondentů uvedla, že s tlumočnickými se dá vybudovat solidní vztah. A právě potřeba budování vztahu s tlumočnickem patřila mezi nejfrekventovanější doporučení dotazovaných vojáků. Objevovala se však i doporučení zachování ostražitosti při spolupráci s tlumočnickem a také nutnost zlepšit jazykové dovednosti a to v rámci jazyka anglického a jazyka zahraniční mise.

5. Diskuze

Tato závěrečná část práce představuje porovnání výsledků informací z dotazníků s informacemi, které byly popsány v teoretické části této práce. První část této kapitoly se věnuje tlumočnicím v zónách konfliktu. Analýza informací z dotazníků pro vojákyně AČR stručně charakterizuje současnou situaci používání tlumočnic v zónách konfliktu.

Druhá část této kapitoly představuje analýzu otázek, které se věnovaly rozdílům mezi tlumočnicí-civilisty a tlumočnicí-kombatanty v odraze informací prezentovaných v teoretické části této práce.

5.1. *Tlumočnice v zónách konfliktu*

Přestože dle slov zástupce Společného operačního centra (SOC) Armáda České republiky nezaměstnává speciálně připravené vojákyně pro poskytování tlumočnických služeb v zónách konfliktu, jiné alianční armády vědí, že právě tyto ženy jsou zásadním článkem pro ukončení ozbrojeného konfliktu. Například armáda Spojených států amerických či jiné armády NATO působící v Afghánistánu si dobře uvědomují fakt, že přispějí k ukončení tamního konfliktu, pokud budou pracovat také s druhou polovinou obyvatelstva – afghánskými ženami a to právě prostřednictvím tlumočnic.

V roce 2009 byl vytvořen první FET – „*Female Engagement Team*“. Jednalo se o profesionální skupinu žen námořní pěchoty americké armády a civilních tlumočnic⁶⁴. Úkolem tohoto ženského týmu a posléze dalších vznikajících týmů byla zejména komunikace s afghánskými ženami.

Navzdory tomu, že panovaly názory o tom, že spolupráce s afghánskými ženami nepřinese žádný přínos a obecně, že oslovování ženské populace je kulturní tabu, ukázalo se, že oslovování afghánských žen přispívá k nastolení míru. Tamní ženy mají totiž velký vliv na své manžele a také mají přehled o tom, co kdo dělá v dané oblasti. Ženy tak mohou FET týmům předávat velmi užitečné informace různého charakteru.

⁶⁴ Pottinger, M.. 2010. Half hearted: Trying to win Afghanistan without Afghan women. Dostupné z WWW: <<http://smallwarsjournal.com/jrnl/art/trying-to-win-afghanistan-without-afghan-women>>

Mezi členy týmu patří rovněž paštunské tlumočnice s odpovídajícím výcvikem a materiálem. Všechny členky týmu stejně jako civilní tlumočnice nosí pod ochranou helmou viditelně uvázané šátky, aby byly na první pohled jasně odlišitelné od svých mužských protějšků. Právě prostřednictvím místních tlumočnic mohou alianční vojákyně navázat kontakt s tamním obyvatelstvem, čehož by jejich mužské protějšky dosáhnout nemohly. Přítomnost těchto žen také usnadnila komunikaci s místními muži – jeden starý Afghánec, který pustil skupinu FET do svého domu, uvedl: „*Your men come to fight, but we know the women are here to help... (With a sheepish grin, he admitted that the female guests were also “good for my old eyes.”)*“ (Pottinger 2010: 4).

Další důležité uplatnění tlumočnic v rámci ženských týmů je jejich práce v polních nemocnicích. Afghánské ženy přicházejí se svými dětmi do polních nemocnic, kde se nechávají prohlédnout a ošetřit pouze od jiných žen – a lékařky humanitárních týmů se během své práce neobejdou bez tlumočnic. Jejich práce by však mohla nabýt dalšího rozměru: „*It would be good practice to have a female Pashto linguist sit with the people waiting outside the medical tent, in addition to having a linguist inside. While waiting, local residents are a “captive audience,” providing an excellent opportunity for a FET Marine and linguist to engage in casual conversation and soothe the women’s nerves*“ (Pottinger 2010: 5).

Uplatnění paštunských tlumočnic ve službách aliančních vojsk v Afghánistánu je jak patrně široké, samotný výkon práce ale velmi náročnou záležitostí. Kromě tlumočnické zdatnosti musí tyto tlumočnice projevit i zdatnost fyzickou: tlumočnice musí být schopné zvládat dlouhé přesuny v prostředcích balistické ochrany (celková hmotnost okolo patnácti kilogramů). Kromě fyzické kondice, vysoké úrovně pracovních jazyků a tlumočnických dovedností jsou pro úspěch ženských týmů také určující povahové rysy spolupracujících tlumočnic: „*In many cases, local men would have balked at opening their homes to the FET had they not been charmed by the cheerfulness or sheer boldness of a FET member or of the linguist she was commanding*“ (Pottinger 2010: 8).

Je zřejmé, že prostřednictvím těchto smělých tlumočnic zkoušejí ženské týmy v Afghánistánu udělat něco, co dělá jen velmi málo aliančních armád. Vzhledem k tomu, že práce FET týmů přináší pozitivní výsledky, je jejich nasazení dáno rozkazem velitele spojeneckých sil ISAF z roku 2009 a v současnosti dochází k širšímu budování spolupráce s afghánskými ženami. Rovněž je třeba si uvědomit, že se jedná o zcela nový způsob, jak dále rozvíjet protipovstaleckou strategii.

Na druhou stranu v předchozích misích mezinárodních vojsk oslovování místních žen za pomoci místních tlumočnic nebylo běžnou aktivitou. Během první zahraniční mise České republiky v Iráku UNGCI (*United Nations Guards Contingent in Iraq*) kontingenty české armády rovněž komunikovaly s místním obyvatelstvem za pomoci tlumočnicků, avšak dle tvrzení respondentky dotazníku sestaveného pro účely této diplomové práce, příslušnice AČR, která se zúčastnila mise v Iráku v letech 1998 až 1999, ženy téměř nikdy netlumočily. Na dotaz, jaký má názor na rekrutování tlumočnic do zahraničních operací, tato vojákyně odpověděla: „*Nemám s tím žádnou zkušenost, ale domnívám se, že je dobré, aby tlumočnick měl i znalost místních reálií.*“.

Podobné názory uvedla i další vojákyně, která se mise UNGCI zúčastnila celkem třikrát a to v letech 1994–1995, 1997–1998 a 1999–2000. Uvedla, že při komunikaci s místním obyvatelstvem občas tlumočila žena, ale nebyla to tlumočnice, nýbrž zaměstnankyně OSN. Respondentka spíše souhlasí s tím, že je vhodné, aby při komunikaci s místními ženami tlumočily ženy, ale dle jejího názoru záleží na místu mise. Na dotaz, jaký má názor na rekrutování tlumočnic v zahraničních misích, odpověděla: „*Nemám zkušenost, v misi UNGCI tlumočili jen tlumočnicki. Myslím, že skutečně záleží na místě mise, náboženství.*“.

Neangažovanost ženských tlumočnic v iráckém konfliktu vyplývala zejména z bezpečnostních důvodů, ale také ze zažité hypotézy, že zapojení místních žen nepřinese očekávaný přínos. Je ale důležité si uvědomit, že ženy i ve výhradně patriarchálních společnostech jako je Afghánistán či Irák mají zásadní vliv na formování veřejného mínění a kontakt s nimi je možný pouze přes jiné ženy – vojákyně a tlumočnice, protože tamní tradice zakazuje jakémukoli muži, který není s danou ženou příbuzensky spřízněn, na ni hledět či s ní být o samotě. To samozřejmě o to více platí pro alianční vojáky.

Během konfliktů i v jiných (nemuslimských) společnostech je vhodnější, aby při styku s ženami tlumočila žena. Během hovorů s civilním obyvatelstvem se často jedná o předání velmi citlivých informací (v limitních případech například informace o znásilnění) a za účelem vybudování důvěry s vojáky či vojenskými pozorovateli je na místě používat služeb tlumočnic. Podobný názor na zapojení žen při jednání s místním obyvatelstvem má i další respondentka dotazníku – vojenská pozorovatelka, která se zúčastnila mise OSN v Gruzii (UNOMIG). Uvedla, že dle jejího názoru je spíše vhodnější, aby při styku s místními ženami tlumočila tlumočnice. Při výkonu práce v zahraniční misi jí občas tlumočila žena při styku s místním obyvatelstvem. Její celkový názor na rekrutování žen tlumočnic

do zahraničních operací je následující: „Myslím, že je to potřebná věc, vzhledem k tomu, že jsou zahraniční mise, kde je vhodnější, když tlumočí při komunikaci s místními ženami žena.“

V průběhu válek na Balkánu spojenecká vojska školila své vojáky speciálně pro poskytování tlumočnických služeb. Ukázalo se však, že tento trénink byl nedostatečný a přešlo se tak k rekrutování místních tlumočnicků (ve většině případů tlumočnic) civilistů. Luise Robbins, školitelka britských lingvistů nasazených v Bosně a Hercegovině uvádí: „*D has been sent by the outgoing G5 person... and she jus appeared out of nowhere, sat there, of course she was beautiful, wooed the men, did the interpreting, and again it just proved, we're not ready as interpreters, in five months you just cannot get to the standard, some people could, I was pretty good linguist, but Slavonic was, you know, that was tough.*“⁶⁵

Autoři knihy *Interpreting the Peace, Peace Operations, Conflict and Language in Bosnia-Herzegovina* upřesňují: „*The fact that many local interpreters were women, often young and attractive, was certainly a factor in officers preferring to use them for language support. But it may have been more important that they had a higher level of expertise in specifically linguistic task. They were native speakers of the local language, and they were able to develop their skills in English through constant interaction with the personnel of the unit they worked with. They also generally had no other role than linguist in the unit*“ (Kelly, M; Baker, C. 2013: 60).

Přestože rekrutování žen jako tlumočnic v zahraničních operacích přináší pozitiva při komunikaci s místním obyvatelstvem, nesmí se zapomínat i na mnohá negativa, která pracovní nasazení ženy v zóně konfliktu přináší. Mezi negativa, která zde mohou být zmíněna, patří například nedostatečné respektování práce ženy – tlumočnice. Podobnou zkušenost diplomandce při rozhovoru sdělil vojenský pozorovatel z mise OSN v Demokratické republice Kongo (MONUSCO): „*Zažil jsem také situaci, kdy jsme kupovali matraci a byla tam kolegyně z neziskové organizace, která mluvila svahilsky, a v podstatě přímo přede mnou ji prodejce přemlouval, aby šla s ním bydlet do vesnice a stala se jeho ženou. Ona mu argumentovala, že nemůže, že já jsem její manžel. Což jsem se dozvěděl až poté, asi pět minut v autě a byl jsem z rozhovoru, který probíhal půl metru vedle mě docela překvapený.*“

⁶⁵ KELLY, M.; BAKER, C. 2013. *Interpreting the peace. Peace Operations, Conflict and Language in Bosnia-Herzegovina*. Palgrave Studies in Languages at War. Houndmills. 227 s.

Na dotaz, jestli tento vojenský pozorovatel byl někdy svědkem nepříjemné situace, které musel čelit jeho tlumočnice, odpověděl: „*Akorát s Fionou ze Zimbabwe, když jí říkali: „Černí bratři už pro tebe nejsou dost dobrý?“ To bylo, když šla s námi, s bílými. Ona byla černoška. Ale možná to také bylo způsobeno tím, že tvrdila, že jsem její manžel, aby od nich měla pokoj.*“.

Poznatky o tlumočení ze zahraničních misí se věnují i samotnému rozhovoru se ženou za účasti tlumočnice. Jak již bylo řečeno, v muslimských společnostech je při rozhovoru se ženou vhodnější použít tlumočnici. Při tlumočení by mezi ženou a ostatními účastníky rozhovoru měla být vytvořena větší vzdálenost, aby se žena necítila ohrožována. Pokud k rozhovoru se ženou žádná tlumočnice není k dispozici, je záhodno použít muže nad 35 let. Platí, že čím starší je tlumočnick, tím lépe. Na rozdíl o jednání s muži je vhodné tlumočnicka umístit mezi ženu a vojáka, který provádí rozhovor⁶⁶.

5.2. Porovnání tlumočnick-kombatant a tlumočnick-civilista

Následující kapitola představuje analýzu zodpovězených otázek v dotaznících předložených příslušníkům AČR a rozhovoru s vojenským pozorovatelem v kontextu informací prezentovaných v teoretické části této práce. Tato kapitola vychází z osmi podotázek-tvrzení otázky č. 15 zastoupené v dotaznících. Na tyto otázky respondenti odpovídali prostřednictvím Likertovy stupnice: „*rozhodně ano*“, „*spíše ano*“, „*jak kdy*“, „*spíše ne*“, „*rozhodně ne*“. Vyjma otázek 15 (g), (f), kdy se vždy jeden respondent nevyjádřil, všechny otázky byly zodpovězeny všemi dotazovanými.

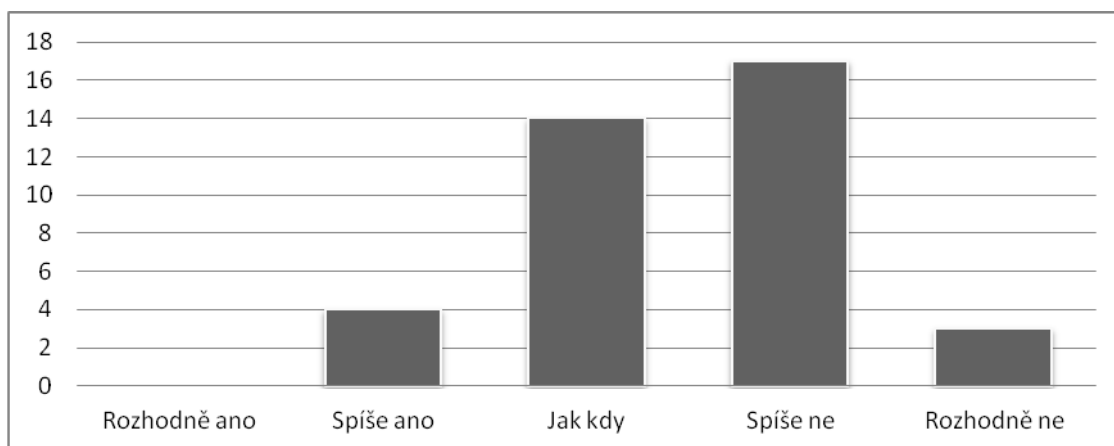
1. Tlumočnicki z místního obyvatelstva jsou v extrémních situacích vždy přítěží, protože nezvládají svůj stres.

První tvrzení vycházelo z domněnky, že tlumočnicki civilisté pracující v zónách konfliktu, nemusejí mít adekvátní výcvik a v krizových situacích nemusejí být emočně stabilní. Výsledky (ne)souhlasu respondentů s tímto tvrzením jsou následující:

⁶⁶ INSTITUTE DOKTRÍN. 2010. *Zkušenosti z práce s tlumočnickem*. Zkušenosti z operací č. 1/2010. Velitelství výcviku – Vojenská akademie. Vyškov. 56s.

Tabulka 28 Místní tlumočníci v extrémních situacích nezvládají svůj stres.

Tlumočníci z místního obyvatelstva jsou přítěží, protože nezvládají svůj stres.					
	Rozhodně ano	Spíše ano	Jak kdy	Spíše ne	Rozhodně ne
ISAF	0	4	8	8	1
OSN	0	0	2	5	0
KONTINGENTY	0	0	4	3	2
Celkem	0	4	14	17	3

Graf 25 Místní tlumočníci v extrémních situacích nezvládají svůj stres.

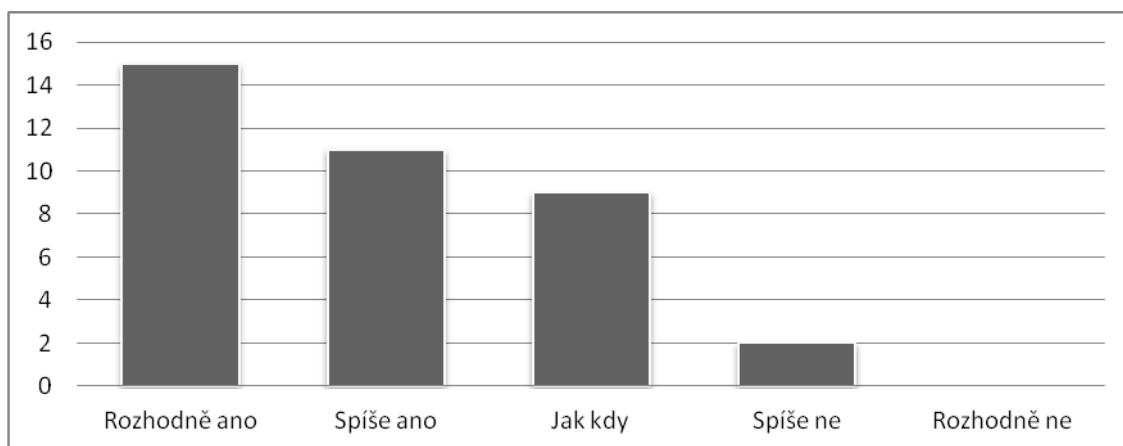
S tímto tvrzením spíše souhlasí 4 % dotazovaných. Odpověď „jak kdy“ zvolilo 37 % respondentů. Většinový podíl (53 %) tak připadá na nesouhlas s tímto tvrzením. Tento názor může být odrazem celkové spokojenosti s kvalitou poskytovaných služeb na misi a nízkému počtu extrémních situací, kterým byl tlumočnick vystaven.

2. Tlumočníci z řad místních jsou vlastně neocenitelní svou znalostí terénu a zvyklostí.

Toto tvrzení vyplynulo z pracovní náplně tlumočnicků působících v rámci mírotvorných operací, která byla popsána v teoretické části této práce. Rovněž bylo přihlédnuto k názoru vojenského pozorovatele OSN: „Navíc ten místní tlumočnick já bych řekl, že to je velká přidaná hodnota. On ví věci, jako tohle se smí, tady jsou hadi, tady když se zvedne řeka, tak to znamená, že támhle už neprojedeme.“

Tabulka 29 Místní tlumočníci jsou neocenitelní svojí znalostí terénu a zvyklostí.

Tlumočníci z řad místních jsou vlastně neocenitelní svojí znalostí terénu a zvyklostí.					
	Rozhodně ano	Spíše ano	Jak kdy	Spíše ne	Rozhodně ne
ISAF	4	6	9	2	0
OSN	5	2	0	0	0
KONTINGENTY	6	3	0	0	0
Celkem	15	11	9	2	0

Graf 26 Místní tlumočníci jsou neocenitelní svojí znalostí terénu a zvyklostí.

Z výsledků jasně vyplývá, že 71 % dotazovaných vojáků s tímto tvrzením souhlasí. Necelá čtvrtina respondentů uvedla možnost „*jak kdy*“ a 5 % s tvrzením spíše nesouhlasí. Tyto dvě výpovědi mohou být odrazem skutečnosti, že znalost terénu a zvyklostí místních tlumočnicků nemusí nutně převažovat nad možnou problematickou spoluprací s tímto tlumočnickem. Možné nevýhody spolupráce s místním tlumočnickem zohledňuje následující otázka.

3. *U tlumočnicka civilisty nikdy nevíte, co se od něj dá očekávat.*

Následující tvrzení navazovalo na problematiku spolupráce s místními tlumočnickými, která bývá kritizována. Pro ilustraci kritiky spolupráce s místním tlumočnickem lze zmínit příklad popsán v teoretické části této práce v popisu spolupráce české armády s tlumočnickými, kdy příslušník české armády uvedl případ, jak tlumočnick prostřednictvím mobilního telefonu zorganizoval útok na francouzskou jednotku.

Další podnět pro podložení toho tvrzení vyplynul z rozhovoru s vojenským pozorovatelem OSN, který zmiňoval fakt, že přetlumočené sdělení místním tlumočnickem ne vždy naplňovalo jeho očekávání:

„Občas jsem si všimnul toho, že zjevně překládají nebo vykládají něco, co jsem neřekl. Nebo že měli někteří z nich snahu to vysvětlovat po svém a ne to, co jsem jim doslova řekl. Typu někomu řeknete, že nemůže letět s třiceti kily, protože to je zakázané. Formální odpověď to pak vysvětlovali ve finále bůhví, jak a snažili se s tím člověkem nějak dohodnout a podobně.

- Proč myslíte, že to dělali?

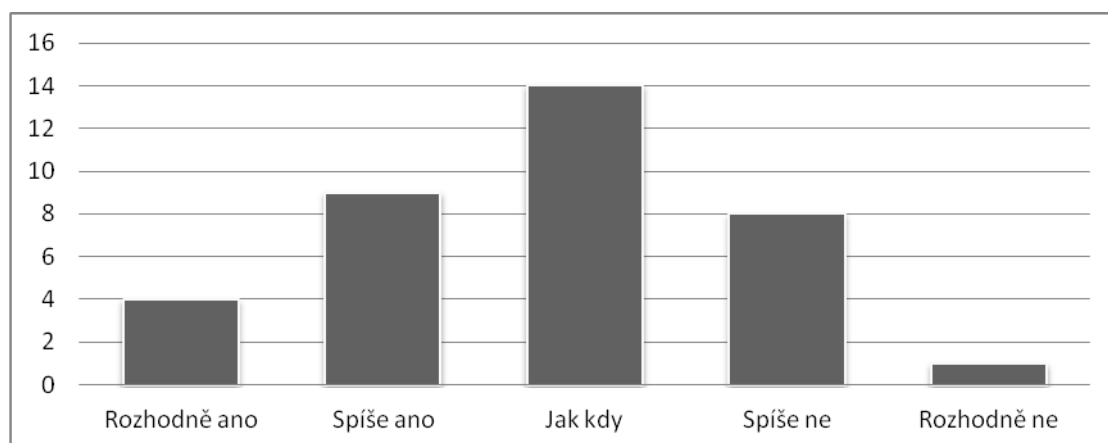
- To dělali z toho důvodu, že to byli lokální lidi, znali ostatní lidi a snažili se jim vyjít vstříc a podobně. To byla jednoznačně taková skutečnost, kdy bylo vidět, že to není úplně ideální mít jako tlumočnicka někoho místního, kdo zná ten váš protějšek a snaží se mu nějakým způsobem vyjít vstříc.“

Výsledky reakcí dotazovaných vojáků na zmíněné tvrzení jsou následující:

Tabulka 30 U tlumočnicka civilisty nikdy nevíte, co se dá od něj očekávat.

U tlumočnicka civilisty nikdy nevíte, co se dá od něj očekávat.					
	Rozhodně ano	Spíše ano	Jak kdy	Spíše ne	Rozhodně ne
ISAF	4	7	8	2	0
OSN	0	1	3	2	1
KONTINGENTY	0	1	3	4	0
Celkem	4	9	14	8	1

Graf 27 U tlumočnicka civilisty nikdy nevíte, co se od něj dá očekávat.

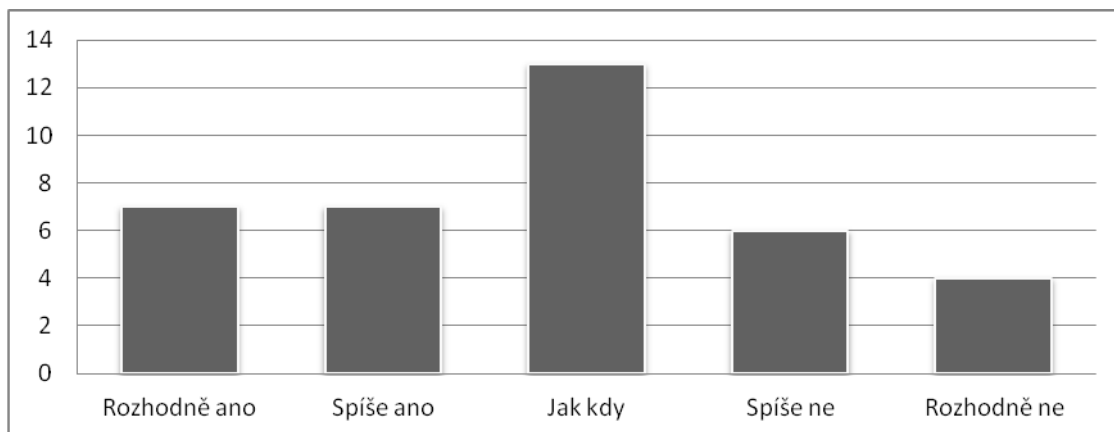
V celkovém součtu 36 respondentů 4 % dotazovaných s tímto tvrzením rozhodně souhlasí a 25 % spíše souhlasí. Odpověď „*jak kdy*“ zaškrtl největší podíl respondentů – 39 %. Zbylá čtvrtina respondentů s tímto tvrzením spíše nesouhlasí. Je však důležité zhodnotit výpovědi rovněž v rámci analyzovaných misí: nejvíce skeptičtí vůči civilním tlumočnickům jsou respondenti z bojové jednotky ISAF. Naopak respondenti z řad vojenských pozorovatelů a kontingentů AČR s tímto tvrzením nesouhlasí, což mimo jiné znovu poukazuje na rozdílný kontext mise, ve které se tlumočí.

4. *Radši bych byl doprovázen tlumočnickem civilistou, protože je neozbrojený a neměl by se tak stát cílem útoku.*

Toto tvrzení přímo vychází z první části teoretické části této diplomové práce, která se podrobněji věnuje právnímu statutu tlumočnicků v zónách konfliktu. Ze Ženevských úmluv vyplývá, že tlumočnick, který se pracuje v zónách konfliktu a není ozbrojen, je považován za civilistu a je tedy mezinárodním humanitárním právem chráněn. Neměl by se tedy stát cílem útoku.

Tabulka 31 Radši bych byl doprovázen neozbrojeným tlumočnickem.

Radši bych byl doprovázen tlumočnickem civilistou, protože je neozbrojený a neměl by se tak stát cílem útoku.					
	Rozhodně ano	Spíše ano	Jak kdy	Spíše ne	Rozhodně ne
ISAF	1	5	8	4	3
OSN	4	0	2	1	0
KONTINGENTY	2	2	3	1	1
Celkem	7	7	13	6	4

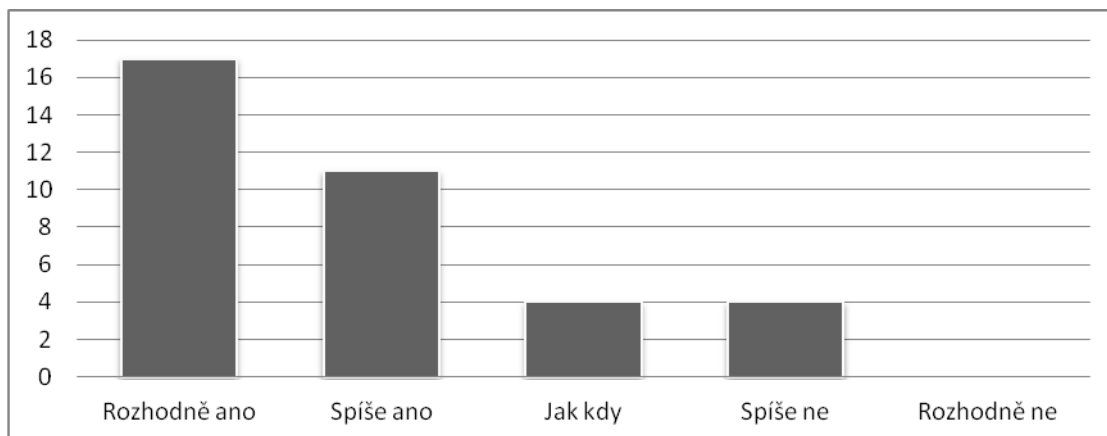
Graf 28 Radši bych byl doprovázen neozbrojeným tlumočnickem.

Z výsledků je patrné, že názory na toto tvrzení nejsou přesně vyhraněné. Největší podíl dotazovaných (38 %) s tímto tvrzením souhlasí. Možnost „*jak kdy*“ uvedlo 35 % dotazovaných a zbylých 27 % nesouhlasí. Rozdílnost názorů na tuto domněnku vychází z ne vždy respektovaného mezinárodního humanitárního práva v praxi. Jak již bylo popsáno v teoretické části této práci, i neozbrojení tlumočníci civilisté se ve velké míře stávají oběťmi bojových akcí.

5. *Je výhodné, má-li tlumočnick základní vojenský výcvik nebo zkušenosti s pohybem v rizikových podmínkách.*

Tabulka 32 Výhoda tlumočnicka se základním vojenským výcvikem.

Je výhodné, má-li tlumočnick základní vojenský výcvik nebo zkušenosti s pohybem v rizikových podmínkách.					
	Rozhodně ano	Spíše ano	Jak kdy	Spíše ne	Rozhodně ne
ISAF	11	8	0	2	0
OSN	2	3	1	1	0
KONTINGENTY	4	0	3	1	0
Celkem	17	11	4	4	0

Graf 29 Výhoda tlumočnicka se základním vojenským výcvikem.

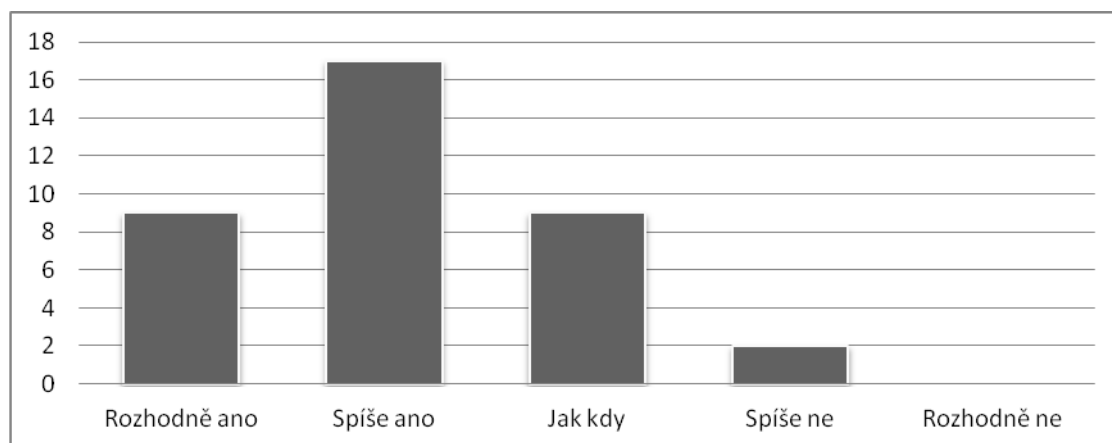
Z celkového počtu 36 respondentů s tímto tvrzením souhlasí naprostá většina: 78 % respondentů. K možnosti „*jak kdy*“ a „*spíše ne*“ se přiklonilo celkem 22 %. Negativní názory lze podložit tím, že ne vždy je nezbytně nutné, aby daný tlumočnicka prošel vojenským výcvikem, pokud ho v prostředí, ve kterém pracuje, nevyužije.

6. Tlumočnicka s vojenským výcvikem je za všech okolností velkou oporou.

Obecně lze zastávat názor, že tlumočnicka, který se pohybuje v zónách konfliktu a to ať už v rámci ozbrojeného konfliktu či post-konfliktní rekonstrukce by měl projít určitým specializačním školením pro mimo jiné zvládnání krizových situací.

Tabulka 33 Tlumočnicka s vojenským výcvikem je velkou oporou.

Tlumočnicka s vojenským výcvikem je za všech okolností velkou oporou.					
	Rozhodně ano	Spíše ano	Jak kdy	Spíše ne	Rozhodně ne
ISAF	6	11	4	0	0
OSN	0	4	2	1	0
KONTINGENTY	3	2	3	1	0
Celkem	9	17	9	2	0

Graf 30 Tlumočník s vojenským výcvikem je velkou oporou.

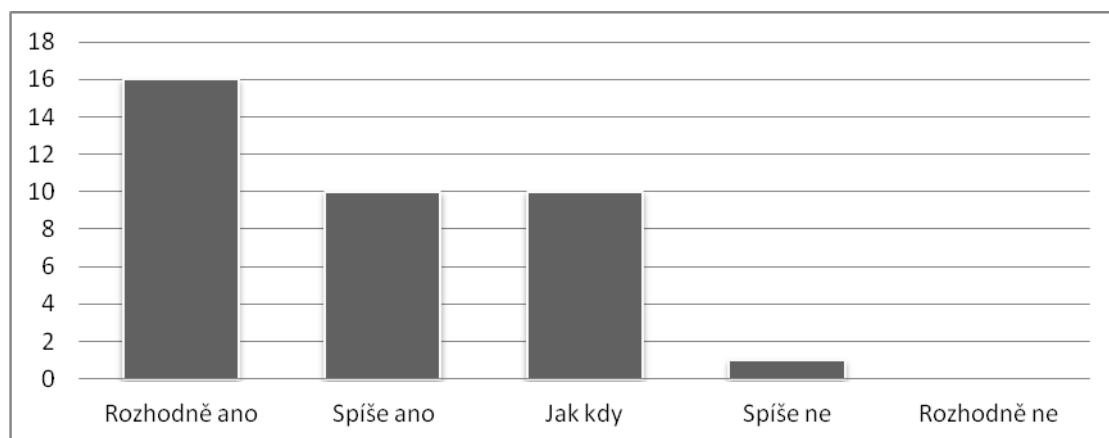
Z výsledků odpovědí vyplývá, že 70 % respondentů s tímto tvrzením souhlasí. Necelá čtvrtina uvedla možnost „*jak kdy*“ a 6 % spíše nesouhlasí. Z těchto výsledků je tedy jasné, že by bylo vhodné, aby tlumočníci, pracující v zónách konfliktu procházeli určitým vojenským výcvikem. Pro zlepšení kvality tlumočnických služeb na zahraničních misích by tedy bylo záhodno, aby se specializovanému výcviku (nejen tlumočnických dovedností) věnovala větší pozornost.

7. V pozorovatelských misích je lepší využívat služeb místních tlumočnicků – civilistů.

Toto shrnující tvrzení vyplývá z informací poskytnutých v teoretické části této práce. Pozorovatelské mise probíhají v zemích po skončení ozbrojeného konfliktu, usuzuje se tedy, že tlumočník z řad civilního obyvatelstva je přidanou hodnotou, neboť nejenže ovládá místní dialekty, orientuje se v kulturních otázkách, zná společenské poměry místa svého působiště, ale také vyniká svou znalostí terénu.

Tabulka 34 V pozorovatelských misích je lepší využívat služeb místních tlumočnicků.

V pozorovatelských misích je lepší využívat služeb místních tlumočnicků-civilistů.					
	Rozhodně ano	Spíše ano	Jak kdy	Spíše ne	Rozhodně ne
ISAF	7	7	6	1	0
OSN	4	2	1	0	0
KONTINGENTY	5	1	3	0	0
Celkem	16	10	10	1	0

Graf 31 V pozorovatelských misích je lepší využívat místních tlumočnicků.

Z výsledků jasně vyplývá, že 70 % dotazovaných vojáků s tímto tvrzením souhlasí. Je na místě zmínit i názorový soulad mezi příslušníky bojové mise a vojenských pozorovatelů. Lze tvrdit, že tato diplomová práce obhájila názor, že v pozorovatelských misích je výhodnější používat tlumočnicka civilistu z řad místního obyvatelstva. Je důležité také zohlednit 27 % respondentů, kteří uvedli možnost „*jak kdy*“. Tento fakt naznačuje, že i v pozorovatelských misích mají tlumočníci-kombatanti své místo (např. při tlumočení jednání strategického rázu). Nelze tedy tvrdit, že v pozorovatelských misích by měli být výlučně používáni pouze místní tlumočníci civilisté.

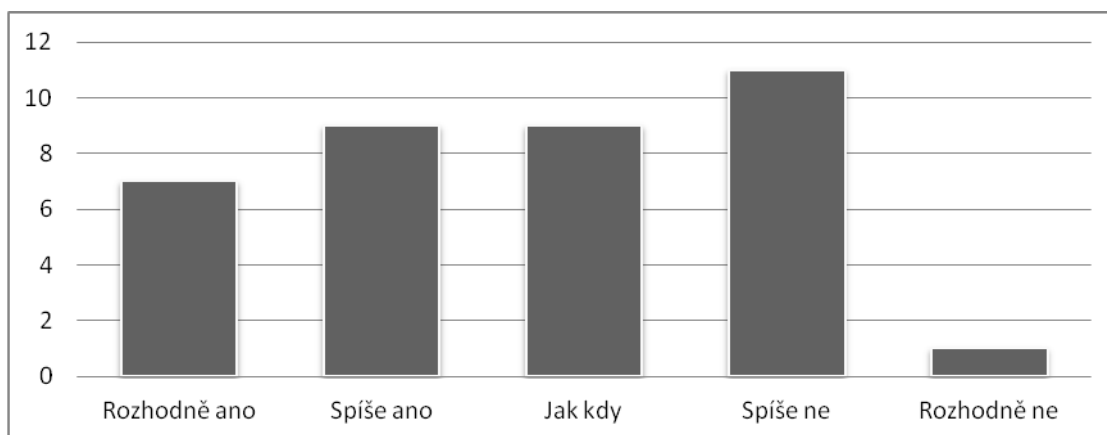
8. *V ozbrojených konfliktech je lepší využívat služeb VZP – tlumočnicků.*

Poslední shrnující tvrzení navazuje na předchozí otázku a rovněž vyplývá z charakteristiky práce tlumočnicků v ozbrojených konfliktech. První část této práce popsala složitou pracovní náplň tlumočnicků v zónách konfliktu a rovněž popsala jejich právní status. Tlumočníci-vojáci z povolání se řadí mezi kombatanty a jsou tudíž legitimním cílem ozbrojených útoků. Z hlediska náplně své práce mohou nacházet uplatnění ať už při komunikaci s místním obyvatelstvem či při tlumočení informací taktického a strategického rázu. Přestože tato kategorie tlumočnicků představuje mnoho výhod (bezpečnostní prověření, loajalita, vojenský výcvik aj.), má i svá negativa jako je možná neznalost kulturních detailů, dialektů či lepší uplatnitelnost na jiné pozici.

Výsledky názorů dotazovaných vojáků na toto tvrzení opět ilustruje následující graf a tabulka:

Tabulka 35 V ozbrojených konfliktech je lepší využívat služeb VZP-tlumočnicků.

V ozbrojených konfliktech je lepší využívat služeb VZP-tlumočnicků.					
	Rozhodně ano	Spíše ano	Jak kdy	Spíše ne	Rozhodně ne
ISAF	6	4	3	8	0
OSN	0	4	2	0	1
KONTINGENTY	1	1	4	3	0
Celkem	7	9	9	11	1

Graf 32 V ozbrojených konfliktech je lepší využívat služeb VZP-tlumočnicků.

Z těchto výsledků jasně vyplývá, že názory na toto tvrzení jsou poměrně rovnoměrně rozvrstveny. Lehce převažuje souhlas s tímto tvrzením – 43 % nad nesouhlasem – 33 %. Možnost „*jak kdy*“ uvedla necelá čtvrtina respondentů.

Názorová nejednoznačnost pramení z rozdílných situací, při kterých se tlumočí v ozbrojených konfliktech. Jak již bylo uvedeno, při komunikaci s místním obyvatelstvem je výhodnější využít služeb místního tlumočnicka a při tlumočení informací strategického rázu je lepší využít služeb tlumočnicka-kombatanta. Z hlediska zvládnání extrémního stresu při bojové akci však převažují klady tlumočnicka-kombatanta, jak rovněž uvedl dotazovaný vojenský pozorovatel:

„Myslíte si tedy, že pro pozorovatelskou misi OSN se více hodí mít tlumočnicka civilistu z místního obyvatelstva a pro bojovou misi je lepší mít profesionálního vojáka tlumočnicka, protože se dostane do situace, kdy mu třeba opravdu půjde o život?

Určitě. Ten profesionál tu situaci určitě může lépe zvládnout, než nějaký místní tlumočnick, který zpanikaří nebo bude vystresovaný, zamrzne a přestane překládat.

Co si osobně myslíte o tom, jestli je výhodnější mít tlumočnicka, který je profesionální voják, má vojenský výcvik jako Vy a specializuje se na tlumočení. Prošel například nějakým základním kurzem pro tlumočnicka, kdy mu vysvětlili, jak má tlumočit....

Já si myslím, že to má smysl, ale až na nějaké vyšší úrovni. Nebo v případě nějaké mise, která je velmi důležitá. Na to, aby seděl na základně v Kalemie a objížděl vesnice, kde by řešil hlouposti, to je zbytečné. Na to opravdu stačí normální místní tlumočnick.“.

Závěrem lze říci, že oproti jasnému souhlasu s používáním tlumočnicků-civilistů z řad místního obyvatelstva v pozorovatelských misích, názory ohledně používání tlumočnicka-kombatanta v ozbrojených konfliktech nejsou vyhraněné. Nejednoznačnost názorů ohledně uplatnění tlumočnicků-kombatantů pramení mimo jiné i z jeho uplatnitelnosti v rámci různých situací, během kterých je vyžadováno tlumočení v ozbrojených konfliktech.

6. Závěr

Cílem teoretické části této práce bylo stručně popsat problematiku tlumočení v zónách konfliktu. První kapitola této práce nastínila úvod do této problematiky prostřednictvím popsání historického vývoje tlumočení v zónách konfliktu a fázích konfliktu, během kterých se tlumočí.

Druhá kapitola teoretické části obsáhla analýzu mezinárodního humanitárního práva v souvislosti s tlumočnickými v zónách konfliktu. Z této kapitoly z hlediska výzkumné otázky: „*Jak je upraven právní status tlumočnicků v zónách konfliktu?*“ vyplývá, že mezinárodní humanitární právo tlumočnickům v zónách konfliktu nevěnuje přílišnou pozornost. Oproti novinářům stojí tlumočníci v zónách konfliktu na okraji zájmu.

Třetí kapitola rozebrala v rámci výzkumné otázky: „*Jak složky Armády České republiky pracují s tlumočnickými?*“ spolupráci české armády s tlumočnickými. V této kapitole se popsalo, že AČR v zahraničních misích používá tři typy tlumočnicků: VZP, OZ a kontraktované místní tlumočnickými.

Čtvrtá kapitola představovala odpověď na další výzkumnou otázku: „*Jaká je jazyková a komunikační příprava vojáků AČR před odjezdem na zahraniční misi?*“. Diplomandka uvedla, že jazykové schopnosti českých vojáků před odjezdem na misi se hodnotí na základě jazykové normy STANAG 6001 a popsala její charakteristiku a rovněž i úspěšnost českých vojáků při jejím skládání. Z informací vyplynulo, že čeští vojáci mnohdy nesplňují požadavky na znalosti anglického jazyka a příliš neovládají další cizí jazyky.

Z výsledků dotazníkové šetření byly vyhodnoceny mimo jiné rozdíly mezi tlumočnickem-civilistou a tlumočnickem-kombatantem. Mezi odpovědi na výzkumnou otázku: „*Jak vojáci vnímají rozdíly v tlumočnickém výkonu vycvičeného vojáka a vycvičeného tlumočnicka v zóně konfliktu?*“, lze uvést, že ve větší míře se oceňuje role tlumočnicka-civilisty z řad místního obyvatelstva, se kterým respondenti nejvíce přiházeli do styku. Tito tlumočnicki tlumočili jak pracovní jednání, tak jednání s místním obyvatelstvem a obecně se s nimi dotazovaní vojáci utvářeli dobré pracovní vztahy. Dotazovaní vojáci si cení místních tlumočnicků díky jejich znalosti prostředí, ale také se shodují na tom, že je výhodné využívat služeb tlumočnicků s vojenským výcvikem.

Tato práce se také věnovala analýze vystavení tlumočnicka extrémnímu stresu. Byla položena výzkumná otázka: „*Do jaké míry je v konfliktní situaci ovlivněn tlumočnický*

výkon?“, která však nelze dostatečně analyzovat. Většina vojáků uvedla, že v limitních situacích se jejich tlumočnick snažil danou situaci řešit, ale v několika případech tlumočnick přestal tlumočit.

Poslední část této diplomové práce porovnávala charakteristiky tlumočnicků-civilistů z řad místního obyvatelstva s tlumočnický-kombatanty v rámci výzkumné otázky: *„Jaké jsou v zóně konfliktu výhody a nevýhody profesionálního tlumočnicka s adekvátním výcvikem oproti jiným variantám?“*. Ukázalo se, že jednotlivé výhody a nevýhody použití zmíněných typů tlumočnicků vyplývají z vlastností prostředí, ve kterém tlumočí. Dle názorů dotazovaných vojáků tlumočnicki-kombatanti mohou být uplatnitelní v ozbrojených konfliktech díky jejich stresové odolnosti a výcviku a při tlumočení informací taktického rázu. Naproti tomu tlumočnicki-civilisté z řad místního obyvatelstva nacházejí své uplatnění jak v ozbrojených konfliktech při komunikaci s místním obyvatelstvem, tak zejména v pozorovatelských misích. Dotazovaní vojáci hodnotí místní tlumočnický-civilisty velmi kladně díky jejich znalostem prostředí, kultury a všeobecným schopnostem.

7. Summary

The thesis examines interpreting in conflict zones. The theoretical section offers a brief historical overview of interpreting in conflict zones and the use of interpreters in various phases of conflict. This chapter also presents the two types of interpreters: civilians and combatants.

The second part deals with the legal status of interpreters working in the conflict environment. The study shows that international humanitarian law pays little attention to interpreters working in conflict zones. It demonstrates the lack of legal definitions of war interpreters in the UN legal system as well as the vague definitions in the Geneva Conventions.

The third section discusses the use of interpreters in the Czech Army and covers the language skills of the current Czech Army personnel. The thesis argues that the language capabilities of Czech soldiers do not meet the expected criteria. The last chapter of the theoretical section represents an overview of the past and current missions of the Czech Army. This topic is covered in order to present the context in interpreting in the missions analyzed.

The research included in the empirical part of the thesis was conducted using survey among Czech soldiers and structured interviews with Czech military staff. The results reveal insufficient language skills of Czech military personnel and a lack of experience with interpreting. However, the results also show that Czech soldiers are generally satisfied with the quality of interpreting provided in the foreign missions and stress the need for building friendly relationship with their interpreters. The soldiers' responses indicate that their interpreters were not used to face extreme situation very often and when they did, they always tried to resolve the stressful situation.

Another chapter of the empirical part describes the advantages and disadvantages of the use of female interpreters in conflict zones and emphasizes that their role in conflict zones tends to be neglected despite being important as mentioned by the female participants of the questionnaire survey.

The last part of the thesis covers the differences between civilian interpreters and military interpreters analyzing the soldiers' responses to the presented questionnaires. The soldiers claim that it is convenient to use civilian interpreters in observer missions.

Still, it is not possible to conclude that combatant interpreters are preferable in war zones due to the various situations in which a civilian interpreter could perform better.

8. Seznam použitých pramenů

Monografie a části monografií

BAIGORRI-JALÓN, J. 2000. *Wars, languages and the role(s) of interpreters*. University of Salamanca. Salamanca. 18s.

CRONIN, M. 2002. *The Empire Talks Back: Orality, Heteronomy and the Cultural Turn in Interpreting Studies*. Pöchhacker, F. & Shlesinger, M. (eds.) *The Interpreting Studies Reader*. London/New York: Routledge. 387-396.

ČEŇKOVÁ, I., a kol. 2001: *Teorie a didaktika tlumočení I*. FF UK Praha: Desktop Publishing. 70s.

INSTITUT DOKTRÍN. 2010. *Zkušenosti z práce s tlumočnickem*. Zkušenosti z operací č. 1/2010. Velitelství výcviku – Vojenská akademie. Vyškov. 56s.

KELLY, M.; BAKER, C. 2013. *Interpreting the peace. Peace Operations, Conflict and Language in Bosnia-Herzegovina*. Palgrave Studies in Languages at War. Houndmills. 227 s.

MIRANDÉ, A.; ENRÍQUEZ, E. 1979. *La Chicana. The Mexican-American Woman*. Chicago: University of Chicago. 294s.

MÜLLER, Kurt E. 1984. *Language Problems during Multinational Military Operations in Korea*. Edwards, J. and H. Tonkin (eds). 81-99.

SALMONI, B. 2000. *Effective Use of a Translator for US Marine Forces*. OIF 2-2. US Naval Postgraduate School, Monterey. 63s.

Elektronicky dostupné zdroje

AGENTURA PERSONALISTIKY AČR. 2014. *Statistická ročenka 2013*. Praha. Dostupné z WWW: <www.mocr.army.cz/scripts/file.php?id=195321&down=yes > [cit. 2014-10-10].

AIIC. 2013. *Interpreters are being killed. Help save a life*. Dostupné z WWW:<<http://aiic.net/page/6573/interpreters-working-in-war-zones-face-grave-risks-it-s-time-to-act/lang/1>> [cit. 2014-29-4].

AIIC. 2012. *Conflict zone field guide for civilian translators/interpreters and users of their services*, Version 3/2012. Dostupné z WWW:<<http://www.aticom.de/dateien/field-guide-122-e.pdf>> [cit. 2014 -29-4].

BARTOLONI, G. 2009. *General Principles of International Law and Their Applications to Interpreters Serving in Conflict Situations*. Sanremo: Instituto Internazionale di Diritto Umanitario. Dostupné z WWW: <<http://aiic.net/page/3396/general-principles-of-international-humanitarian-law/lang/1>> [cit. 2014-15-4].

CENTRE FOR INTERPRETING IN CONFLICT ZONES. Université de Genève. Dostupné z WWW: <<http://inzone.fti.unige.ch/>>

COMMITTEE TO PROTECT JOURNALISTS. 2007. *Ajmal Naqshbandi*. Dostupné z WWW: <<https://cpj.org/killed/2007/ajmal-nakshbandi.php>> [cit. 2014-15-4].

CONVENTION ON PRIVILEGES AND IMMUNITIES OF THE UNITED NATIONS. 1946. Dostupné z WWW: <<http://www.un.org/en/ethics/pdf/convention.pdf>> [cit. 2014-10-5].

EDWARDS, V. 2001. *The Role of Communication in Peace and Relief Mission Negotiations*. Translation Journal. Dostupné z WWW: <<http://www.translationjournal.net/journal/20interpr.htm>> [cit. 2014-18-6].

FITCHETT, L. 2013. *Open letter to the Spanish Minister of Defense*. Dostupné z WWW:<<http://aiic.net/page/6605/open-letter-to-the-spanish-minister-of-defense/lang/1>> [cit. 2014-29-4].

FITCHETT, L. 2013. *Open letter to the French President*. Dostupné z WWW: <<http://aiic.net/page/6579/open-letter-to-the-french-president/lang/1>> [cit. 2014-29-4].

GOARMY.COM. 2014. *About Linguists*. Dostupné z WWW: <<http://www.goarmy.com/linguist/about/linguist.html>> [cit. 2014-15-5].

HENCKAERTS, J-M. 2005. *Study on customary international humanitarian law: A contribution to the understanding and respect for the rule of law in armed conflict*. International Review of the Red Cross. Ženeva. Dostupné z WWW:

<<https://www.icrc.org/eng/resources/documents/publication/p0860.htm>> [cit. 2014-10-5].

INTERNATIONAL CRIMINAL COURT. *Rules of Procedure and Evidence*. 2000. Dostupné z WWW: <<http://www1.umn.edu/humanrts/instree/iccrulesofprocedure.html>> [cit. 2014-10-5].

INTERNATIONAL COMMITTEE OF THE RED CROSS; MELZER, N. 2009. *Interpretive Guidance on the Notion of Direct Participation in Hostilities under International Humanitarian Law*. Ženeva. Dostupné z WWW: <<https://www.icrc.org/eng/resources/documents/publication/p0990.htm>> [cit. 2014-10-5].

KRUZE, J. 2008. *American Forces Press Service*. Dostupné z WWW:

<<http://www.globalsecurity.org/military/library/news/2008/10/mil-081015-afps06.htm>> [cit. 2014-30-4].

MASON, C. 2012 *Status of Forces Agreement (SOFA): What Is It, and How Has It Been Utilized?* Congressional Research Service. Dostupné z WWW:

<<http://fas.org/sgp/crs/natsec/RL34531.pdf>>USA [cit. 2014-30-4].

MILITARY TIMES. 2008. Contractor convicted in rare-court martial. Dostupné z WWW:

<<http://www.militarytimes.com/article/20080622/NEWS/806220301/Contractor-convicted-in-rare-court-martial>> [cit. 2014-30-4].

PICTET (ed.). 1970. *The Geneva Conventions of 12 August 1949: Commentary*, Vol. III, Geneva. Dostupné z WWW:

<1960 http://www.loc.gov/rr/frd/Military_Law/pdf/GC_1949-III.pdf> [cit. 2014-29-4].

POTTINGER, M.. 2010. *Half hearted: Trying to win Afghanistan without Afghan women*. Dostupné z WWW: <<http://smallwarsjournal.com/jrnl/art/trying-to-win-afghanistan-without-afghan-women>> [cit. 2014-29-9].

SCHMITT, M.; GARRAWAY, C.; DINSTEIN, Y. 2006. *The Manual on the Law of Non-International Armed Conflict*. Sanremo. Dostupné z WWW:

<<http://www.iihl.org/iihl/Documents/The%20Manual%20on%20the%20Law%20of%20NIAC.pdf>>
[cit. 2014-30-4].

Dokumenty OSN

Oil for Food Programme UN. Dostupné z WWW: <<http://www.un.org/News/dh/iraq/oip/facts-oilforfood.htm>> [cit. 2014-29-4].

Rezoluce 1738 Rady bezpečnosti OSN. 2006. OSN. Dostupné z WWW:
<<http://www.un.org/News/Press/docs/2006/sc8929.doc.htm>> [cit. 2014-29-4].

UN DOC.A/45/594 1990. 1990. OSN. Dostupné z WWW:
<<http://www.un.org/Docs/journal/asp/ws.asp?m=A/45/594>> [cit. 2014-30-4].

Dokumenty NATO

Deskriptor STANAG 6001. Dostupné z WWW: <<http://www.stanag6001.com/languages/>>
[cit. 2014-29-9].

Partnership for Peace. Dostupné z WWW: <<http://www.nato.int/docu/comm/49-95/c940110b.htm>> [cit. 2014-29-9].

Univerzita obrany

Centrum jazykové přípravy AČR. Univerzita obrany. Dostupné z WWW:
<<http://www.unob.cz/cjv>> [cit. 2014-15-9].

Deskriptor STANAG 6001. Dostupný z WWW:
<http://www.unob.cz/cjv/Documents/STANAG%206001_czech.pdf> [cit. 2014-15-9].

Testování STANAG 60001. Dostupné z WWW:
<http://www.unob.cz/cjv/Stranky/testovani_formatSLP2.aspx> [cit. 2014-15-9].

STANAG 6001

Porovnání úrovní STANAG dle SERR. Dostupné z WWW:

<http://edu.emfa.pt/moodle/file.php/963/stanag/COMPARISON_CHART.pdf>

STANAG 6001: Dostupné z WWW: <<http://www.stanag6001.com/>>[cit. 2014-15-9].

Mise AČR

Mise AČR. Dostupné z WWW: <<http://www.mise.army.cz>>[cit. 2014-14-7].

Mise NATO. Dostupné z WWW: <<http://www.natoaktual.cz/mise>>[cit. 2014-14-7].

Mise SFOR. Dostupné z WWW: <<http://www.mise.army.cz/scripts/detail.php?id=3707>>
[cit. 2014-14-7].

Mise KFOR I. Dostupné z WWW: <<http://www.mise.army.cz/scripts/detail.php?id=3709>>
[cit. 2014-14-7].

Mise KFOR II. Dostupné z WWW: <<http://www.mise.army.cz/scripts/detail.php?id=3711>>
[cit. 2014-14-7].

Mise MNF I. Dostupné z WWW: <<http://www.mise.army.cz/scripts/detail.php?id=12577>>
[cit. 2014-14-7].

ISAF KAIA. Dostupné z WWW: <<http://www.mise.army.cz/scripts/detail.php?id=8804>>
[cit. 2014-14-7].

ISAF Polní nemocnice a chemický odřad. Dostupné z WWW:

<<http://www.mise.army.cz/scripts/detail.php?id=12573>>[cit. 2014-14-7].

Český kontingent v provincii Uruzgán. Dostupné

z WWW:<<http://www.mise.army.cz/scripts/detail.php?id=11451>>[cit. 2014-14-7].

Historie nasazení české vrtulníkové jednotky v Afghánistánu. Dostupné z WWW:
<<http://www.mise.army.cz/scripts/detail.php?id=48178>>[cit. 2014-14-7].

Úkolová uskupení v Afghánistánu. Dostupné z WWW:
<<http://www.mise.army.cz/scripts/detail.php?id=72187>>[cit. 2014-16-7].

Český kontingent v provincii Wardak. Dostupné z WWW:
<<http://www.mise.army.cz/scripts/detail.php?id=81877>>[cit. 2014-16-7].

Poradní a výcvikový tým Wardak. Dostupné z WWW:
<<http://www.mise.army.cz/scripts/detail.php?id=83078>>[cit. 2014-16-7].

ISAF PRT. Dostupné z WWW: <<http://www.mise.army.cz/scripts/detail.php?id=87307>>

Poradní tým Wardak. Dostupné z WWW:
<<http://www.mise.army.cz/scripts/detail.php?id=46900>>[cit. 2014-16-7].

2. Strážní rota Bagram. Dostupné z WWW: <<http://www.mise.army.cz/aktualni-mise/afg-parwan-sr-baf/afghanistan-parwan-sr-baf-isaf-90380/>>[cit. 2014-16-7].

Úkolové uskupení ISAF AČR. Dostupné z WWW: <<http://www.mise.army.cz/aktualni-mise/ukolove-uskupeni-acr-isaf-42409/>>[cit. 2014-16-7].

Mise OSN

Mise UNOMIG. Dostupné z WWW:
<<http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unomig/>>[cit. 2014-17-7].

Mise UNMEE. Dostupné z WWW: <<http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unmee/>>
[cit. 2014-17-7].

Mise MONUSCO. Dostupné z WWW: <<http://monusco.unmissions.org/>>[cit. 2014-17-7].

Mise MONUC. Dostupné z WWW: <<http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/monuc/>>
[cit. 2014-17-7].

Mise UNMIL. Dostupné z WWW: <<http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/unmil/>>
[cit. 2014-17-7].

Další použité dokumenty

Defense Academy of the United Kingdom. Dostupné z WW: <<http://www.da.mod.uk/>>
[cit. 2014-30-4].

Military technical agreement. 2001. URL:
<<http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/+http://www.operations.mod.uk/isafmta.pdf>>
[cit. 2014-30-4].

Ministerstvo obrany ČR. 2012. Obranná strategie České republiky. Praha. Dostupné z WWW:
<http://www.mocr.army.cz/images/id_40001_50000/46088/STRATEGIE_ce.pdf> [cit. 2014-30-4].

Ministerstvo obrany ČR. 2011. Bílá kniha o obraně. Praha. Dostupné z WWW:
<<http://www.mocr.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/plne-zneni-bile-knihy-o-obrane-55515/>> [cit. 2014-30-4].

SOFA. Dostupné z WWW: <<http://www.globalsecurity.org/military/facility/sofa.htm>>
[cit. 2014-29-4].

Společný evropský referenční rámec pro jazyky. Dostupné z WW: <<http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/spolecny-evropsky-referencni-ramec-pro-jazyky>> [cit. 2014-30-9].

Ženevské úmluvy a dodatkové protokoly. 2005. URL:
<http://www.cervenkykriz.eu/cz/mhp_knihovna/zenevske_umluvy.pdf> [cit. 2014-29-4].

9. Přílohy

9.1. Seznam tabulek a grafů

9.1.1. Seznam tabulek

Tabulka 1 Ukončené mise kontingentů AČR	41
Tabulka 2 Aktuální mise AČR.....	42
Tabulka 3 Mise vojenských pozorovatelů AČR	43
Tabulka 4 Aktuální mise vojenských pozorovatelů AČR	45
Tabulka 5 Jazykové schopnosti: angličtina	56
Tabulka 6 Jazykové schopnosti: francouzština.....	56
Tabulka 7 Jazykové schopnosti: němčina.....	57
Tabulka 8 Jazykové schopnosti: ruština	57
Tabulka 9 Složení jazykové zkoušky před odjezdem na misi	58
Tabulka 10 Znalost jazyka/jazyků země zahraniční mise	59
Tabulka 11 Jazykový kurz před odjezdem na misi.....	60
Tabulka 12 Kurz kultury před odjezdem na misi	61
Tabulka 13 Specializační kurz před odjezdem na misi.....	61
Tabulka 14 Zkušenosti s komunikací za pomoci tlumočnicka.....	62
Tabulka 15 Školení jak pracovat s tlumočnickem.....	63
Tabulka 16 Tlumočení pracovních jednání v misi.....	65
Tabulka 17 Tlumočení při komunikaci s místním obyvatelstvem.....	65
Tabulka 18 Kvalita tlumočnických služeb v misi.....	67
Tabulka 19 Hodnocení spolupráce s tlumočnickem.....	68
Tabulka 20 Věrohodnost tlumočení v misi.....	70
Tabulka 21 Neustrannost tlumočnicka v misi	71
Tabulka 22 Četnost vystavení tlumočnicka extrémnímu stresu	73
Tabulka 23 Chování tlumočnicka v extrémní situaci	73
Tabulka 24 Vnímání tlumočnicka	75
Tabulka 25 Kdyby to jen trochu šlo, raději bych se obešel bez tlumočnicka.....	76
Tabulka 26 S některými tlumočnickými se dá vybudovat vztah.	77
Tabulka 27 Celková spokojenost s tlumočením na misi.....	79

Tabulka 28 Místní tlumočníci v extrémních situacích nezvládají svůj stres.	89
Tabulka 29 Místní tlumočníci jsou neocenitelní svojí znalostí terénu a zvyklostí. .	90
Tabulka 30 U tlumočnicka civilisty nikdy nevíte, co se dá od něj očekávat.	91
Tabulka 31 Radši bych byl doprovázen neozbrojeným tlumočnickem.	92
Tabulka 32 Výhoda tlumočnicka se základním vojenským výcvikem.	93
Tabulka 33 Tlumočnick s vojenským výcvikem je velkou oporou.	94
Tabulka 34 V pozorovatelských misích je lepší využívat místních tlumočnicků.	95
Tabulka 35 V ozbrojených konfliktech je lepší využívat služeb VZP-tlumočnicků. 97	

9.1.2. Seznam grafů

Graf 1 Jazykové schopnosti: angličtina	56
Graf 2 Jazykové schopnosti: francouzština	56
Graf 3 Jazykové schopnosti: němčina	57
Graf 4 Jazykové schopnosti: ruština	57
Graf 5 Celková jazyková znalost	58
Graf 6 Složení jazykové zkoušky před odjezdem na misi	59
Graf 7 Znalost jazyka/jazyků země zahraniční mise	59
Graf 8 Jazykový kurz před odjezdem na misi.....	60
Graf 9 Kurz kultury před odjezdem na misi	61
Graf 10 Specializační kurz před odjezdem na misi	62
Graf 11 Zkušenosti s tlumočením před odjezdem na misi.....	63
Graf 12 Školení jak pracovat s tlumočnickem.....	64
Graf 13 Tlumočení pracovních jednání v misi	65
Graf 14 Tlumočení při komunikaci s místním obyvatelstvem	66
Graf 15 Kvalita tlumočnických služeb v misi	67
Graf 16 Hodnocení spolupráce s tlumočnickem.....	68
Graf 17 Věrohodnost tlumočení v misi.....	70
Graf 18 Neustrannost tlumočnicka v misi	71
Graf 19 Četnost vystavení tlumočnicka extrémnímu stresu	73
Graf 20 Chování tlumočnicka v extrémní situaci	74
Graf 21 Vnímání tlumočnicka	76
Graf 22 Kdyby to jen trochu šlo, raději bych se obešel bez tlumočnicka.	77

Graf 23 S některými tlumočnickými se dá vybudovat vztah.	78
Graf 24 Celková spokojenost s tlumočením na misi	79
Graf 25 Místní tlumočnické v extrémních situacích nezvládají svůj stres.	89
Graf 26 Místní tlumočnické jsou neocenitelní svojí znalostí terénu a zvyklostí.....	90
Graf 27 U tlumočnicka civilisty nikdy nevíte, co se od něj dá očekávat.	91
Graf 28 Radši bych byl doprovázen neozbrojeným tlumočnickém.	93
Graf 29 Výhoda tlumočnicka se základním vojenským výcvikem.	94
Graf 30 Tlumočnick s vojenským výcvikem je velkou oporou.....	95
Graf 31 V pozorovatelských misích je lepší využívat místních tlumočnicků.	96
Graf 32 V ozbrojených konfliktech je lepší využívat služeb VZP-tlumočnicků.....	97

9.2. Vzor dotazníku pro vojáky AČR

Předkládaný anonymní dotazník slouží ke zhodnocení zkušeností s tlumočením ve specifických podmínkách v rámci zpracování mé diplomové práce. Věřím, že Vás zaujme a že mi poskytne spoustu zcela unikátních informací. K tomu stačí, abyste vždy zakroužkovali číslo odpovědi, která nejlépe vystihuje Váš názor. V některých otázkách můžete odpovědi vypsat vlastními slovy; uvítám, když budou stručné, ale co nejkonkrétnější. Za vyplnění dotazníku předem děkuji.

Název a místo působení mise:.....

Rok působení v misi:

1) Jaké znáte jazyky kromě češtiny: Výborně Vůbec ne

Angličtina	1	2	3	4	5
Francouzština	1	2	3	4	5
Němčina	1	2	3	4	5
Ruština	1	2	3	4	5
Španělština	1	2	3	4	5
Jiný (uveďte) _____	1	2	3	4	5

2) Musel jste před odjezdem na zahraniční misi AČR složit jazykovou zkoušku?

1. Ano – uveďte jakou a úroveň
2. Ne

3) Měl jste znalost jazyka/jazyků země zahraniční mise?

1. Ano
2. Ne

4) Absolvoval jste před odjezdem na misi nějaký specializační kurz?

a) jazykový	ANO	NE
b) zaměřený na místní kulturu a zvyklosti	ANO	NE
c) jiný, jaký? _____	ANO	NE

5) Měl jste před odjezdem na misi zkušenost s komunikací za pomoci tlumočnicka?

1. Vůbec ne, poprvé mi bylo tlumočeno až na misi
2. Ano, ale v jiném prostředí
3. Ano, během výkonu práce

6) Prošel jste nějakým školením jak spolupracovat s tlumočnickem?

1. Ano, poznatky jsem pak využíval v misi

2. Ano, informace ale úplně neodpovídaly realitě v misi, nebyly dostatečné
 3. Ne, ale během komunikace v misi to příliš nevadilo
 4. Ne a během komunikace v misi to byl problém
- 7) Při pracovních jednáních tlumočil převážně:
1. Tlumočnick voják z povolání
 2. Tlumočnick civilista z mezinárodního personálu mise
 3. Tlumočnick z místního obyvatelstva
 4. Nelze říci, bylo to velmi různé
 5. Tlumočení se téměř nevyužívalo
- 8) Při komunikaci s místním obyvatelstvem Vám tlumočil:
1. Tlumočnick voják z povolání
 2. Tlumočnick civilista z mezinárodního personálu mise
 3. Tlumočnick z místního obyvatelstva
 4. Nelze říci, bylo to velmi různé
 5. Tlumočení se téměř nevyužívalo
- 9) Byl Vám přidělen jeden tlumočnick po celou dobu mise?
1. Ano
 2. Ne, ale vždy šlo o delší dobu spolupráce
 3. Ne, tlumočnicki se střídali
- 10) Jakým způsobem Vám tlumočnick tlumočil?
	Většinou	Občas	Málokdy	Nikdy
a) Konsekutivně – po částech	1	2	3	4
b) Šušotáží – šeptem simultánně	1	2	3	4
c) Jinak – uveďte				____
- 11) Jak byste ohodnotil nabídku a kvalitu poskytovaných tlumočnických služeb v misi?
- 1 – nejlepší
 - 2
 - 3
 - 4
 - 5 – nejhorší
- 12) Jak byste ohodnotil spolupráci s tlumočnickem (s tím, se kterým jste spolupracoval nejvíce)?
- 1 – nejlepší
 - 2
 - 3
 - 4
 - 5 – nejhorší

13) Myslíte si, že Vám tlumočník vždy tlumočil věrohodně?

1. Ano
2. Ne (uveďte prosím důvod nebo popište situace, kde vznikaly problémy)

14) Myslíte si, že Váš tlumočník byl ve výkonu své práce nestranný, že do spolupráce nepromítal nějaké své osobní zájmy nebo zájmy někoho dalšího?

1. Ano, nevyskytly se žádné potíže
2. Většinou šlo o solidní přístup
3. Jak kdy
4. Většinou bylo nutno překonávat určité obtíže
5. Mám s tím velmi špatnou zkušenost

15) Nyní Vám předložíme několik výroků, kterou mohou charakterizovat Vaše zkušenosti s tlumočníky. U každé položky vyznačte, jak moc s uvedeným názorem souhlasíte, anebo nesouhlasíte.

	Rozhodně ano	Spíše ano	Jak kdy	Spíše ne	Rozhodně ne
V pozorovatelských misích je lepší využívat služeb místních tlumočnicků – civilistů.	1				5
V ozbrojených konfliktech je lepší využívat služeb VZP – tlumočnicků.	1				5
Tlumočníci z místního obyvatelstva jsou v extrémních situacích vždy přítěží, protože nezvládají svůj stres.	1				5
Tlumočníci z řad místních jsou vlastně neocenitelní svojí znalostí terénu a zvyklostí.	1				5
Radši bych byl doprovázen tlumočnickem civilistou, protože je neozbrojený a neměl by se tak stát cílem útoku.	1				5
Je výhodné, má-li tlumočník základní vojenský výcvik nebo zkušenosti s pohybem v rizikových podmínkách.	1				5
U civilisty nikdy nevíte, co se od něj dá očekávat.	1				5
Kdyby to jen trochu šlo, raději bych se obešel bez tlumočnicků.	1				5
S některými tlumočníky se dá vybudovat docela solidní vztah, jsou dobrými parťáky.	1				5
Tlumočník s vojenským výcvikem je za všech okolností velkou oporou.	1				5

16) Zažil jste situaci, kdy byl Váš tlumočník ovlivněn extrémním stresem (např. bezprostředním ohrožením na životě)?

- a) Ano, velmi často

- b) Ano, celkem často
- c) Ano, občas
- d) Málokdy
- e) Téměř nikdy

- 16b) Pokud ano, popište prosím, o jakou situaci se jednalo:

- 16c) Jak se tlumočnick zachoval?

- a) Snažil se situaci řešit
- b) Přestal tlumočit
- c) Utekl

Jiné – uveďte:

17) Můžete uvést konkrétní příklady hraničních situací, kdy Vám přístup tlumočnicka velmi pomohl, anebo Vás naopak velice ohrozil?

18) Jak byste celkově ohodnotil tlumočení během zahraniční mise:

- 1. Velmi spokojený
- 2. Spíše spokojený
- 3. Tak napůl spokojený, napůl ne
- 4. Spíše nespokojený
- 5. Velmi nespokojený

19) Zkuste si vzpomenout, jak jste během mise vnímal svého tlumočnicka:

- a) Jako cenného partnera a spolupracovníka
- b) Jako výhodu a podporu, nebyl pro mě však nezbytně nutný
- c) Jako něco, co si člověk nevybírání, co musí přijmout
- d) Jako svého druhu přítěž

20) Co byste ohledně tlumočení na zahraničních misích AČR doporučil svým kolegům vojákům?

21) Jaký je Váš věk?

- 1. Do 30 let
- 2. 31 – 40 let
- 3. 41 a více let

22) Kolik zahraničních misí AČR jste již absolvoval?

.....

9.3. Vzor dotazníku pro vojákyně AČR

Předkládaný anonymní dotazník slouží ke zhodnocení zkušeností s tlumočením ve specifických podmínkách v rámci zpracování mé diplomové práce. Věřím, že Vás zaujme a že mi poskytne spoustu zcela unikátních informací. K tomu stačí, abyste vždy zakroužkovaly číslo odpovědi, která nejlépe vystihuje Váš názor. V některých otázkách můžete odpovědi vypsát vlastními slovy; uvítám, když budou stručné, ale co nejkonkrétnější. Za vyplnění dotazníku předem děkuji.

Název a místo působení mise:.....

Rok působení v misi:

- 1) Jaké znáte jazyky kromě češtiny:
	Výborně	4	3	2	1	Vůbec ne
Angličtina	1	2	3	4	5	
Francouzština	1	2	3	4	5	
Němčina	1	2	3	4	5	
Ruština	1	2	3	4	5	
Španělština	1	2	3	4	5	
Jiný (uveďte) _____	1	2	3	4	5	
- 2) Musela jste před odjezdem na zahraniční misi AČR složit jazykovou zkoušku?
- Ano – uveďte jakou a úroveň
 - Ne
- 3) Měla jste znalost jazyka/jazyků země zahraniční mise?
- Ano
 - Ne
- 4) Absolvovala jste před odjezdem na misi nějaký specializační kurz?
a) jazykový	ANO	NE
b) zaměřený na místní kulturu a zvyklosti	ANO	NE
c) jiný, jaký? _____	ANO	NE
- 5) Měla jste před odjezdem na misi zkušenost s komunikací za pomoci tlumočnicka?
- Vůbec ne, poprvé mi bylo tlumočeno až na misi
 - Ano, ale v jiném prostředí
 - Ano, během výkonu práce
- 6) Prošla jste nějakým školením jak spolupracovat s tlumočnickem?
- Ano, poznatky jsem pak využila v misi

2. Ano, informace ale úplně neodpovídaly realitě v misi, nebyly dostatečné
 3. Ne, ale během komunikace v misi to příliš nevadilo
 4. Ne a během komunikace v misi to byl problém
- 7) Při pracovních jednáních tlumočil převážně:
1. Tlumočnick voják z povolání
 2. Tlumočnick civilista z mezinárodního personálu mise
 3. Tlumočnick z místního obyvatelstva
 4. Nelze říci, bylo to velmi různé
 5. Tlumočení se téměř nevyužívalo
- 8) Při komunikaci s místním obyvatelstvem Vám tlumočil:
1. Tlumočnick voják z povolání
 2. Tlumočnick civilista z mezinárodního personálu mise
 3. Tlumočnick z místního obyvatelstva
 4. Nelze říci, bylo to velmi různé
 5. Tlumočení se téměř nevyužívalo
- 9) Byl Vám přidělen jeden tlumočnick po celou dobu mise?
1. Ano
 2. Ne, ale vždy šlo o delší dobu spolupráce
 3. Ne, tlumočnicki se střídali
- 10) Jakým způsobem Vám tlumočnick tlumočil?
	Většinou	Občas	Málokdy	Nikdy
a) Konsekutivně – po částech	1	2	3	4
b) Šušotáží – šeptem simultánně	1	2	3	4
c) Jinak – uveďte				____
- 11) Jak byste ohodnotila nabídku a kvalitu poskytovaných tlumočnických služeb v misi?
- 1 – nejlepší
 - 2
 - 3
 - 4
 - 5 – nejhorší
- 12) Jak byste ohodnotila spolupráci s tlumočnickem (s tím, se kterým jste spolupracovala nejvíce)?
- 1 – nejlepší
 - 2
 - 3
 - 4
 - 5 – nejhorší

13) Myslíte si, že Vám tlumočnick vždy tlumočil vřerohodně?

1. Ano
2. Ne (uved'te prosím důvod nebo popište situace, kde vznikaly problémy)

14) Myslíte si, že Váš tlumočnick byl ve výkonu své práce nestranný, že do spolupráce nepromítal nějaké své osobní zájmy nebo zájmy někoho dalšího?

1. Ano, nevyskytly se žádné potíže
2. Většinou šlo o solidní přístup
3. Jak kdy
4. Většinou bylo nutno překonávat určité obtíže
5. Mám s tím velmi špatnou zkušenost

15) Nyní Vám předložíme několik výroků, kterou mohou charakterizovat Vaše zkušenosti s tlumočnick. U každé položky vyznačte, jak moc s uvedeným názorem souhlasíte, anebo nesouhlasíte.

	Rozhodně ano	Spíše ano	Jak kdy	Spíše ne	Rozhodně ne
V pozorovatelských misích je lepší využívat služeb místních tlumočnicků – civilistů.	1				5
V ozbrojených konfliktech je lepší využívat služeb VZP – tlumočnicků.	1				5
Tlumočnick z místního obyvatelstva jsou v extrémních situacích vždy přítěží, protože nezvládají svůj stres.	1				5
Tlumočnick z řad místních jsou vlastně neocenitelní svojí znalostí terénu a zvyklostí.	1				5
Radši bych byl doprovázen tlumočnickem civilistou, protože je neozbrojený a neměl by se tak stát cílem útoku.	1				5
Je výhodné, má-li tlumočnick základní vojenský výcvik nebo zkušenosti s pohybem v rizikových podmínkách.	1				5
U civilisty nikdy nevíte, co se od něj dá očekávat.	1				5
Kdyby to jen trochu šlo, raději bych se obešel bez tlumočnicků.	1				5
S některými tlumočnick se dá vybudovat docela solidní vztah, jsou dobrými partáky.	1				5
Tlumočnick s vojenským výcvikem je za všech okolností velkou oporou.	1				5

16) Zažila jste situaci, kdy byl Váš tlumočnick ovlivněn extrémním stresem (např. bezprostředním ohrožením na životě)?

- a) Ano, velmi často
- b) Ano, celkem často
- c) Ano, občas
- d) Málokdy
- e) Téměř nikdy

- 16b) Pokud ano, popište prosím, o jakou situaci se jednalo:

- 16c) Jak se tlumočnick zachoval?

- a) Snažil se situaci řešit
 - b) Přestal tlumočit
 - c) Utekl
- Jiné – uveďte:

17) Můžete uvést konkrétní příklady hraničních situací, kdy Vám přístup tlumočnicka velmi pomohl, anebo Vás naopak velice ohrozil?

18) Jak byste celkově ohodnotila tlumočení během zahraniční mise:

- 1. Velmi spokojena
- 2. Spíše spokojena
- 3. Tak napůl spokojena, napůl ne
- 4. Spíše nespokojená
- 5. Velmi nespokojená

19) Zkuste si vzpomenout, jak jste během mise vnímala svého tlumočnicka:

- a) Jako cenného partnera a spolupracovníka
- b) Jako výhodu a podporu, nebyl pro mě však nezbytně nutný/á
- c) Jako něco, co si člověk nevybírání, co musí přijmout
- d) Jako svého druhu přítěž

20) Tlumočila Vám při komunikaci s ženami z místního obyvatelstva rovněž žena?

- a) Ano, velmi často
- b) Ano, celkem často
- c) Ano, občas
- d) Málokdy
- e) Téměř nikdy

21) Myslíte si, že je vhodné, aby při komunikaci s místními ženami tlumočily ženy tlumočnice?

- a) Rozhodně ne
- b) Spíše ne
- c) Spíše ano
- d) Rozhodně ano

22) Uveďte prosím, jaký je Váš názor na rekrutování tlumočnic v zahraničních misích:

23) Co byste ohledně tlumočení na zahraničních misích AČR doporučila svým kolegům vojákům?

24) Jaký je Váš věk?

- 1. Do 30 let
- 2. 31 – 40 let
- 3. 41 a více let

25) Kolik zahraničních misí AČR jste již absolvovala?

.....

9.4. Přepis rozhovoru s vojenským pozorovatelem

Přepis rozhovoru s vojenským pozorovatelem AČR v Demokratické republice Kongo 28. 6. 2014

- Vy jste byl na zahraniční misi v roce 2011 až 2012, jednalo se o pozorovatelskou misi OSN v Demokratické republice Kongo, je to tak?

- *Ano.*

- Můžete mi popsat, jaká byla před odjezdem na misi vaše jazyková příprava? Jaké jste musel splňovat požadavky?

- *Podmínkou je tam zkouška STANAG level 3 z angličtiny. A to je myslím asi všechno. Dále ještě zúčastnit se kurzu vojenských pozorovatelů.*

- A ten probíhá v angličtině, nebo v češtině?

- *Ten probíhá tak padesát na padesát.*

- Bylo by pro vás nějakou výhodou, kdybyste v případě vaší mise znal i francouzštinu nebo svahilštinu, resp. jazyk v místě určení mise?

- *Výhoda by to určitě byla. Ale nebylo to nezbytně nutné.*

- Když už jste byl v misi, jak probíhala vaše každodenní komunikace?

- *V angličtině.*

- A co se týče komunikace s místním obyvatelstvem?

- *Tam jsem si buďto vystačil sám anebo s kolegou, který tam působil už asi tři roky a ovládal trochu francouzštinu a něco málo swahilštiny.*

- Takže jste vlastně nepotřeboval využít služeb tlumočnicka?

- *Já konkrétně úplně ne, ale moji kolegové ano.*

- A když jste třeba šel do města a potřeboval jste něco zařídit, tak jste vždy požádal kolegu?

- *Anebo někoho, kdo rozuměl anglicky.*

- Co to znamená někoho, kdo rozuměl anglicky?

- *Když jsem třeba zahlídl někoho známého a věděl jsem, že rozumí anglicky, tak jsem ho poprosil...*

- Někoho známého, to myslíte kolegu z práce z OSN?

- *Třeba.*

- A zažil jste s kolegou, který vám tlumočil někdy, že byste se dostali do situace, která by vám byla nepříjemná a to právě z důvodu komunikační bariéry?

- *Například s moji mamman (správkyně domu, kde byli ubytovaní vojenští pozorovatelé OSN) jsme šli nakupovat. Ona nakupovala rajčata a prodavačka jí říká, tak já ti je nechám za padesát franků jedno a ty je nakoupíš a pak já ti z toho dám dvacet franků za jedno a tak. Pak si sem přijdeš pro peníze. Jinými slovy pro mě jako pro bílého ta cena byla vyšší než pro ni jako pro domorodce, ale ona to nakoupila za vyšší cenu a ta žena ji pak nějaké peníze dala. A takto se tam dohadovaly poměrně běžně přede mnou v domnění, že nevím, o co jde. Pak jsem to řekl té mamman, že tohle dělat nebude a jestli má potřebu si vydělat víc peněz, tak ať jde někam jinam, ale že nám nebude za našimi zády krást.*

Zažil jsem také situaci, kdy jsme kupovali matraci a byla tam kolegyně z neziskové organizace, která mluvila svahilsky, a v podstatě přímo přede mnou ji prodejce přemlouval, aby šla s ním bydlet do vesnice a stala se jeho ženou. Ona mu argumentovala, že nemůže, že já jsem její manžel. Což jsem se dozvěděl až poté, asi pět minut v autě a byl jsem z rozhovoru, který probíhal půl metru vedle mě docela překvapený.

- Vy jste tedy nezažil situaci, že byste jen na nějakou obhlídku a vezl s sebou tlumočnicka?

- *Byl jsem jednou v přístavu, kdy mě tam obvinili, že jsem procházel kolem vlaku, který vykládali a že to je zakázané a že zaplatím padesát dolarů pokutu. Přitom nikde nebylo napsáno nic. Začali se tam hrozně hádat a byl tam se mnou Justin, místní. Ve finále to uhádal, ale bylo to nechutné a nepřípadal jsem si tam dobře. Prostě nerozumíte, absolutně netušíte, o co jde, co se stalo. Tlumočnick mi zase neměl čas to tam vykládat, protože se tam s nimi hádal. Bylo tam kolem nás spoustu černochů a každý chtěl nějaké dolary.*

- Proč myslíte, že se tu situaci váš tlumočnick snažil vyřešit? Proč vás to nenechal zaplatit?

- *On se mnou byl v práci a nevím. Občas byl tak trochu šejdíř, ale ne zas tak veliký.*

- Jakým způsobem vám na misi tlumočili? Bylo to celou dobu šeptem, nebo po částech?

- *Ne, prostě stál vedle mě a víceméně mi jakoby říkal, co dotyčný říká. Překládal mi to.*

- Takto to obvykle tedy s vámi probíhalo.

- *Na nějakých oficiálních jednáních nebo pracovního charakteru tak to většinou probíhalo tak, že jsme někam přišli a byli jsme domluvení předem, co vlastně máme dotyčnému sdělit. Ten místní pracovník nebo kolega z práce to nějak podal. Pak mi řekl, co mu dotyčný odpověděl. Pak jsem mu řekl, co mu má sdělit a takhle.*

- Takže jste před odjezdem na misi neměl žádnou zkušenost s tlumočením. Nikdo vám nevysvětlil, že třeba na tlumočnicka máte mluvit v kratších větách...

- *Ano to bylo v rámci kurzu pro vojenské pozorovatele.*

- Co konkrétně vám během toho kurzu pro vojenské pozorovatele vysvětlovali ohledně tlumočení?

- *Tam nám vysvětlovali hlavně to, abychom si vždy s tlumočnickem předem domluvili, co všechno může říct, nemůže říct, na co si má dát pozor plus souvislosti s tím s kým budeme jednat a podobně. Aby tlumočnicki zbytečně nepodávali informace, které nejsou nezbytně nutné. Aby jenom tlumočili, co mají tlumočit a nevykládali něco z pozadí.*

- A během vašeho působení na misi jste se těmito pravidly vždy řídil?

- *Ano. Myslím si, že ten kurz mě poměrně dobře připravil, takže jsem si to vybavoval, aniž bych nad tím přemýšlel.*

- Můžete tedy říci, že během vašeho působení v misi byla komunikace s tlumočnickem či s osobou, která vám tlumočila vždy úspěšná? Vždy jste dosáhl toho, co jste chtěl?

- *V podstatě ano, akorát třeba když jsem pak pracoval na letišti, tak tam personál, který mluvil francouzsky nebo svahilsky. Občas jsem si všimnul toho, že zjevně překládají nebo vykládají něco, co jsem neřekl. Nebo že měli někteří z nich snahu to vysvětlit po svém a ne to, co jsem jim doslova řekl. Typu někomu řeknete, že nemůže letět s třiceti kily, protože to je zakázané. Formální odpověď to pak vysvětlovali ve finále bůhví, jak a snažili se s tím člověkem nějak dohodnout a podobně.*

- Proč myslíte, že to dělali?

- *To dělali z toho důvodu, že to byli lokální lidi, znali ostatní lidi a snažili se jim vyjít vstříc a podobně. To byla jednoznačně taková skutečnost, kdy bylo vidět, že to není úplně ideální mít jako tlumočnicka někoho místního, kdo zná ten váš protějšek a snaží se mu nějakým způsobem vyjít vstříc.*

- Jak jste si toho všiml, že ten tlumočnick netlumočí to, co vy jste řekl? Hovořil příliš dlouho?

- *Zprvė hovořil příliš dlouho, zadruhé reakce či chování dotyčného bylo odlišné od toho, co by normálně člověk udělal, když mu řeknete: „Ne, nemůžete letět. Musíte počkat venku. Musíte vybalit něco těžkého ze zavazadla.“ Dotyčný místo toho si stoupl bokem a čekal na něco.*

- Jak jste tu situaci řešil?

- *Řešil jsem ji tak, že jsem ve finále stejně trval na tom, co jsem řekl.*

- Zažil jste někdy situaci, která by nebyla nepříjemná pro vás, ale pro osobu, která vám tlumočila ano? Např. že by se někdo tomu člověku posmíval, že jde vedle vojáka OSN nebo na něj nějak pokřikoval....

- *Akorát s Fionou ze Zimbabwe, když jí říkali: „Černí bratři už pro tebe nejsou dost dobrý?“ To bylo, když šla s námi, s bílými. Ona byla černoška. Ale možná to také bylo způsobeno tím, že tvrdila, že jsem její manžel, aby od nich měla pokoj.*

- Myslíte si tedy, že během vašeho působení v misi pro vás nebylo dobré využívat služeb místního tlumočnicka? Bylo by třeba lepší, kdyby vám byl přidělen nějaký tlumočnick po celou dobu mise, který by také pocházel z personálu OSN?

- *Lepší by to bylo, ale nebylo to fyzicky možné nebo ekonomicky možné, aby každý zahraniční účastník mise OSN měl přiděleného tlumočnicka, který by se s ním pohyboval dvacet čtyři hodin denně. Nicméně kolegové, kteří se pohybovali mezi místním obyvatelstvem podstatně víc, tak měli přiděleného tlumočnicka. Tam to zabezpečené bylo.*

- Můžete mi o tom říct víc? O tom jací kolegové měli přiděleného tlumočnicka?

- *Byl to příslušník jejich týmu.*

- Týmu příslušníků OSN?

- *Ne. Týmu pro danou oblast. Byl tým vojenských pozorovatelů a ten se skládal z pěti šesti sedmi lidí a jeden byl tlumočnick. Tlumočnicki tam byli tuším dva nebo tři a střídali se. Takže když jel ten tým na patrolu, tak tam měli vždycky s sebou minimálně jednoho tlumočnicka, někdy i dva.*

- A ten tlumočnick pocházel z místního obyvatelstva?

- *Většinou ano.*

- Takže se jednalo o tlumočnicka, který byl rekrutovaný OSN a pocházel z civilního obyvatelstva?

- *Ano. Mluvil anglicky, francouzsky a svahilsky.*

- Nestávalo se tedy, že by OSN měla tlumočnicka z jiné země, třeba z nějaké evropské, který by do mise přijel tlumočit?

- *To ne. Co vím, tak na poradách, tak lidé, kteří uměli anglicky a francouzsky, tak tlumočili de facto pro ostatní, kteří mluvili třeba jenom anglicky. Dost často byli právě místní, třeba to byla sekretářka head of office, která pro ostatní tlumočila z francouzštiny do angličtiny a naopak.*

- Co si osobně myslíte o tom, jestli je výhodnější mít tlumočnicka, který je profesionální voják, má vojenský výcvik jako Vy a specializuje se na tlumočení. Prošel například nějakým základním kurzem pro tlumočnicka, kdy mu vysvětlili, jak má tlumočit....

- *Já si myslím, že to má smysl, ale až na nějaké vyšší úrovni. Nebo v případě nějaké mise, která je velmi důležitá. Na to, aby seděl na základně v Kalemí a objížděl vesnice, kde by řešil hlouposti, to je zbytečné. Na to opravdu stačí normální místní tlumočnicka. Navíc ten místní tlumočnicka já bych řekl, že to je velká přidaná hodnota. On ví věci, jako tohle se smí, tady jsou hadi, tady když se zvedne řeka, tak to znamená, že támhle už neprojedeme.*

- Pro vás to tedy byl také přínos, když jste byl doprovázen místním tlumočnickem?

- *Určitě ano. Podle mě profesionální voják tlumočnicka má smysl na oficiálních jednáních, kdy nevyužije jakoby místní znalost. To si myslím. A bude doslova překládat, nebude si nic vymýšlet, bude hrát podle toho, jak se píská. To si myslím, ale jinak na lokální úrovni to znamená ježdění po vesnicích, má smysl mít lokálního tlumočnicka víc než někoho jiného.*

- Myslíte si tedy, že pro pozorovatelskou misi OSN se více hodí mít tlumočnicka civilistu z místního obyvatelstva a pro bojovou misi je lepší mít profesionálního vojáka tlumočnicka, protože se dostane do situace, kdy opravdu mu půjde o život?

- *Určitě. Ten profesionál tu situaci určitě může lépe zvládnout, než nějaký místní tlumočnicka, který zpanikaří nebo bude vystresovaný, zamrzne a přestane překládat. To mi vykládal kolega Hynek P., že se dostali do situace, kdy tam někdo z rebelů mai-mai jim chtěl toho tlumočnicka zabít. Ten kolega byl také v Kongu, ale byl v Kivu, přímo v době, kdy to tam bylo opravdu špatné. Takže tam právě někoho zpovídali a ptali se, jestli tam jsou mai-mai a kolik jich tam je a kdesi cosi. A oni to slyšeli, protože stáli venku. Tak P. na tlumočnicka: „Tak teď překládej přesně, co ti říkám.“ A začal se ptát nahlas, jestli potřebují léky, obvazy a kolik lidí má nějakou nemoc. Okamžitě prostě přešli na jiné téma. On slyšel, že venku někdo poslouchá. Pak tam dovnitř vlezli tři z mai-mai se samopaly a chtěli, aby ten tlumočnicka šel s nimi do lesa. On říkal, že bylo vcelku jasné, že když s nimi tlumočnicka půjde, tak se nevrátí.*

- Jak to ten kolega vyřešil? Řekl: „můj tlumočnicka s vámi nikam nepůjde, protože poslouchá moje rozkazy.“?

-*On řekl, že jestli mai-mai chtějí, aby s nimi tlumočnicka někam šel, tak půjdou všichni, nebo nikdo. Říkal, že to bylo hodně složité, že ta situace byla taková, že je zabijí a tak. Prý jeden kolega úplně zamrzl, úplně ztuhnul. Ti rebelové byli zdrogovaní a se samopaly,*

všem jim bylo tak třináct a evidentně chtěli někoho zabít, aby ukázali, že jsou borci. Takže to vcelku vypadalo, že bude poprava.

- Říkal kolega, co dělal tlumočnick? Jestli také zamrzl, protože věděl, o co jde...

- Říkal, že tlumočnick měl zezáčátku strach, ale pak mu došlo, že hraje o svůj život, tak se snažil a v pohodě. Kolega P. už byl celkem ostřílený borec, takže na ty kluky začal, že mají dobré barety a chválil je, pak jim nabídl vodu. Nějak se z toho vylhali. Nakonec to prý dopadlo tak, že s nimi vyfotili jako kamarádi. Byla to situace, kdy stačilo špatně zareagovat a ten to zmáčknul.

- Děkuji vám za rozhovor.